

FORTUNET ORBIS ARBITER!

QVOD

SECUNDUM DECRETA PATRUM

MAGNIFICI ATQUE NOBILISSIMI

JCTORUM ORDINIS

IN

ILLUSTRI ACADEMIA JENENSI

SUB PRÆSIDIO

VIRI

Magnifici, Nobilissimi, Amplissimi, Excellentissimi, Consultissimi,

DN. CHRISTOPHORI PHILIPPI

RICHTERI, Juri celebratissimi, Comitis Sacri Pa-

latii Cæsarei, nec non Collegii Juridici Ordinarii eminentissimi,

Consiliarii Saxonici, Curiaeq; Provincialis & Scabinatus

Aëssoris gravissimi,

Dn. Mecenatis, Patroni atq; Præceptoris omni observantiâ aternum colendi,

JUS

RECOMPARATIONIS

Das Recht

des

Einstandes |

Publicæ Eruditorum disquisitioni subjicio

ADAMUS CORTREJUS HANNOVERANUS,

AUTOR ET RESPONDENS.

*Ad diem April.**Horis Locoq; consuetis.*

JENÆ, Typis Caspari Freyschmidii.

ANNO M. DC. LX.

SERENISSIMI ATQUE CELSISSIMI
Principis ac Domini, Dn. CHRISTIANI LVDO-
VICI, Ducis Brunsvicensium ac Luneburgensium, Domini mei
clementissimi, Secretioribus atq; Aulicis Consiliariis
Splendidissimis,

VIRIS
MAGNIFICIS, NOBILISSIMIS AM-
PLISSIMIS, ATQUE CONSULTISSIMIS,
DN. HENRICO Dietrichs /
DN. JOHANNI OTTONI Witten /
DN. ERNESTO CHRISTIANO Hedeman /
Jctis, Oratoribus, Politicis Celebratissimis,
NEC NON
VIRO
NOBILISSIMO, AMPLISSIMO, ATQUE PRUDENTISSIMO,
DN. JUSTO HENNINGO Storren / Politico
Excellentissimo, & Reipubl. Hildesienfis Consuli
dignissimo atq; meritissimo,
Domini atq; Patroni mei magnis.

S. P. D.

Væ res in civitate duæ plu-
rimum possunt, **PHILOSOPHIA** atque
JVRISPRUDENTIA, in iis amanti
civitatis

civitatis omnem suam operam, studium, atq;
laborem ponendum esse judico. Quid enim?
Annon illa civitates peperit, & dissipatos ho-
mines in societatem vitæ convocavit, hæc verò
ex feritate ad justitiam atq; mansuetudinem
eos traduxit? Etenim, si rem paulò altius repe-
tamus, φιλοσοφίαν certè, non modò domiciliis
atq; conjugis, sed literarum & vocum com-
munionem humanum genus junxisse perspici-
mus. Accedit, quòd hæc eadem omnium
rerum, divinarum atq; humanarum naturam
causasq; contineat, & bene vivendi disciplinā
monstret. Ac mihi quidem sæpenumero in
summos homines, qui Rempublicam guber-
nant, intuenti quærendum esse visum est, quā-
obrem consilio ac sapientiā adeò præcelle-
rent, nulla ratio se ostendit alia, quàm quòd vi-
derim, eos animum suum ad Philosophorum
rationes miro studio adjunxisse. Quid mul-
ta? Sic mihi tum persuadere videbar, neminem
de repub. bene mereri posse, nisi illa, quæ à sa-
pientissimis hominibus in philosophiā præ-
clarè dicerentur, eleganter cognovisset. Hæc
quum animo agitarem, ac, ante quadriennium

in illustrem hanc Academiam proficiscerer,
studium meum, quantum per ingenii vires
licuit, ad biennium philosophiæ dicare non
dubitavi: Et hoc eò magis, quòd autorita-
tem summi magistri, Clarissimi Domini GVL-
LIELMI MECHOVII, qui, ut aliarum
artium, ita Sapientiæ quoque cupiditatem incre-
dibilem accenderat, dedecorare nollem. Pa-
rùm quoque abfuit, quin ejusdem & utilitate, &
jucunditate ductus vitæ quasi tabernaculum
in unâ illâ collocare decrevissem. At, postea-
quam intellectum est, nihil, ex omnibus rebus,
esse præclarius aut præstantius, quàm Justitiam,
omnium virtutum honorabilissimam, colere,
boni & æqui notitiam profiteri, non erubui
sensum, quamvis rectum atque confirmatum,
deponere, & animum ad civilia Jura transfer-
re. Equidem animadverti, Jurisprudentiam,
ad componendas hominum voluntates, sub
justi & æqui observantiâ, non mortalium insti-
tutis, sed divinâ suggestionem processisse. Hac
enim sublatâ, nihil est, quare exploratum cui-
quam possit esse, quid suum, aut quid alienum
sit, nihil, quod æquabile inter omnes, atque unū
cun-

cunctis esse queat. Usq; adeò verum esse reperi
illud Ciceronis acroama, *Naturam nullam esse*,
quæ non habeat in suo genere res complu-
res, dissimiles inter se, quæ tamen consimili
laude dignentur. Quibus omnibus demum
perfectum est, ut planè iudicio meo pristino
stare nō liceret, sed mens mea potiùs ad rectam
studii Juridici rationem ineundam converten-
da esset. In quo instituto perficiendo cò ve-
hementiùs laborandum erat, quòd Domi-
norum curatorum voluntas, me, antequam in
hunc locum illustrem descenderem, omnium
gravissimè ad hanc mentem adduxerat. His c-
nim nihil erat deliberatius, quàm ejusmodi pa-
triæ civem alere, qui legitimarum ac civilium
controversiarum patrocinia suscipere, & ope-
suâ miseros succumbentes erigere posset. Quo
nomine providerunt quàm maximè, ut solida
priùs fundamēta in Institutionib9, quas, ipso-
rum consilio, ut pueri versus Empedoclis, in patria
recitare didici, ponerem, quàm in Academiis ad
sublimiora adspirarē. Neq; verò aliena rationi
meæ fuit illorū hæc præpropera prensatio, quâ
certè illud effecerunt, ut postmodū statim im-

menta Pandectarū volumina contere potuis-
sem, nisi sapientiæ jucunditas omnes cogitatio-
nes meas sibi vendicasset. Quāvis autem, à pri-
ma adolescentiâ Philosophia me summo opere
delectaverit, ad extremum tamen judicatum
mihi fuit, animum seriò ad artem æqui & boni
applicare. Ordinem itaq; omnium rerum ani-
mā, in excolendā illā, in primis hunc mihi præ-
scripsi, ut, perlustratis iis, quæ supplementa ti-
tolorū, vulgò *ὑποτάγματα* nuncupantur, me ad le-
ges ipsas referrem, inq; iis attenderē. nobiliorū
legum contenta, sive summas, 2. obscuriorum
legum, per rationes Juris & Philosophiæ civilis,
explicationem. 3. difficiliorum contrarietatum
conciliationem. 4. intricatiorum, & forensium
controversiarum resolutionem. Quum verò is
demum *ἵκτις* nominetur, qui non legum so-
lūm, quæ in corpore Juris civilis reperiuntur,
sed eorum etiam, quæ consuetudine invalue-
runt, & ad respondendum, & ad agendum, &
ad cavendum peritus est, hinc evenit, ut ea,
quæ ad *πράξεις* pertinent, nullatenus negligere.
Dubium quoq; nullum est, quin omnes Juris
scientes in meliorem partem acceperint, si hāc,
de

de Jure Re-comparationis, materiam, consuetu-
dinibus potissimum introductā, publicè disce-
ptandam exhibuero. Nunc, quoniam, quibus
rebus adductus ad Iurisprudentiam accessse-
rim, demonstravi, dicendum necessario est,
quam obrem Vestram, Viri Magnifici, atque
Nobilissimi, benevolentiam, hoc potissimum
exercitio Academico conciliare mihi propo-
suerim. Quod quidem meum consilium
ne cuiquam inane, aut sine ratione susceptum
videatur, illa me ratio movit, ut, quoniam
ab ineunte ætate, utroque parente, fato cheu-
præmaturo, denudatus sum, acquirerem,
qui in patrocinium suum me suscipere, & be-
nevolentiam suam solitudinem meam illustrare
queant. Principatum verò hujus instituti ap-
petere videtur necessitudo, quam voluntas mea
cum animis nepotum ex sorore, propinquo-
rum, filii, & adfinium vestrorum, in scholis
cum inferioribus, tum superioribus non me-
diocriter copulata fuit. Dicam quod res est:
Illi ipsi, ex quo iis innotui, non solum in amici-
tia me sibi adjunctum esse passi, sed omni favo-
re, atque comitate sunt complexi. Quin imò, nō-
nul

nulli eorum hoc addiderunt, ut, si primâ, quæ daretur, facultate, Dominorum propinquo- rum gratiam colligere studerem, se& literis, & sermone prospecturos, ut apud eos gratiosissi- mus essem. De reliquo, haut possum silentio præterire, me à nonnemine Vestrûm quondam honorificentissimè, non solum hospitio exce- ptum, sed consilio, plurimis in rebus, adju- tum fuisse. Illud itaq; spero, idq; molior, fore ut opinionem meam ne fallatis, sed, partim, cæptum favorem confirmetis, partim in grati- am vestram me recipere ne recusetis. Ego nullum unquam officium hominis, & obser- vantissimi & officiosissimi prætermittam. Va- lete cum Vestrîs. Dedi Jenæ XII. Kal. April. Anno recuperatæ salutis clc lxc LX.

VF.

MMM. & EEEE.

Observantissimus cliens

Adamus Cortrejus.

IN NOMINE DOMINI ET DEI NOSTRI

JESU CHRISTI

ad omnia consilia, omnesq; actus semper progredimur

FELICITER!

Imperat. Justinian. pr. l. 2. C. de offic.

Præf. Prætor. African.

TH. I.

I quis erit, qui hoc asserat, homi-
nes, ut sobolem procrearent, in unam
societatem coivisse, fatebor equidem,
illos naturali inclinatione ad hoc pro-
pendere, ut, quales ipsi sint, tales etiam
relinquant, uti hoc disertis verbis profi-
tetur *Arist. 1. Polit. 2.* Sed nec equidem

Finis humanæ
societatis.

errare mihi videor, si existimem, homines hoc nomine in
societatem politicam coaluisse, ut naturalem rerum indi-
gentiam ope mutuâ supplerent, eaq; suppletâ per virtutem
beatam vitam agerent. Natura igitur, tanquam provida
mater, certa quædam instrumenta vitæ adinvenit, & homi-
nibus largè suggessit, quibus finem in societate sibi propo-
situm felicius assequi possent. Ne verò fine suo defrauda-
rentur, constituerunt instrumenta illa vitæ inter se permutare, eâque permutatione inopiam, quâ premerentur, qua-
dantenus sublevare, *ἐστὶ γὰρ ἡ μετὰ ἑλληνικὴ πάντων, inquit Arist.*

Ad eum obti-
nendum invē-
ta sunt à natu-
râ certa instru-
menta vitæ.

Eaque permuta-
ta.

1. Pol. 9. (al. 6.) δεξαμένη τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τοῦ καὶ φύσιν, τὴν δὲ
μὲν πλείω, τὰ δὲ ἐλάττω τῶν ἱκανῶν ἔχειν τοὺς ἀνθρώπους, i. e. *Est*
enim permutatio in omnibus, cæpta quidem ab initio ex eo,

B

quod

quod est secundum naturam, quod alii plura quam opus sit, alii pauciora habeant homines.

Permutatio
quibus de cau-
sis indigentia
am. humanam
explere non
potuerit.

II. Quamvis autem homines res à naturâ productas ita permutarent, nihilo tamen minus multi, quæ ad vitam sibi necessaria erant, parare non poterant. Res enim, quæ permutantur, haut rarò ita comparatæ sunt, ut de loco in locum commodè transportari nequeant. Quis enim est quem prætereat, ædificatorem cum peregrino venatore permutare non potuisse? quia domum in regionem dissitam, & transmarinam deferre non licuit. *Ξενικωτέρως γὰρ γινομένης τῆ βοηθείας τῶ εἰσάγωγῃ, ὧν ἐνδεεῖς, καὶ ἐκπέμπειν ὧν ἐπλεονάζον, ἐξ ἀνάγκης ἢ ἔνομισμα.* *Ἐπορεύθη χρησίμους. ὃ γὰρ εὐβάστακτον ἕκαστον τῶν καὶ φύσιν ἀναγκαίων i. e.* Quum à remotioribus quæreretur auxilium, importando illa quibus indigebant, & exportando illa quibus abundabant, necessario nummi introductus est usus. Non enim facile deferri possunt singula ad vitam necessaria. *Aristot. ibid.*

Nummus est
inventus, &
quâ ratione.

III. Necessitas itaque nummum extorsit, tum, quod homines, quibuscum alii permutare volebant, iis rebus, quas commutationi destinaverant, non semper indigerent, tum, quod singulæ res singulis mensurâ non responderent, quum tamen in rebus permutandis respectus & ratio usus vel maximè haberi debeat, *διὸ πρὸς τοῖς ἀλλαγαῖς τοῖς τὸν ἡσυχώτερον πρὸς σφᾶς αὐτοῖς διδόναι καὶ λαμβάνειν, ὃ τῶν χρησίμων αὐτὰ ὄν, εἴχοντι καὶ χρῆσιν εὐμεταχείριστον πρὸς τὸ ζῆν, οἷον ὁ σίδηρος καὶ ἄργυρος, καὶ εἰς τοῖς τὸν ἕτερον τὸ μὲν πρῶτον ἀπλῶς ὁρῶν ἐν μεγέθει, καὶ σταθμῷ. i. e.* Quare, ad permutationes faciendas, tale aliquid composuerunt inter se dare & accipere, quod utilium quippiam existens haberet usum commutandi facilem ad vitam, ceu ferrum & argentum, & si quid aliud tale, primò simpliciter definitum quantitate & pondere. *Aristot. loc. cit.*

Nova direscen-
di ratio.

IV. Posteaquam igitur, felicioris permutationis causâ, nummus introductus esset, quo, ceu infallibili sponse, cer-
de

tiores reddimur de omnibus, quæ ad vitam simpliciter vel beatam vitam pertinet, consequendis, tunc ab hoc, qui ope nummi fit, permutandi modo profecta est nova ditescendi ratio, per immensas coacervatæ pecuniæ divitias. Homines enim, quum pecuniâ venalia esse cuncta sentirent, quæ necessitatem, imò voluptatē expleant, reliquerunt naturalem acquirendi modum, & ad modos artificiales, mercaturam atque artes quaestuarias animum applicuerunt, ex quibus multum lucri, & nummorum infiniti thesauri in illos redundare queant. περιθέντι ὅτι ἐν ἡδὴ νομίσματι ὅτι ἐκ τῆς ἀναγκαίας ἀλλαγῆς, ἵαπερον εἶδ' ὅτι χρηματιστικῆς ἐγένετο, τὸ καπηλικόν: Τὸ μὲν πρῶτον αἰσώως ἴσως γινώσκον. εἴτα δι' ἐμπειρίας ἡδὴ τεχνικώτερον, πότεν ἢ πῶς μεταβάλλειν, πλεῖστον ποιήσας κέρδι. διὸ δοκεῖ ἡ χρηματιστικὴ μάλιστ' αὐτῇ τὸ νόμισμα εἶναι, ἢ ἔργον αὐτῆς τὸ δύνασθαι θεωρεῖσθαι, πότεν ἔστι πλεῖστον χρημάτων. ποιητικὴ γὰρ εἶναι τὸ πλεῖστον ἢ χρημάτων. καὶ γὰρ τὸν πλεῖστον πολλάκις τιθέασιν νομίσματι πλεῖστον, διὰ τὸ εἶναι τὴν χρηματιστικὴν, ἢ τὴν καπηλικήν. i. e. Reperto igitur nummo, inquit Arist. loc. cit. ex necessariâ permutatione alia species acquirendi emerfit nummularia, primo forsan simpliciter, postea per experientiam artificiosior, unde quodammodo permutando plurimum faciat lucrum. Quapropter videtur nummularia maximè circa quaestum pecuniarum versari, & illius esse opus posse discernere, unde proveniat multitudo pecuniarum, nummorum enim & divitiarum effectiva est, nam & divitias plerumque ponunt esse multitudinem pecuniae, ex eo videlicet, quod circa illam intendunt pecuniaria & quaestuaria. Unde res eò tandem devenit, ut unicuique dominium rerum suarum, pro certo pecuniae pretio, in alium transferre liceret. Eadem hæc, quæ ex Aristotele pluribus deduxi, breviter complexus est Iustus Paulus in l. i. pr. ff. de contr. emt. his verbis: Origo emendi vendendiq; à permutationibus cœpit, olim enim nō ita erat nūmus, neq; aliud merx, aliud pretium vocabatur: Sed unusquisq; se-

Mercatura, atque artes quaestura.

Orta est venditio.

eundem necessitatem temporum ac rerum, utilibus inutilia permutabat, quando plerumque evenit, ut, quod alteri superest, alteri desit, sed quia non semper nec facile concurrebat, ut, quum tu haberes, quod ego desiderarem, invicem habere quod tu accipere velles, electa materia, cujus publica ac perpetua aestimatio difficultatibus permutationum aequalitate quantitatis subveniret, eaque materia forma publica percussa usum dominiumque non tam ex substantia præbet, quam ex quantitate, nec ultra merx utrumque, sed alterum pretium vocatur.

Digressio.

Libertas vendendi restringitur.

Origo Reconditionis cepit Iure Gentium.

In favorem familiarum.

V. Quum verò naturalis ratio, velut omnium rerum norma rectissima, arctiori vinculo constringat eos, qui vel conventionis, vel domini directi, vel crediti, vel vicinitatis, vel communionis vel sanguinis Jure copulantur, quam extraneos, & nos homines hærebus, quas majores nostri sudore suo familiæ nostræ addiderunt, ægerrimè abstrahamur, nec minùs grave fit mortalibus humanam fidem frangi, &, quæ inter eos placuerunt, non præstari, hinc factum est, ut non solum Jura Romana, diversis in locis, sed plurimarum regionum statuta municipalia, homines, suo arbitrato res suas unicuique, sine discrimine, vendere prohibeant. Etenim manifesta æquitatis ratio inducit, ut proximiores, quibus paternis laribus, & avitis sepulchris carere, ut ait *Jctus Celsus l. in fundo 38. ff. d. rei vindic.* satis lugubre est, ad emtionem rerum distrahendarum admittantur, aut, si jam distractæ sint, Jurium & Magistratûs beneficio alienata bona æquali pretio recuperent.

VI. His præmissis dicimus, Originem Reconditionis, post inventam emtionem-venditionem, ex Jure gentium profectam esse, cum ut bona ex parentelâ provenientia, de quibus vid. *Besold. observ. Practic. verb. Stamgüter* in majorum familiâ permaneant, tum, ut res sub jurisdictione statuentium, & publicis pensitationibus

obnoxie

obnoxia deprehendantur. *Gail. lib. 2. observ. Practic. 19. num. 2.* Quod statutum non rationabile solum, sed valde salutare Rebus publicis esse nemo diffiteri potest.

VII. Animadverterunt illud jamdudum prudentissimi Romani, & hac de causa, non uno in loco legationum suarum disposuerunt, ut rem proximiori consorti, vel vicino potius, quam alteri æquali pretio vendere debeamus. Inspiciamus primo loco *l. si in emtionem 35. ff. de minor.* Si in emtionem penes se collocatam minor adjectione ab alio superetur, implorans in integrum restitutionem audiatur, si ejus interesse emtam ab eo rem fuisse approbetur, veluti quod majorum ejus fuissent, ita tamen, ut id, quod ex licitatione accessit, ipse offerat venditori.

Recompensationis ius admiserunt quodque Romani ICti.

Exemplum Re-
compensationis
l. ex l. 35. ff. d.
minor.

VIII. Accursius in h. l. ejusmodi casum ponit, quem pro meliore legis intellectu, afferre non dubitabo. Minor gerit res, sub pacto adjectionis in diem, hoc est, si alius meliorem conditionem non attulerit usque ad talem diem, minor eam habebit emtam, oblata fuit tandem melior conditio, quandoquidem alius plus obtulit, & rem obtinuit, laesus est minor, propterea quod tantum non dederit. Vult restitui, Respondet Hermogenianus in h. l. restitutionem ipsi non esse denegandam, quia res per adjectionem ad alium translata majorum ejus fuisset. Alioquin, ait Baldus, non restitueretur, quem sequuntur *Alex. cons. 67. videtur stantibus col. 1. lib. 5.* & *Pantal. qui ad illum textum & hoc dicit not. in repet. l. 2. num. 72. vers. 4. habemus C. de rescind. vend. & Philipp. Dec. consil. 403. versic. quamvis col. 6. primo quia domus.*

Expositio Accursii perfigurationem Casus.

Decisio casus propositi.

IX. Secundum Exemplum Retractus invenitur *l. 60. ff. de pact.* in qua Imperator præfert necessarias personas extraneo, qui cum creditoribus pactus est: Verba legis ita sese habent Imperator Antonius Avidio Cassio rescripsit, si creditores parati sint, partem sc. debiti ex bonis, licet ab extraneo,

II. Recompensationis. Exemplum ex l. 60, ff. d. pact.

Expositio Iasonis perfigurationem casus,

consequi, rationem habendam prius, id est, potius necessaria-
rum personarum, si idonea sint. Quam legem accuratissimus
Jurium interpretes *Iason super prim. part. ff. Veter. pag. 188.*
A. edit. August. Taurin. 1576. ejusmodi casu egregio & per-
spicuo dilucidat, quem adscribere non verebor: Quidam
debitor, qui non erat solvendo, habebat multos credito-
res, & dū isti creditores vellent facere vendi bona debito-
ris, comparuit quidam extraneus, qui dixit, quòd si credi-
tores vellent sibi remittere partem crediti, ipse bona debi-
toris accipere, & ipsis creditoribus in residuo satisfacere
non dubitaret. Isti creditores acceperunt illud pactum, &
sperârunt illud consequi ab isto extraneo, comparent per-
sonæ necessariæ debitoris, qui volunt istud idem offerre
creditoribus, quod promisit extraneus. Decidit hic textus,
quòd isti necessarii præferendi sint extraneo.

III. Recomparationis Exem-
plum ex l. 3. C.
de Iur. Emphy-
teutic.

X. *Tertium exemplum Recomparationis* occurrit in Ju-
re Emphyteutico, cujus vigore si Emphyteuta Jus suum,
vel sua ἐμπευήματα i. e. meliorationes, irrequisito domino,
alienet, iste non solum Jure suo cadat, sed domino Emphy-
teuseos Jus quoq; Recomparationis competat. Videatur
lex quum dubitatur 3. C. de Jur. Emphyteutic. Ad quam le-
gem iterum omnium pulcherrimè, pro more suo, com-
mentatur *Iason. n. 10. 11. atq; 12.* cujus verba, quum mate-
riam nostram illustrent, apponam. *Tertiò, ait, principali-
ter notetur ex hoc textu in verb. sed ne hac occasione, quòd
quàmvis de Jure communi licitum sit, unicuiq; vendere rem
suam cui velit, l. dudum. C. de contrah. emt. tamen, si Emphy-
teuta velit vendere jus suum Emphyteuticum, vel suas melio-
rationes, non potest vendere cui velit, nisi prius denuncia verit
domino, an ipse velit emere pro illo pretio, quod ab aliis inve-
nitur, & sic tenetur primò denuntiare domino. Ratio est, quia
Emphyteuta habet causam à domino, & conveniens esse debet,*

Commentatio
Iasonis ad d. l.
3. C. d. I. Emph.

ut ceteris proponatur. Et ad hoc, pergit Jason, benefacit, quod significare voluit Bartolus l. i. in ultimis verbis C. de metallar. ubi per illum textum notat, quod si colonus vult vendere fructus perceptos ex fundo, debet potius vendere domino, quam aliis justo pretio. Cetera, quæ Jason in hanc rem affert, videantur apud ipsum loc. supr. cit. pag. 185.

XI. Illam non possum, quin adducam dubitationem pulcherrimam, quam circa hanc rem affert ipse pag. cit. num. 12. Juxta supra dictum, ait, notabile, occurrit pulchra dubitatio: Pone, statuto caveri, quod venditurus domum vel aliam rem immobilem teneatur prius vendere consanguineo, vel conjunctæ personæ, sicut est in civitate Florentiæ, vel teneatur vendere proximiori vicino pro equali pretio, vel, pone consuetudinem esse, ut, quando quis vendit rem immobilem, alii de genere vel cognatione possint illam intra annum revocare, juxta c. constitutus extra de integr. restit. pone modo quod Emphyteuta velit alienare jus Emphyteuticum, vel melioramenta sua, ad istam emtionem concurrat dominus rei Emphyteuticæ, currit etiam consanguineus vel conjunctus, quis eorum de Jure præferretur. Ex hoc textu determinatur, quod dominus præferretur, non obstante dicto statuto, vel dictis consuetudinibus, quia statutum recipit interpretationem a jure communi.

Dubium circa adductam. l. 3.

Solutio dubii propositi.

XII. Quartum Recomparationis exemplum perspicitur in locatione prædiorum publicorum, de quâ lex congruit. 4. C. de locat. prædior. civil. ita nempe, ut antiqui possessores extraneis præferantur. Congruit æquitati, ait Imp. ut veteres possessores fundorum publicorum novis conductoribus præferantur. Rationem addit si facta per alios augmenta suscipiant, quod iniquum esse ipse existimat. Quintum exemplum exstat in l. unic. C. Non licere habitatoribus Metrocomiæ, Denen Einwohnern eines Markt fleckens/uti exponit Alciatus ad h.

IV. Recomparationis Exemplum ex l. 4. C. de locat. prædior. civil.

V. Recomparationis Exemplum ex l. unic. C. Non licere habitatoribus Metrocom.

l. loca

VI. Recompa-
rat. Exemplum
ex l. Perpensâ
deliberatione
C. d. metallar.
& Metall.

Causa legis
Agraria à di-
vitibus repu-
diata.

Comprobatur
modus recom-
parandi à Sido-
nio Apollinar.

loca sua ad extraneum transferre, quo nomine pœnam adjicit Imperator, quod si contra vetitum se huic negotio immiscere, vel illic possidere tentaverit, quicumq; contractus initus fuerit, effectu carebit. Sextum exemplum est in l. Perpensâ deliberatione. C. de Metallar. Ubi Imperator sancendum duxit, ut, quicumq; metallorum exercitium velit affluere, is labore proprio & sibi & Reipublicæ commoda comparet, quasi dicat: Iniquum esse duco, ut quis ejusmodi metallorum gen^o coëmat, quod majores nostri multo labore effoderunt, alieni verò exiguo pretio ad se traducant, modò ut laborib⁹ vacent. Equum igitur potius, ut ipsi labore proprio metallorū exercitia comparent. Si quid verò amplius colligere potuerint, in eo coëmendo fisco prærogativâ adjudicam⁹.

XIII. Appianus Alexandrinus lib. 1. de civil. Roman. bell. pag. 17. edit, Lugdun. 1551. inter præcipuas causas, cur legem Agrariam divites recusârunt apud Romanos, hanc fuisse refert, quòd impium ducerent, monumenta majorum ad alios transire. Sidonius Apollinaris lib. 3. Epist. ad Hyspaciū de Donidio quodam, qui prædium, quod majorū fuerat, redimere cupiebat, his verbis loquitur: Neq; ad hanc nundinationem stimulo cupiditatis, sed respectu a vitæ recordationis adducitur; siquidem fundi ipsius integritas familiae suae dominum usq; ad obitum vitrici nuper vitâ decedentis aspexit, nunc autem vir alieni non appetens, sui parcus possessionis antiquæ à se alienatæ non tam damno angitur, quam pudore, quam ut redimere conetur, non a varitiæ studio, sed verecundiae necessitate compellitur. Tribuere dignare votis suis, precibus meis, moribus tuis, ut ad soliditatem ruris ipsius, te patrocinate, perveniat, cui rem parentum, sibi quæ non solum notam, verum etiam inter lactantis infantiae rudimenta raptam, sicut recepisse parum fructuosum, sic non emeruisse nimis videtur ignavum. Quibus & adde, quod scribit, Fab. in Tract.

tract. emt. & vend. in 8. Effect. q. 8. princ. admittendos nos esse ad revocandam venditionem, non solum ratione doli vel pacti, & similitum, sed etiam affectionis, quam ad rem majorum habemus, quo nomine multa quoque ex juri- bus ipse allegat, quæ omnia adducere supersedeo.

XIV. Neq; solum Jura Romana, sed ipsæ tabulæ sa- cræ hoc jus comprobare videntur. Quid enim? Annon ^{Jus Recompensationis in sacris tabb. quoque approbatur.} Deus ipse Prophetæ Jeremiæ *cap. 32. vers. 7.* mandavit, ut compareret sibi agrum Chanameëlis, qui erat filius patru- ejus Schallumi. Rationem adjicit J E H O V A; *Nam tu- um est jus redemptura ut compares.* Illud apertè quoque de- claratur *Ruth. cap. 4. vers. 3. & 4.* ubi ex versione Tre- mellii, verba ita sonant: *Postea dixit vindici illi, partem agri, qui fuerat cognati nostri Elimeleci, alienavit Nabomi, quæ re- versa est ex agro Moabitarum. Quamobrem ego statui reve- lare te audiente, dicendo, compara coram his assidentibus, & coram senioribus populi mei, si vindicaturus es vindica, quod si non vindicaturus es, iudica mihi ut cognoscam, nam nullus est præter te qui vendicet, & ego secundus sum à te, qui dixit, ego vendicaturus sum.* Ad quæ verba Jesuita famosissimus ^{Commenta- tio Cornelii à Lapide ad cit. locum Ruth.} Cornelius à Lapide *pag. 205. A. edit. Antverp. 1653.* ita com- mentatur: *Ex hoc loco, ait, colligitur, uxores hereditatis ma- ritorum usum fructum habuisse ad vitam, adeoq; eandem ven- dere potuisse, sed ita, ut jus emendi proximè spectaret ad propin- quos mariti, ad quos post mortem uxoris viduæ devolvenda e- rat hereditas. Unde & qui è propinquis hereditatem hanc, v. g. agrum emere volebat, debebat defuncti viduam relictam u- xorem ducere, ut illi, cujus hereditatem nactus erat, semen suscitaret.* Hactenus Cornelius à Lapide.

XV. Quibus egregiè respondent, quæ primores Pa- trum ex familiis filiorum Josephi cum familiâ filioq; Gil- hadis, filii Maciris, filii Menaschis loquuti sunt coram Moy- ^{Illud Jus compro-}

bat etiam. se & coram principibus primoribus Patrum inter filios Is-
raëlis Num. 36. vers. 7. & seq. Non avertetur possessio in filiis Is-
raëlis à tribu in tribum, quum filii Israël adhærebunt quisq;
possessioni tribus paterna sua. Quapropter quæcunq; filia, è

Num. 36. v. 7. tribubus filiorum Israël heres est possessionis alicui è familia
tribus paterna sua nubito, ut filii Israël hereditariò jure possi-

Sententia Ol-
dendorpii,
quam obrem
Moyſes Re-
comparatio-
nis Jura He-
bræis promul-
gaverit. deant, quisq; possessionem paternam suam. Ex quibus o-
mnibus non possum non colligere cum Johann. Oldendorp.
in tr. d. Jur. & equit. circ. fin. Moysen, autore Deo, le-
gem hanc Hebræis tulisse, ut possessiones singulis fami-
liis reservarentur, nec possent extra illas perpetuò alie-
nari.

Sententia eo-
rum, qui statu-
unt, Recom-
parationis
consuetudinē
est meri Juris
divini. XVI. Et horum quidem sacrorum Bibliorum au-
toritate adducti quidam contendunt, hanc nostram Re-
comparationis consuetudinem esse meri Juris divini, exi-
stimantes, omnia, quæ legibus Moſaïcis statuta sunt. Jus
divinum constituere. Sed, meâ quidem sententiâ, errant

Refellitur. ipsi turpiter; Quod ut ostendam, observandum est, præ-
cepta atque dogmata V. T. trifariam discriminari: Alia
enim sunt moralia, alia ceremonialia, alia denique Judi-
cialia, quæ omnia nominatim speciatimq; tanguntur
Judicialia. Deuteron. c. 5. vers. 37. Edicam tibi omnia præcepta statutaq;
Confirmatur & judicia illa, & c. 8. Cave ne contempnas mandata ejus atq;
hec distinctio judicia & ceremonias, & 3. Reg. 2. ut custodias ceremonias ejus.

1. ex
Deuteron. 5. & præcepta ejus, & judicia. Et 2. Paralipom. 33. ubi dici-
vers. 37. tur: Si custodierint facere, quæ præcepi eis, cunctamq; legem,

2. Ex 3. Reg. 2. & ceremonias atq; judicia, quæ mandavi per manum Moysi. Et
3. Ex 2. Para- Esdra 2. Non custodivimus mandatum tuum, & ceremoni-
lipom. 33. as, & judicia, quæ præcepisti Moysi.

4. Ex Esdr. 2. XVII. Dicimus igitur, Judicialia præcepta, quæ &
Præcepta V. nonnulli legalia non inſcitè appellant, cujusmodi est illud
T. legalia nō

de

de redimendo agro vendito à propinquo, & tribuli, apud nos non habere vim legis, quæ obligare possit, nisi quatenus in novo Christi Testamento approbata reperiuntur, prout ex Theologis quoque scholasticis voluit *Alexand. Hales* in 2. parte summa q. 3. membr. 1. iterumq; in 3. parte quest. 59. membr. 1. Et ejus discipulus *D. Thomas Aquinas* in prim. 2. quest. 104. art. 3. rursumq; in 22. q. 87. art. 1. & in quotlib. 2. art. 8. & *Bonaventur.* in 4. sent. dist. 3. art. 3. q. 3. Et idem in eod. 4. sent. dist. 37. art. 2. quest. 1. *Gabriel. Biel.* in 4. sent. dist. 1. q. 4. art. 3. dubio 4. propos. 3. pag. 49. A. Omnium verò optimè id ipsum expressit *Marsilius Ficinus* in eo libro, quo de religione Christianâ tam verè ac piè quàm eleganter differit cap. 43. ubi præcepta Moysis multis modis distingvit, asserens, ea esse præcipua, quæ in Decalogo continentur, data enim primùm, nullo medio, fuisse à Deo, in tabulis lapideis populo universo, deinde tanquam perpetua, in arcâ testamenti, in sancto sanctorum inclusâ, cætera verò minutiora esse, ac data per Moysen, & ab eo chartis inscripta, atq; extra sancta sanctorum posita. Inter hæc autem alia simpliciter moralia esse, quæ, quoniam naturæ legem imitantur, sempiterna sunt ferè, sicut præcipua. Alia ad judicia pertinent, quæ in æquitatis arbitrio posita, prout rerum usus exigit, variantur. Alia verò ad ceremonias.

XVIII. In hanc sententiam abierunt quoq; *J. Cui* non minimæ autoritatis, in quibus familiam ducat *Immola* in l. stipulatio hoc modo concepta. colum. 3. ad fin. & ibi quoq; *Ro.* col. 10. ff. de verb. obl. & idem *Immola.* in l. 3. col. ult. & ibi etiam *Franc. Aret.* colum. 3. vers. prima ratio ff. de testam. Item *Cardin. Flor.* loquens de lege Moysis, quâ masculini præferebantur foeminis in successione consil. 2. circa statutum ad fin. *Mart. Laud.* in tract. primogenitura colum. penult. versic. rursus queritur numquid. *Bellamer* a consil. 28. in facto mihi tradito

habent apud nos vim legis, nisi quatenus in novo Christi testamento approbantur.

Hæc sententia probatur 1. autoritate Dd. Scholasticorum,

2. *Marsilii Ficini.*

3. Autoritate magnarum J. Cui.

column. 2. versic. ad partem contrariam. *Alexand. consil. 13. attentis his, column. 3. versic. prater ea praecepta lib. 7. Francisc. Aretin. in l. ult. column. penult. vers. quod non valet C. de pact. Barb. consil. 39. clementissimi Dei column. 1. lib. 2. Jason. in l. qui se patris colum. 5. versic. Et nota quod inter Judæos. C. unde lib. Philipp. Dec. in cap. consuluit, in 2. nota extrav. de. appell. Zas. constit. 1. illustres. num. 61. lib. 2.*

Judiciales
Moyſis leges
non sunt me-
rè divinæ.

XIX. Satis itaque ex iis, quæ diximus, constat, Judiciales Moyſis leges non esse merè divinas, nisi eâ ratione, quâ leges Canonicas esse divinas, tametsi humanæ sunt, quidam asserere non verentur, in quibus refertur *Hostiensis Job. Andr. Panormitanus in c. 1. Extrav. de Juram. calum. & alii citati à Barb. in c. filius in 4. not. extrav. d. testam.* adeoque Jus Recomparationis meri Juris divini haut esse exinde concludo. Quibus ita præmissis, affatim, uti confido, perspeximus, Jus Recomparationis, non apud Romanos solum, sed Hebræos dudum obtinuisse.

Nihil in reb;
humanis con-
stans. Tolo-
zan. lib. 21.

XX. Sicut autem nihil stabile in rebus singularibus reperitur, multò magis nec stabile in corpore civili, seu republicâ deprehenditur, *Tolozan. lib. 21. d. Repub. c. 1. pag. m. 754. b.* ita quoque vigor hujus Juris non fuit perpetuus, sed constitutione *Valentiniani, Theodosii & Arcadii Impp.* in casibus nonnullis deferbuit. His enim in *l. 14. C. de contrab. emt.* gravis videtur injuria, quæ inani honestatis colore velatur, ut homines de rebus suis facere aliquid cogantur invitati. Proinde constituerunt, ut unusquisque suo arbitratu quærere vel probare possit emtorem.

XXI. Tametsi verò non ignorem, esse, qui existiment, *Impp. Theodosium & Arcadium in d. l.* dudum non tam recomparationem, quàm eam venditionem, quâ solis proximis & consortibus, non etiam aliis vendere licebat, prohibuisse, tamen, quum verba legis minimè de usu Recomparationis introducendo, aut comprobando loquantur, sed

sed potius venditionem, quæ certis tantum personis ad-
stringitur, relaxet, quod quidem ipsis largior, nulla quoque
ratio me stringit, ut, cum nonnullis, fundamentum hujus
materiæ in illâ lege ponam, eamque ad Jus Reformatio-
nis referam, prout rectè quoque sentit *Hottomannus*, & ex eo
Calvinus in Lex. Jurid. verb. Retractus.

Opinio illor-
um qui exi-
stimant l. 14.
C. d. contrah-
Emtion. ad
Jus Reformatio-
nis referendam esse
refellitur.
Verba d. l. 14.

XXII. Sed ut assertionem meam clariùs exponam,
visum mihi est, integram illam legem (*Dudum*) ob oculos
ponere: *Dudum* proximis consortibusque concessum erat, ut ex-
traneos ab Emptione removerent, neque homines suo arbitrio ven-
denda distraherent. Sed quia gravis est injuria, quæ inani
honestatis colore velatur, ut homines de rebus suis facere ali-
quid cogantur invitati, superiore lege cassata unusquisque suo arbi-
tratu querere vel probare possit emptorem, nisi lex specialiter
quasdam personas hoc facere prohibuerit. Haftenus ea lex.
Primum igitur, quod spectant illa verba priora, ut extrane-
os ab emptione removerent? nisi eò, ut extraneus, qui jam e-
mit, ab emptione removeatur à proximis, restituto ei pre-
tium, & ita ipsis proximis in locum ipsius invitati subrogatis.
Deinde hæc verba: *de suis rebus aliquid cogantur invitati*, sine
omni dubio pertinent ad emptorem, qui jam dominus justo
titulo effectus cogitur invitatus vendere consanguineo pre-
tium offerenti, quæ est gravis injuria, inani honestatis co-
lore velata, ut dicunt verba legis nostræ, & ut dicit *l. quam-
vis. in fin. princ. ff. de pign. act. satis inhumanum est, aliquem
invitum rem suam vendere*, Add. *Bald. consil. 439. visis consiliis
in princ. l. 1. cons. ejusdem numeri, super primo puncto coll. ult. v.
primo istud statutum lib. 4.*

Examinantur
verba legis ut
extraneos ab
emtionem re-
moverent, 2

XXIII. Nec dici potest, quin rescindatur ista ven-
ditio, quantum ad emptorem ipsum pertinet, quum tamen
alias venditio rescindi non possit invito emptore etiã rescri-
pto Principis *l. d. contractus 3. C. de rescind. vend. De contra-*

Venditio re-
gulariter re-
scindi non
debet invito
emptore.

Pergitur in
perpendendis
vocibus l. du-
dum.

Et venditionis & emtionis jure perfecto, alterutro invito, nullo recedi tēpore bona fides patitur, nec ex rescripto nostro, quo Jure fisci nostrum uti sepe constitutum est; nec si duplum quidē pretium offeratur, *l. non est 6. non est probabilis causa, propter quam rescindi consensu factam venditionem desideras.* Quāvis enim duplum offeras pretium emtori, tamen invitus ad rescindendam Venditionem urgeri non debet. Quid autem refert, quantum ad prajudicium Emtoris, venditorne, an alius ejus consanguineus venditionem rescindat, ad seq. rem venditam retrahat invito ipso emtore? Imò verò illa verba, & cætera omnia *l. dudum.* non solum ad emtorem, sed ad venditorem quoq. pertinent, qui, quū fortē venditurus rem aliquam cupiat extraneum quempiam emtorem quærere, remq. apud eum perpetuò manere, vel ejus amicitia, vel aliā quāpiam ratione permotus, si tamen ei vendiderit consanguineus, eum ab emtione removeret, quod potissimum damnat principium ejus legis: Ne cis censetur emtor esse, qui emtor non permanet, sed illicò rem emtam consanguineo pretium offerenti cedere cogitur, ut in simili etiam dicitur, *l. non videtur 22. ff. de acquir. possess.* Non videtur possessionem adeptus is, qui ita nactus est, ut eam retinere non possit, & alibi dicitur: *versum non dici, quod versum non durat, l. si pro parte. §. versum autem, ff. de in rem verso* & ibi concord. in gloss. Quibus adde text. optim. in *l. qui concubinam. §. si heres ff. de leg. 3.* ubi, *Heres non videtur tibi dedisse, quod ita dedit, ut habere non possis, quia ab alio evincitur.* Et ita hic non videtur venditor emtori suo vendidisse, à quo res vendita evincitur per hujusmodi Re-comparationem.

XXIV. Quum itaq. ipse venditor non possit ita vendere, ut res maneat apud emtorem suum, quem sibi quæsierat atq. delegerat, non videtur arbitrato suo quæsis-
se

se, siue elegisset emtorem, quum ius, visq; ac effectus ele-
 ctionis suæ per huiusmodi retractum evertatur, *arg. l. si o-* Vis ac Effectus
Emtionis per
Recompa-
tionem evert-
titur.
ptio. quest. 3. ff. qui & a quibus manumiss. lib. & c. quam & in
id annotat in d. l. dudum Baldus pag. 116. edit. Lugdun. 1. 5. 64.
 Nam & aliquid videtur amittere, qui voti sui compos non
 est effectus, id est, qui animum voluntatemque suam non
 explet. Sicut è contrario satis lucrari dicitur, qui volun-
 tatem adimplet, ei que obsequitur, *Add. Corn. consil. 51. licet*
in hac col. 3. vers. solent enim, lib. 2. & Consil. 187. videtur in hac
col. 3. vers. est ergo sensus lib. 3. ubi & ex hoc nuncupatim di-
cit, quod satis lucratur, qui in eo voluntati suæ satisfacit,
quod contractus à se initus sortitur effectum, nec rescindi-
tur, & consil. 8. licet. col. 1. lib. 4.

XXV. Quæ omnia eum in finem pluribus adduxi, Evincitur. l.
14. C. d. con-
trah. Emt. ad
Jus Recompa-
rationis non
esse referen-
dā Recompa-
randi consue-
tudo, prout
hodie obti-
net, est præter
Jus comune.
 ut ostenderem, dictam legem (dudum) minimè ad Jus Re-
 comparisonis introducendum aut comprobandum, sed
 potius abolendum pertinere. Unde simul innoscit, hanc
 recomparandi consuetudinem, prout hodie obtinet, esse
 præter, non tamen contra jus commune, quod ipsum ma-
 gnâ autoritate affirmant Cynus, Johann. Faber, Salicet. &
Paul. Castrens. in d. l. dudum, & ibi latè Joann. Igne: in repet.
col. 10. & seq.

XXVI. Pro hac sententiâ militare quoque videtur *l. 1. C.* Quod proba-
tur l. 1. C.
comm. : divis-
dum.
commun. divid. cujus verba hæc sunt: *Frater tuus, si solam por-*
tionem prædii ad se pertinentem distraxit, venditionem revoca-
ri non oportet, & l. portionem, C. de comm. rer. alien. cuius etiam
 verba subijcimus: *Portionem quidem tuam militantis frater* l. portionem
C. d. comm.
rer. alien.
tuus alienare non potuit. Ejus autem pretio soluto tibi restitui
postulari, nec militari gravitati convenit. Vides igitur in u-
 troque loco fratrem, (quâ necessitudine nullâ post parentes
 & filios maior est aut conjunctior, eundemque socium in eâ-
 dem re (est enim utrobique utrinque vinculum) & præterea in
 Poste.

posteriori loco militem, cui alias contra Juris Regulas privilegia multa concessa sunt, non admittendum ad retrahendam portionem fratris ab eo alteri venditam restituro pretio, sed ejus rei, quam à principe postulabat, quodam veluti convitio, repulsam passum fuisse, quòd scilicet id postulare non conveniret gravitati. Quæ verba hoc in loco expendit Baldus, *ibi, ut militibus non liceat illicita postulare.*

Jus Recom-
parationis re-
vocare volue-
runt Roman)
Lacapenus
& Fridericus
in occidente.
Constitutio-
ne quadam.
Constitutio-
nis ejus fra-
gmenta ex
Harmenopu-
lo.

XXVII. Quàmvis autem præfatum Jus, per d. l. 14, in imperio Romano aliquamdiu sublatum esset, ei tamē postea faverunt Impp. *Romano Lacapeno* vel ut alii volūt, *Constantino Porphyrogenio in Oriente, & Friderico in Occidente*, illudq; cōstitutione quādā revocare voluerunt, cujus fragmenta reperiuntur apud *Harmenopulum in Epitom. Jur. Civil.* cui hunc titulum præfixit, *περὶ χειρὸς νέμων, & περὶ ἐμφορευσιως καὶ ἀπολήψεως*, cui hæc verba subjecit. *διαπεράσας γενεὴν, τοῦ μὲν ἐξολοκῶ ὁ δανειστής, ἢ ὁ συγγενής: ἀπολήψαι, εἰς τὴν ἀγοράσας τοῦ καὶ συγγενοῦς ὁ δανειστής: ἐκ δὲ τῶν δανειστῶν ὁ τὰ πλεον ἔχει τοῦ αἵματος.*
i.e. *Venditione facta extraneo, creditor aut propinquus præfertur in emtione, propinquo autem creditori, ex creditoribus au-*
tem, cui plus debetur.

Verum illa
Constitutio
non fuit rece-
pta.

adeoque Jus
Recompara-
tionis revoca-
re non potuit.

Hoc patet ex
pronunciato
Dicasterii
hujus.

XXVIII. Ast, illam Constitutionem inter leges, quibus utimur, nunquam relatam esse, & proinde illam Jus Recomparationis revocare non potuisse, testatur post *Rauchbarum Question. Saxon. 43. num. 24. pag. 33. edit. Witteb. 1. 6. 12. Magnif. Dominus Prasfes Decis. 76. num. 5.* eamque assertionem pronunciato Dicasterii firmat his verbis: *Ob gleich das Jus retractus und Nähergeltung / so vor des Keyser Theodosii Zeiten / auch den vicinis Jure vicinitatis zustunde / hernacher aber von Jeggedachtem Keyser Theodosio aufgehoben gewesen / durch der folgenden Keyser Lacapeni und Friderici Sakungen wiederumb bestärket / und auf neue*

Neue angeordnet: Dennoch aber weil jehberürter Keyser
 Lacapeni und Friderici Sagung / bewehrter und vornehm-
 mer Rechtslehrer Meinung nach / niemals unter die be-
 schriebene und übliche Rechte gerechnet und gesetzt worden /
 sonsten aber das Jus Protimiseas von denen löblichsten Key-
 sern Valentiniano, Theodosio & Arcadio in l. dudum 14. §.
Sed quia gravis, C. d. contrah. emt. in gemein / wenig special-
 Fälle aufgenommen / abgeschaffet etc.

XXIX. Satius igitur esse credo, si Recomparationis
 Jus Consuetudinibus postmodum invaluisse, & revocatum
 esse dicamus; Illæ namque in plurimis vim legis obtinent,
 l. d. quibus 32. §. in veterat. a. l. sed & ea 35. cum seq. ff. d. ll. l. 1. & l. se-
 ges 3. C. quæ sit long. consuetud. Inter quas consuetudines non
 minimum locum obtinet illa, quam Fridericus I. Impera-
 tor Sacratissimus de Jure *αρχαίων* Feudorum consue-
 tudinibus annexit. Hic enim, quum suo tempore crebras
 in Imperio Romano lites de hoc Recomparationis Jure
 nasci cerneret, & simul illud ipsum communi rationi con-
 veniens esse perspiceret, non dubitavit Feudorum consue-
 tudinibus, eam, quam dixi, coronidis quasi loco adjicere,
 cui *jung. 2. F. 3. §. 1. 2. F. 9. §. 1. & 2. F. 26. §. Titius filius.* Ea
 dem consuetudo placuit quoque Electori Saxonie Augu-
 sto, ideoq; p. 1. c. 31. & seq. constitutionem promulgavit,
 quæ consanguineos ad hujusmodi recomparationem ad-
 mittit. Accedit generalis quædam consuetudo Germanie,
 Gallie & universæ fere Italia, quæ hoc Jus ubique locorum
 introduxit, teste Tiragvel. *præfat. d. Retract. lignagier &*
Gail. lib. 2. observ. 19. num. 1. quinetiam in Camera illud ap-
 probatum esse testatur Mynsinger. *Centur. 3. observ. 51.*

Jus Recom-
 parationis
 consuetudine
 potissimum
 invaluit.

Placuit quoq;
 Augusto Ele-
 ctori Saxonie.
 Obtinet in u-
 niversâ ferè
 Germaniâ,
 Galliâ & Ita-
 liâ.

XXX. Sciendum verò, dictam constitutionem Fri-
 derici vim legis universalis non obtinere, sed omne Jus Re-
 comparationis ex recepto æstimari, quatenus illud vel Jure *πρόκλη-*

prout vim legis universalis non obtinet.

Recomparationis Jus ex recepto æstimatur.

Quod ostenditur pronunciaro Collegii Juridici in Academia Julia.

Jus Recomparationis summâ æquitate nititur.

Ratio adjicitur.

Rejicitur eorum sententia, quæ statuit recomparandi consuetudinem esse irrationabilem.

moribus alicubi invaluit, vel de ipso, maxime gentilitio consuetudine vel statuto dispositum est, *Chassand. in consuetudin. Burgund. tit. de Retractis in princ. num. 1.* Quod pertinet pronunciatum collegii Juridici in Academia Julia, quod refert *Dn. D. Hahn observ. ad Wesenbec. tit. de rescind. vendit. part. 1. pag. m. nov. edit. 1629.* in casu, quo frater quidam uterinus retrahere voluit molam quandam navicularem, quam alter frater uterinus vendiderat extraneo. Weil das Jus Retractus hin und wider so fern observiret wird / quatenus lege municipali, vel alias longâ consuetudine fuerit receptum, juxta *Mynsinger. 3. obs. 51. num. 1.* mus es von demjenigen / so die Nähergeltung prætendiret, erwiesen werden / wie fern und in wasserley Gütern solches Jus an dem Ort / da es gesucht wird üblich / ob es sowohl / nebenst den Stamgütern auff alle andere verstorbene Güter / als auff die Stieff-Brüder und collaterales zu extendiren. Wird dann Jacob Otto / als Curd Schaden Stieff-Bruder nicht erweißlich machen / daß das Jus Retractus zu Magdeburg auch bey denen Stieff-Brüdern / und in bonis quibuslibet Stat finde / so ist S. Schulte / bey dem mit Curd Schaden einmahl getroffenen Rauff der Schiff-Mölen quaestionis zu manuteniren und zu schützen / **B. R. W.**

XXXI. Sanè, prædictum Jus summâ æquitate niti dubium mihi nullum est. *Quid enim potest excogitari justius quam si is a suum cuiq; tribuatur, ut non distrabatur ab ullius persona justiori petitione, uti loquitur Tryphonius, l. 31. §. 1. vers. si totius. ff. de positi.* Quid verò tristius? quam si paterna demus, *Et antiqua majorum prædia in alienas manus transeant, arg. l. lex quæ. 22. §. ergo. C. de admin. tut.* Frivolam itaq; judicio illorum sententiam, qui asserunt, consuetudinem, quâ Jus Recomparationis introductum est, esse irrationabilem. Ast nesciverunt illi, palmarium consuetudinis requisitum esse,

esse, ratione fundari, quod egregiè exprimit Dn. D. Frank-
 fe. p. m. comm. in tit. 3. l. ff. torum num. 91. his verbis: Oportet
 consuetudinem habere requisita Juris, & in specie rationa-
 bilem esse, quod palmarium requisitum Dd. passim incul-
 cant. Rationabilitas illa, pergit, si consuetudo per se, &
 quasi absolutè spectetur, consistit in honestate materiæ
 siue actuum, quod non esse debeat contra rationem natu-
 ralem, seu contra bonos mores Juris divini & naturalis, C.
 fin. extr. de consuet. Si verò consideretur, quoad compara-
 tionem diversorum effectuum, quos habet vel inducendi
 novam, vel revocandi veterem obligationem legis, tunc
 insuper requiritur, ut habeat alias conditiones necessarias
 ad legem justam, vel justam revocationem legis, nempe
 ut priori casu obligatio ejus tolerabilis, & communi bo-
 no utilis, posteriori, ut subsit aliqua causa probabilis, ob
 quam contra veterem legem inducatur. Hæc si confide-
 rentur, utiq; consuetudini nostræ optimo jure ea conve-
 nire quis est qui negare possit? Ex præcedentibus namq;
 apertum esse arbitror, illam non esse sine ratione, sed fun-
 datam in aliquâ ratione haut contemnendâ, ut scilicet res
 redeat in familiam à quâ exierat, uti in fine disputationis
 pluribus ostendam. Quam rationem ipse Moyses confi-
 deravit, quemadmodum in lb. 15. cum Oldendorpio conclu-
 simus. Nec eam leges nostræ contemserunt, ut videre est,
 in l. quum pater 77. §. libertis 27. ff. de leg. 2. Libertis prædium
 reliquit, ac petiit, ne id alienarent, utq; in familiâ libertorum
 retinerent, & l. peto 69. §. fratre 3. ff. de leg. ibid. Fratre herede
 instituto petiit, ne domus alienaretur, sed ut in familiâ relin-
 queretur. Si non paruerit heres voluntati, sed domum aliena-
 verit, vel extero herede instituto decesserit, omnes fideicommis-
 sum petent, qui in familiâ fuerunt. Et not. per gloss. & Dd. in
 l. filius familias 114. §. Divi. 11. ff. de leg. 1.

Omnis consue-
 tudo debet in
 aliquâ ratio-
 ne esse funda-
 ta.
 In quo confi-
 stat illa ratio-
 nabilitas.

Consuetudo
 non debet esse
 contra ratio-
 nem naturalem,
 s. bonos mores

Consuetudi-
 nis obligatio
 debet esse to-
 lerabilis, &
 communi bo-
 no utilis.

Utrum Re-
comparatio
in foro con-
scientiæ frau-
dari possit?

XXXII. Antequam verò ad rem ipsam transierimus,

perplacet discutere iucundam quæstionem, quæ à non-
nullis hîc proponitur, *utrum Re comparatio in foro conscientie*
fraudari possit? i. e. *Utrum aliquis conscientiam suam oneret, si*
adhibet à fraude privet consanguineum re venditâ, cui concessa
facultas rem venditam restituto pretio consequendi? Ut au-
tem controversiam illam eò melius dirimere queamus,
repetendum est ex *thes. 31.* consuetudinis esse eandem vim
atque effectum, qui juris scripti, adeoque eandem effica-
ciam in obligando habere, quam habet jus scriptum. Si
itaq; lex humana, positiva iusta sc. & recta vim & effica-
ciam habet obligandi in conscientiâ, uti illam habere asseri-
mus, vid. *Prænob. Dn. D. Struven / Jctus atq. Antecessor bu-*
jus Academiae longè celeberrimus, Præceptor noster æternum de-
venerandus, Exerc. ad ff. tertia thes. 13. cui iung. *B. Hornejs*
lib. 4. Philos. Moral. c. 3. §. 43. utiq; habebit eandem consue-
tudo inveterata, quæ in omnibus, quantum ad hoc, legi
scriptæ responderet, & sic defraudata, siue studio omissa
conscientiam onerabit. *Add. D. Thom. in 2. part. summ. q.*
96. art. 6. Ex quo dicit *Bald. in rubr. extr. d. consuetud. in fin.*
post Innoc. quòd is, qui facit in fraudem consuetudinis, pec-
cet mortaliter. Apparet igitur affatim, quòd idem sen-
tiendum sit in casu nostro, quo aliquis, contra statutum,
principaliter id agat, ut proximiorum circumveniat, eiq;
retractum elidat. In quam sententiam abiit quòq; *Corn.*
consil. 29. in presenti constitutione, col. ult. ubi constantissimè
negat, licere hoc casu fraudare consanguineum commo-
do & beneficio hujus statuti. Non obst. *l. servus dotalis*
§ 8. ff. solut. matrim. *Servus dotalis, heres ab aliquo institu-*
tus, mariti jussu vel adire, vel repudiare hereditatem debet. Sed
ne maritus, aut facile repudiando, vel temerè suscipiendo inco-
gnitam successionem, dotis iudicio uxori suæ obligetur, consulen-
dum

Videatur ob-
stare *l. servus*
dotalis § 8. ff.
solut. matri-
mon.

dum est, mulierem coram septem testibus interrogari, utrum
 velit omittere, an acquirere hereditatem, & si repudiare se
 dixerit, facile mariti jussu repudiabit, quod si hereditatem ag-
 noscere maluerit, reddendus est a marito servus uxori eâ con-
 ditione, ut, quum jussu ejus adierit, rursus marito retradatur,
 ita & mariti sollicitudini consulatur, & uxoris desiderio parebi-
 tur. In hac autem lege tantum cautio fit, ad evitandum
 damnum, & ad nullius præjudicium, nec ob eam fit fraus
 contra verba aut mentem legis, sed, ut consulatur, quod
 ibidem dicitur, mariti sollicitudini & indemnitati.

Resolvitur

XXXIII. Origine Recomparationis, & quæ ad il-
 lam pertinent, latè, (& vereor ne superfluent) repetitâ,
 opportunum esse arbitror, ut rei ipsius naturam explica-
 turus a definitione nominis exordiar. Vocatur autem
 ab interpretibus uno nomine *Recomparatio*, sive *Recupera-
 tio*, item *Jus Recompræ*, prout tradit *Dec. consil. 222. volum. 2.*
vers. sed is nullo modo, quod scilicet consanguineus rem
 venditam recuperat, sive redimit. 2. *Jus Congruui*, *Andr.*
Barulus in l. prædia C. de locat. præd. civil. quod nolit bona
 ad extraneos segregari, sed, ut instar gruum congruat in-
 ter consortes. 3. *Jus Protimiseos*, *Fridericus in sua constit.*
 quam de eo nuncupatim edidit, cujus initium est, *Sancimus*
modo, vel, ut alii scribendum esse existimant, *weslunzeos*, nisi
 malis legere *weslunhozeos*, i. e. *prælationis*, à *weslunaw*, id est,
prefero, ut, qui *Recomparationem* habeat, honore quo-
 dam aliis præferatur. 4. *Retractus*, quod bona extraneis
 collata ad consortes retrahat. 5. *Jus Præsentationis*. 6.
Oblationis, *Bernb. Grævus lib. 2. Pract. Conclus. 19. pag. 57.*
 Germanis vocatur, *der Einstand / Vorkauf / Nähergeltung /*
Zugrecht / Einsprache / Lösung / Abtrieb / Vorgelt. *Web-*
mer. observ. Practic. verb. Lösung.

Definitio no-
 minis. Voca-
 tur a.

1. Recompa-
 ratio, recupe-
 ratio & Jus
 Recompras
 Ratio Appella-
 tionis.

2. Jus Con-
 gruui.

3. Jus Proti-
 miseos.

4. Retractus.
 5. Præsentati-
 onis.

6. Jus oblari-
 onis.

Appellatio
 Germanica.

XXXIV. Pergo ad ipsam Recomparationis Essentiam,

Definitio re-
alis.

eamq; Definitione tali exprimo: Re comparatio est
prelatio, quâ certæ quædā personæ, ex speciali
Juris dispositione, aut certâ partium conven-
tione, rem immobilem, aut quamvis aliā, quæ
pro immobili æstimata est, venditam, ad quā
emendam ipsi proximiores erant, post denū-
ciationem factam, intra legitimum tempus,
æquali pretio ab emptore revocant, ut conser-
vatione bonorum ex parentelâ convenienti-
um familiæ conserventur, & quæ homines
inter se pacti sint, ritè præstentur.

Prima Defi-
nitionis par-
ticula resol-
vitur.

Jure Retract⁹
gaudent I.

Liberi natu-
rales & legi-
timi.

Ita disposuit
Constitutio

Saxonica 31.

Huj⁹ consti-
tutionis æqui-
tas ostenditur

ex Jure natu-
ræ.

Omnia ani-
mantia æter-
nitatem affe-
ctant propa-

gatione &
conservatio-

ne familiarū.

Ad conserva-

XXXV. Dixi I. CERTÆ PERSONÆ. Illarum no-

mine veniunt Primò: Liberi naturales & legitimi, de quib⁹
bus optimè disposuit Constitutio Saxonica 31. pag. 281. edit.

Lips. 1612. So viel aber die Kinder belanget / denen soll in

Stam-Gütern die Freyheit gelassen seyn in die Käuffe / che die

Güter tradiret und auffgelassen / zu treten / und dieselbige bey

dem Geschlechte zu erhalten / welches wir uns auch gnädigst

gefallen lassen / Jedoch daß unter denen Stam-Gütern diese

verstanden werden / die nicht von Eltern alleine / sondern von

Groß-Eltern herkommen. Sanè, prudenter hæc à pruden-

tissimo principe constituta, qvi naturalibus certè rationi-

bus motus elegantem hanc sanctionem tulit. Quum enim

homines, ut aliæ quoc; animantia, individuorum ratione

æterni non sint, æternitatem tamen affectant propagatio-

ne familiarum. Verum enimverò, non sufficit familias

propagare, sed easdem propagatas conservare. Ad conser-

vationem autem præsentis familiæ potissimum requiritur,
ut liberi cum uxore in eâ viventes habeant, unde vivere, &

corpora

parentela
profectam a-
lienare debe-
at, illud pri-
mum offerat
iis, quæ ad fa-
miliam perti-
nent.

At verò quid
faciendum, si
inter liberos
è pluribus
matrimoniiis
natos, de bo-
nis retrahen-
dis non con-
veniat?

Sententia e-
orum qui sta-
tuunt, eos esse
in Retrahu
præferendos,
è quorum sti-
pitem bona
provenerunt.

Demonstra-
tur rationib9
naturalibus
& civilibus.

Aliter sentit
Jus Saxonicum,
quando ad
Jus Saxonicum
vocat omnes
qui æquali
gradu conjū-
cti sunt.

Constitutio-
n. 14. P. 3.

oculum patet, quantâ æquitate nitatur saluberrima ista
constitutio, quâ liberis naturalibus & legitimis primum
omnium Re comparatio adjudicatur.

XXXVI. Quid verò, si venditor liberos habeat è plu-
ribus matrimoniis, inter quos de bonis retrahendis non
conveniat, quæritur, quoniam illorum præ aliis sint admit-
tendi? Optimè hæc in re sentit *Daniel Möller. ad hanc Consti-
tutionem §. 3.* illos esse præferendos, è quorum stipite bona
provenerunt, quemadmodum bonis paternis alienatis, pa-
ternos quoque agnatos, alienatis maternis cognatos mater-
nos in Retrahu præferendos esse idem tradit *ex Job. Fabr. in
§. plures. Instit. de legit. agn. success.* Et certè, non videtur hæc
assertio sine ratione esse. Sic enim argumentor: Quorum-
cunque majores in acquirendâ *verum*, sive familiâ, ut loquitur
Aristoteles, laborarunt, ad eos bona à stipite alienata, dis-
cuntur sicut von dem Stam abgebracht seyn / beneficio retra-
hendi pervenire debent. Ratio desumi potest *ex l. 10. ff. d. R.
J. secundum naturam est, commoda cuiusque rei eum sequi, quem
sequuta sunt incommoda, labor sc. & alia hujusmodi onera.*
Quum enim unusquisque paterfamilias, ut *ex thes. preced.*
patet, id unicè agat, aut certè agere debeat, ut suis tan-
tum comparet, quo non solum honestam vitam agere,
sed familiam quoque propriam aliquando constituere pos-
sint, iniqua certè conditio, contra *l. 74. ff. d. t.* inferretur
ei, qui excluderetur ab iis, quæ majores sui herculeo labore
comparassent. Secus tamen obtinere in foro Saxonico
idem *Daniel. Möller.* tradit *num. 4.* In illo namque bona
defuncti ad heredes ejus æquali gradu illi conjunctos æqua-
liter deferuntur, nullo habito discrimine, è paternâ, vel
maternâ linea pervenerint ad ipsum, uti tradit *Constitut.
Saxon. 14. part. 3. pag. 410.* Wenn einer stirbt / und lasset
nach sich halbe Geschwister vom Vater an einem / und halbe

be Geschwister von der Mutter am andern Theil/so wird nach
gemeinen Kayserslichen Rechten ein Unterscheid gemacher
zwischen den Gütern/welche der Verstorbene / oder desselbi-
gen Blutsfreunde ererbet/ und denen so ihm von der Mutter/
oder derselbigen Blutsverwandten zukommen seyn / dieweil
aber solcher unterschied zu Sachsen Recht nicht gehalten wird/
So wollen wir etc.

XXVII. Neq; verò hanc dispositionem omnes rationes ^{Demonstratur}
naturales deficiunt; Antea enim demonstratum est, unum ^{constitutionis}
quemq; patrem familias totum in eo esse debere, ut fami- ^{hujus æquitas}
liam suam conservet. Illud autem fieri non potest, nisi ^{ex iure naturæ.}
adsit aliquis, qui patrem illum familias, si fortè humani ali-
quid patiatur, & finem vitæ suæ claudat, repræsentet, inq;
omnibus partes ejus suscipiat. Successor autem ille diu
quærendus non est si adsint liberi. Horum enim gratiâ o-
mnia, quæ à parentibus acquiruntur, sunt parata, adeò ut li-
beri, etiam vivis parentibus, ex parte domini sint eorum
quæ parentes acquisiverunt, quod satis declarat §. 1. de he-
red. qual. & diff. & § 3. I. de hered. quæ ab Intest. Nec refert,
an sint ex diversis matrimoniis. Jure namq; naturæ parens
tenetur sobolem ex quocunq; matrimonio legitimo pro-
creatâ alere, fovere, conservare, educare atq; instrumenta
vitæ conferre, quibus propriam familiam constituere pos-
sit. At verò si pater familias liberis fortè careat, aut, ex præ-
gnantibus causis, eos è familiâ excludat, vel silentio, in pe-
culiari quâdam dispositione, prætereat, tum omnino ne-
cesse est, ut illo casu in Jura ejus æqualiter quoque succe-
dant, qui æquali gradu, sive paterno, sive materno sangvi-
ne eum attingunt. Mater enim non minùs ad educatio-
nem atq; conservationem defuncti, quin etiam bonorum
acquisitionem, operam suam præstitit, aut certè præstare
debuit quàm parens. Æquum igitur est, ut ipsius quoque
E pro-

Offenditur
hæc sententia
argumento.

In casu quo
patrem famili-
as certi succes-
sores deficiunt,
aut ipse ex ra-
tionibus præ-
gnantibus è fa-
miliâ eos ex-
cludit, liberri-
mum ipsi est
successorem fa-
miliæ designa-
re, qui placeat,

propinqui de hæreditate filii, seu patrisfamilias defuncti, participant. Sic itaque argumentor: Ubicunque uterque parens filio de rerum possessione æquali operâ prospexit, ibi quoque amborum parentum propinqui æquali Jure succedere debent, si scilicet eveniat, ut ipse sine liberis decedat. Atqui de rerum possessione Sempronii uterque ejus parens æquali operâ prospexit. E. in rerum possessione Sempronii amborum parentum propinqui æquali Jure succedere debent. Posteriori verò casu, quo certæ quædam causæ patremfamilias impellunt, ut liberos à familiâ suâ removeat, integrum ipsi est, peculiari quâdam dispositione successorem designare, ad quem omnia familiæ Jura transeant, quique ipsi conservandæ præsit. Opus enim non est, ut respiciat, à quo bona, quibus successorem suum præesse voluit, provenerint, an ex paterno, an materno stipite profecta sint. Æquum namque est, ut morientibus sit facultas bene merendi de iis, quibus benè volunt, & vindicandi contumaciam eorum, qui malè de iis meriti sunt, ut proinde ad colendam mutuam amicitiam homines invitarentur, dum alter ab altero, etiam post mortem, vel beneficiis affici sperat, vel poenis subjici metuit. Sæpe enim ejusmodi sunt tempora, ut non liceat viventi benemeritis referre gratiam, vel malè meritis infligere poenam. Quod igitur vivens non potuit, id morientem posse morientibus gratum est. *Colleg. Argentor. ad lib. 28. ff. tit. 1. num. 5. in fin. pag. m. 313. edit. Argentor. 1657.* Ex quibus præmissis apparet, Constitutionem Saxoniam, hæc in re, nullâ non ratione ornatam esse, dum liberorum distinctionem tollit, & perinde habet, ac si liberi omnes ex uno & eodem matrimonio nati essent. Quemadmodum & Jure communi, post fratres & fratrum filios, proximiores æqualiter, nullâ ratione habita, unde bona prove-

provenierint, ad successionem admittuntur, & sic quoque ad retractum. Interim tamen Judex ad forum, cui sub-
jacet, sententiam suam convertere debet.

XXXVIII. Alia quoq; dubitatio suboritur hîc; *Utrum* Vtrum filius
filius retractum instituere possit vivis parentibus? *Ob ein* Retractum in-
Sohn seines Vaters oder Mutter beschehenen Verkauf stituere possit
durch den Abtrieb vernichten und aufheben mag? *Fichard.* vivis parenti-
bus? Affirm.

Consil. German. 34. Cujus affirmativa mihi placet. Ex su-
periorib9 enim constat, omnia, quæ à parentibus acquirū-
tur, emolumentò & liberorum gratiâ fieri, contra verò quæ
alienantur, & à familiâ ad extraneos transferuntur, ipsis
quoq; damnum dare. Quamvis autem filii, Jure naturæ,
parentibus omnem pietatem atqve reverentiam præstare
debeant, etiam extra sacra paterna constituti, nihilo tamē
minùs possunt contractus à patre celebratos dissolvere,
si eos in familiæ perniciem fieri animadvertant. Neq; hoc
casu æquum est, ut pater imperium suum, quod alioquin
naturæ Jus ipsi tribuit, prætendat. Quæ enim esset invi-
dia parentes liberis, prætextu reverentiæ, velle invidere,
quæ ipsis Jura concedunt beneficia, & aliis gradu remo-
tioribus ea permittunt? Sic itaque argumentor: Quæ-
cunque ad familiæ salutem & utilitatem pertinent, vel
conducunt, ea à patre filiis imperari possunt, contrà quæ
nullo modo salutem familiæ promovent, sed impediunt,
in eis licitè imperium ejus à filiis potest sperni. Pater e-
nim familiæ præest, non Reipublicæ, & quidem parti fami-
liæ satis nobili, nempe liberis, ad quorum salutem & uti-
litatem omnia, quæ agit, referre debet. Hi namq; sunt,
qui, ipso defuncto, in omnia ejus Jura succedunt. Quæ-
cunque igitur defunctus egit, gessit, contraxit, quæ ad
res familiares vel dirigendas, vel conservandas, perti-
nent, ea omnia ad filium ceu heredem defuncti ita trans-
eunt, ac si ab ipso essent gesta.

Minimè igitur pater

Idem sentit
Richardus
Confil. Ger-
man. 34.

Et Pontifex
Gregorius IX.
c. constitutus
8. X. d. in in-
tegr. restit.

Filius etiam si
alieno Iuri
subjectus, ut &
nepos & pro-
nepos, etiam si
vulgo quasi-
ex Scto Orfi-
cian, in succes-
sione ceteris
consanguineis
maternis, avia
& proavia
preferuntur.

Filius, quam-
diu est in po-
testate patris
non potest a-
lienare, aut a-
lias de rebus
suis disponere.

filium cogere potest, ut servet eum contractum, quo iste
majorum bona alienavit. Unde *Richardus loc. cit.* daß in
solchen Fall/da vom Abtrieb gehandelt wird/ein Sohn seines
Vaters oder Mutter/der Erb er doch hoffentlich ist/beschehe-
nen Verkauf durch den Abtrieb vernichten un̄ aufheben mag.

XXXIX. Optimè hoc ipsum quoq; intellexit Pontifex
Gregorius IX. quamobrem in c. *constitutus* 8. X. de *integr.*
restitution. prudentissimè hanc rem dijudicavit: *Constitu-*
tus, ait, in nostrâ presentia magister *Guil.* pro se ac fratre suo
& hoc meritò, quia est conjuncta persona. I. canonico *Par-*
rosinen, exhibitâ nobis petitione monstravit, quòd eis in minore
etate constitutis, ac eorum matre, cujus successores existunt, ex
Senatusconsulto sc. orficiano, etiam si alieno Iuri sint sub-
jecti, tamen præferuntur consanguineis matris, & eadem
ratione succedunt nepos & pronepos avia, & proavia ma-
terne, nec omnino repelluntur, etiam si vulgo quasi-
vel passi minimam capitis diminutionem, Inst. d. Senatus-
cons. Orfician. *rebus humanis exemptâ,* quondam *G. pater ipso-*
rum quasdam possessiones utriq; communes sc. patri & matri,
quas possessiones de communi pecuniâ emerunt. Sed cõ-
tra videtur, quòd, quicquid habet uxor, totum præsumitur
esse de bonis mariti. I. *Etiam si uxoris* C. de *donation. inter vi-*
rum & uxorem. & I. *Quintus Mutius.* 15. ff. de *donat. inter vir-*
& uxorem. Illud verum est, quando non constat, unde
res illæ processerunt, sed hîc constat, ut dixi, quod pe-
cuniâ communi emta, vel utrique communiter legata
fuerint, quibusdam vendidit pro quâdam pecunia quan-
titate, ac, ut hujusmodi venditio robur firmitatis haberet,
emancipavit eosdem & fecit eos contractui consentire.
Hoc ideo dicit, quòd, dum filius est in potestate patris,
alienare, vel alias disponere de rebus suis non potest, nec
agere pro his, nec ei tunc temporis currit præscriptio, l. 1

C. de

C. de bon. mater. & l. 1. §. ult. C. de annal. excep. Ideoque emancipavit eos, ut consentirent, & ratam haberent venditionem eandem quoad partem maternam, in quâ debebant succedere matri. *Quare supplicavit, ut vel venditionem, quatenus contigebat eos de bonis maternis, in aliâ parte, quoad partem patris petebant restitui ad Jus offerendi pretium, & si venditio de bonis maternis teneret, pertebant restitui similiter contra eam. mandaremus nunciari nullam quasi factam à minore 25. annis, si Juris solennitas non fuit servata, vel si adhuc existant Jura intra tempus sc. quatuor annorum C. de temp. in integr. restit. l. ult, est & hic ar. quòd ultra quadrienn. non detur restitut. ad obtinendum beneficium in integrum restitutionis indultum, & intra annum & diem, à tempore contractus, ipsis, tanquam proximioribus, competeret, super illâ portione, Jus offerendi emtoribus pretium, juxta municipii Patrosinen. consuetudinem approbatam.* Consuetudo erat approbata illi loci, quòd si quis rem communē cum alio; vel rem suam venderet extraneo, vel alicui magis remoto, qui proximior est illi alienanti, à tempore contractus usq; ad annū & diem & post, potest offerre pretium emtori, quod solvit pro re illa: & ille tenetur recipere pretium, & restituere rem: & isti fratres omiserant offerre pretium, infra annū & diem pro re patris alienata: quū ipsi essent proximiores, & ad hoc offerendum petebant restitui, ut rem patris re haberent. *Quod hactenq; pergit Pontifex omiserunt, dignaremur eis super utroq; (quum in hoc non modicum lesi noscantur, & emtorib; portione ejusdem, vel eorum successorib; pretium sint offerre parati) per idem beneficium subvenire.* Quocirca mandamus, quatenus, si præmissa inveneritis veritate subnixâ, vel venditionem prædictam, quoad partem ex successione maternâ ipsos contingentē nullam nunciare curetis si in eâ de-

Consuetudo
 Patrosinensis
 enumeratur.

Conclusio ca-
 pituli, cui an-
 nexum est
 mandatum.

*bita Juris solennitas est omissa. Vel si forsitan invenerit, & eos
laesos esse constiterit, tam super eâ quàm super residuâ portione,
dum tamen, quod offerunt, quod auxerint faciendum autori-
tate nostrâ in integrum restituere studeatis. Haftenus verba
capituli cum interpretatione Gloss.*

Concluditur,
filium retra-
ctum institue-
re posse vivis
parentibus.

Dubium ta-
men illud est
de filio, qui
jam successit ut
hares.

Sententia at-
que probatio
eorum qui
ejusmodi fi-
lium à retractu
excludunt.

XL. Patescit igitur ex iis, quæ adduxi, exploratî
Juris esse, filium retractum instituere posse vivis parenti-
bus: quemadmodum videmus, quòd similiter vasalli, qui
alienavit feudum antiquum, filius eam alienationem re-
vocare potest, in eoq; cæteris agnatis præfertur, nisi alie-
natio facta esset Jure vel consuetudine permittente, ut no-
tat, *Andr. de Iser. Alvarottus Cardin. & ceteri in cap. Titius. si
de feud. fuerit controvers. & c. 1. §. & si clientulus. de alienat.
feud.* Majus vero dubium est de filio, qui jam successit pa-
tri venditori mortuo. Is, ex sententiâ nonnullorum, non
videtur audiendus ad retractandam venditionem. Argu-
mentum illorû, quo sententiam suam probare conantur,
est tale: Ubicunque heres repræsentat personam defuncti
ibi non potest venire contra factum defuncti, *l. quum à
matre. C. de rei vind. & l. si ab eo. C. d. neg. gest. & l. successo-
res. C. d. sol. & l. si uxor. C. d. bon. autor. Jud. poss. & l. si fundum
ibi neq; ei successisti. C. d. reb. alien. non ali. & l. 1. ff. d. exc. rei
vend. & in l. venditrici. C. d. reb. alien. non alien.* cujus hæc
verba sunt ad hunc locum maximè pertinentia: *Venditri-
ci succedenti perfectam rectè venditionem rescindere, ac do-
minium revocare non licet; subditurque: nec ex propriâ qui-
dem personâ eum id facere posse, quod & satis probat d. l.
quum à matre. Heres enim non potest esse melioris conditionis
quàm defunctus.* Et ideo dicitur in *l. Polla 2. C. d. his quib. ut in-
dign.* quòd, quæ à defuncto, habente liberâ administrandi
sui patrimonii potestatem, facta sunt, non possint revocari
ab ipsius herede, etiam à pupillo. Et scribitur in *l. penult.*

C. d.

C. de rest. mil. Ea, quæ à patre geruntur, non decet pro di-
 sciplinâ militari à filiis in irritum revocari, & *l. si ab eo. C. d.*
lib. caus. scribitur, filios adeundo hereditatem patris vo-
 luntatem defuncti suo consensu confirmare. Et, ut tradit
Bartolus in l. Lucius circa medium, filius heres patris cogi-
 tur habere ratum factum illius, per *d. l. quum à matre*. He-
 res enim est ejusdem potestatis ac Juris, cujus & defunctus
 fuit. *l. heredem. ff. d. Reg. Jur.* Et factum defuncti cense-
 tur factum heredis, & è converso. *Angel. conf. 105. Brunel.*
super l. uxorem §. agri plagam. ff. d. leg. 3. ideo, qui promittit
 de facto suo tantum, & de facto heredis promittere vide-
 tur *Bart. in l. si servus ff. d. condict. furt. Bald. in l. ult. C. d.*
act. emt.

XLI. Inde autē fit, ut agnati heredes vasalli, qui feudū ali-
 enavit, non possint revocare alienationē ab eo factā, quam
 tamē aliās revocare possent, si heredes nō essent, ut declarat
Jacob. à S. Georg. versic. adverte ad id. ubi & alios allegat,
 Cui adde alios quoque multos, qui & idem de filiis dixe-
 runt, videlicet, *Jacob. Bel. in d. c. 1. §. hoc quoque & ibi.*
Bald. colum. ult. Mart. Laud. column. 3. vers. quaro an fa-
ctum. Alvar. & Cardin. Alexand. column. ult. tit. d. success.
feud. Paul. Castr. Conf. 270. dico dictum Bartholomæum in prin.
lib. 2. ubi & alios allegat, & iterum Conf. 290. visa supra scri-
ptâ facti narratione col. ultim. vers. ex prædictis patet eod. lib.
2. Matth. Afflic. qui alios quoque allegat. decis. Neapol. 112. in-
ter dominam circa medium & zasium in epitom. feudor. part.
9. quæ est de feud. alien. char. 6. in partis, vers. quibus conse-
quens est. Et est optimus textus in *l. filius familias. §. quum*
pater ff. d. legat. 1. ubi: Si pater testamento prohibuerit,
 rem alienari extra familiam, si filius ejus alienaverit in ex-
 traneum, non poterunt filii heredes ipsius alienantis re-
 vocare. Et ita in nostro casu Retractūs, ut scilicet he-
 res

Vasalli heredes
 non possunt
 revocare feu-
 dum ab eo ali-
 enarum, quod
 tamen facere
 ipsis liceret, si
 heredes non
 essent.

res, tanquam consanguineus, non possit retrahere rem à suo prædecessore venditam respondit *Flor. à S. Petro inter con. Pet. Anch. consil. 371. quod dicta domina col. 1. vers. 4. ista domina*, juncto eo, quod dicit *in fin. cons.* dum respondet ad objectū in priore loco, & *Stephan. Bertrand. Cons. 7. non vidi lib. 1. & obscure Pet. Anch. in d. c. const. col. ult. in 4. oppo.*

Filium, etiam-
si patri succes-
sit, ut heres,
Retractum ni-
hilominus in-
stituere posse
concluditur.

XLII. Sanè, parū abfuit, quin rationes prædictæ me in hanc mentem impulissent, ut statuerem, filium, qui jam successit Patri venditori mortuo, à retractu exclu- dendum esse, nisi & perspicua verba dict. capitul. & ratio- nes aliæ prægnantes aliud svasissent. Nam ibi pater, qui vendiderat, jam obierat, quum filii ejus, beneficio nostræ consuetudinis retrahere voluerunt, ut liquidò constat ex illis verbis, *quondam G. pater illorum.* Ea enim dictio *quondam* denotat qualitatem, cui adjungitur aliàs fuisse, nunc autem amplius non esse *Salyc. & Ro. col. 2. in l. eius qui in provincia 41. verb. defuncti ff. si cert. petat. & l. cui eorum 3. §. affinitatis 1. ff. d. postuland.* ubi *Salyc.* refert, quum aliquis petivisset in judicio aliquid, tanquam esset sui Juris, & hoc non probâisset, is ta- men obtinuit, ob id, quòd in positione partis fuisset ad- scriptum, talis quondam filius, & sequitur *Card. Floren. in c. ult. d. testib. cogen.* Quum itaque verba capi- tuli non obscure indicent id quod intendimus, nulla me ratio movet, quamobrem illa relinquam, & Juri civili, quod per consequentiam tantū contrarium deducere videtur, adstipuler. Accedit, quòd rationes naturales & ipsa æquitas huic assertioni non derogent. Quòd si e- nim filius potest retractum instituere vivo parente, quod in superioribus ostensum est satis, quid nî illo defuncto? Ea enim quæ objecta erant, illum cum defuncto patrefa- milias censerì unam eandemque personam, *Authen. d. Ju-*

rejur.

rejur. à moritur. præst. post princ. adeoque omnia, quæ ege-
 rit atque contraxerit eum præstare debere, non simplici-
 ter, sed limitatè sunt intelligenda, quæ sc. gessit ut pater-
 familias. Jam verò defunctus paterfamilias præsumitur
 ea declinare voluisse, quæ familiæ nocitura videntur, nisi
 summa necessitas eum coëgisset alienare ea, quæ alioquin
 ad familiam conservandam pertinuerunt. Iniquum er-
 go esset, si heres ipsius in meliori statu positus, per quem
 bona alienata redimere valeret, ab ejusmodi beneficio
 excluderetur. Quin imò heredem, contra factum de-
 functi, quod tendit ad eundem fraudandum beneficio le-
 gis, vel statuti, venire posse contendunt Bartol. Bald. &
 Paul. Castrens. in l. 2. C. si in fraudem patr. & voluit Cynus post
 Petr. in l. 1. col. 1. in 1. opp. C. eod. tit. & Alb. in rub. ejusdem tit.
 colum. 2. vers. circa 2. Bald. in l. 1. colum. 4. versic. quæro utrum
 juramentum, & ibi Salyc. in 9. quest. C. d. in off. donat. ipse
 Bald. loquens de retractu feudi alienati à defuncto. Cons. 215.
 proponitur quod investitura. colum. 2. vers. 3. respondetur. lib.
 2. Bartol. qui id declarat consil. 65. Petrus Nicole column. 1.
 vers. si verò ex hoc. Ægid. Bellamer. in c. constitutus, col. 3. v.
 Sed ad illud. d. restit. in integr. & Alexand. qui alios citat cons.
 75. vis a brevi ad fin. lib. 5 & Franc. Curt. Senior Cons. 1. circa
 primum in fin. Zasius Cons. 18. cum superioribus num. 22.
 lib. 1. qui idem refert, apud multos esse statutum expres-
 sum, ut heres venditoris possit retrahere, ex quibus addu-
 cit Meldenses c. 96. & Burdigalenses c. 19. Neque & ego i-
 gnoro rem ex cujuslibet loci statutis dijudicandam esse,
 quæ omnia cognoscere quum mihi non liceat, quid æqui-
 tas postulet, determinare tantum quæo.

XLIII. Hanc tamen opinionem, ut filius heres
 possit retrahere, temperat Masver. nisi venditor expressè
 promississet rem tutam & securam se præstiturum, etiam

Objecta di-
 luuntur.

Et Ostendi-
 tur heredem
 omnino cōtra
 factum defū-
 ctum venire pos-
 se.

Predictam
 conclusionē
 de filio fami-
 lias limitat
 Masver.

Maſveri limi-
tatio rejici-
tur.

Quilibet, qui
in Societate
vivit, tenetur
ſocii ſui u-
tilitatem re-
ſpicere.

adverſus retractum conſanguineorum, tunc heredē ipſius
etiam in ea promiſſione expreſſe non comprehenſum, æ-
que teneri ac promittentem, ipſe aſſerit. Sed hoc ta-
men non admitto, quum nulla ratio me admoneat, ut cre-
dam, patrem familias, dum in vivis eſſet, adeo favori pro
conſanguineis atque heredibus introducto renuntiare po-
tuiſſe, præfertim, quum jam in ſuperioribus dictum ſit,
neminem debere alteri inquam conditionem inferre.
Nam inter quoscumque natura introduxit ſocietatem fir-
miſſimam, illi ſibi invicem ſuccurrere, neque ulterius e-
molumentum ſubvertere debent; Eum enim in finem
ſocietatem illam inſtitutam eſſe ex theſ. i. patet. Egregiè
hoc ipſum expreſſit Cicero lib. 3. d. offic. §. 21. tom. 4. pag. m.
519. his verbis: *Detrahere igitur aliquid alteri, & homi-
nem hominis incommodo ſuum augere commodum magis eſt cō-
tra naturam, quàm mors, quàm paupertas, quàm dolor, quàm
cetera, quæ poſſunt aut corpori accidere, aut rebus externis.
Nam principio tollit conviſtum humanum & ſocietatem. Si
enim ſic erimus affecti, ut, propter ſuum quisq; emolumentum
ſpoliet, aut violet alterum, diſrumpi neceſſe eſt eam, quæ maxi-
mè eſt ſecundum naturam, humani generis ſocietatem. Ut, ſi
unum quodque membrum ſenſum hunc haberet, ut poſ-
ſe putaret, ſe valere, ſi proximi membri valetudinem ad
ſe traduxiſſet, debilitari, & interire totum corpus neceſſe
eſt; Sic ſi unusquiſque noſtrum rapiat ad ſe commoda
aliorum, detrahatq; quod cuique poſſit, emolumentum ſui
gratiâ, ſocietas hominum communitasq; evertatur ne-
ceſſe eſt. Nam, ſibi, ut quisque malit, quod ad uſum vitæ
pertineat, quàm alteri acquirere, conſeſſum eſt, non re-
pugnante naturâ, illud quidem natura non patitur, ut ali-
orum ſpoliis noſtras facultates, copias, opes augeamus.
Neque verò hoc ſolùm naturâ, id eſt Jure gentium, ſed et-
iam*

jam legibus populorum, quibus in singulis civitatibus res-
publ. continentur, eodem modo constitutum est, ut non li-
ceret sui commodi causâ nocere alteri. Hoc enim spe-
stant leges, hoc volunt incolumem esse civium conjuncti-
onem: quam qui dirimunt, eos morte, exilio, vinculis,
damno coercunt, atque hoc multò magis exigit ipsa na-
turæ ratio, quæ est lex divina & humana, cui parere qui
velit (omnes autem parebunt, qui secundum naturam
vivere volunt) nunquam committat, ut alienum appetat,
& id, quod alteri detraxerit, *sibi assumat*. Hæc egregiè at-
que præclarè Cicero.

XLIV. Quod si igitur unusquisque, qui in societa-
te vivit, & amicitiam cum socio suo colere gaudet, hujus
etiam emolumentum respicere debet, quantò magis o-
portet eos illud conficere, inter quos natura amicitiam
summam constituit. Ast inter parentes, liberos & con-
sanguineos natura summam amicitiam constituit. Æ-
quisissimum itaque est, parentes emolumentum libero-
rum atque consanguineorum quàm maximè respicere.
Si igitur naturale est, eos emolumentum liberorum, atq;
consanguineorum omnium maximè respicere, æquum
etiam est, ut in contractibus ipsis non præjudicent, aut
stipulentur, quod in fraudem ipsorum fiat. Si verò eve-
niat, ut contractus, ipsis ignorantibus perfectus sit, æquum
est, ut illis beneficio consuetudinis nostræ succurratur &
in integrum ipsi restituantur, modò ea præstiterint, quæ i-
psa quoq; æquitas illos præstare voluit. Quib; ita positis cō-
cludimus, filium heredem posse retrahere, etiam si parens
venditor expressè promiserit, se rem obnoxiam retractui
tutam & securam adversus eum præstare velle. At verò,
inquis, nihil esse tam congruum fidei humanæ, quàm ea,
quæ placuerunt, custodiri, *l. 1. p. ff. d. pact. l. 20. C. d. trans.*

Applicantur
præcedentia
ad parentes.

Concluditur,
filium here-
dem posse re-
trahere etiã
contra expres-
sum pactum
act. parentis.

ad. Omnino hæc vera esse largior, nisi pacta aut Contractus fiant adversus legem naturæ & in fraudem aliorum, arg. eorum quæ habentur l. 7. §. 7. & l. 27. §. pacta 4. vers. ante omnia.

Patrem posse nomine filii familias impuberis quem adhuc in potestate habet, retractum instituire ostenditur.

XLV. Sed, quid de filio familias, qui nulla adhuc bona habet, nec aliunde sibi quicquam obvenit, & pater venditor, tanquam administrator illius, aut alius ipsius nomine vult retrahere rem à patre venditam, num id possit? Hanc rem ut solidè dijudicare possimus, præsupponendum est, patrem Jure naturæ teneri prolem suam non tantum alere, educare, & saluti ipsius prospicere, sed insuper tot instrumenta vitæ suppeditare, quibus à patre separatus propriam familiam constituere possit. Opime hoc ipsum præcipit sapientissimus legum naturalium magister Aristoteles I. Polit. 8. ἡ μὲν οὖν θησαυρὰ κλησὶς ἐκ αὐτοῖς φαίνεται τῆς φύσεως δεδομένη πᾶσιν, ὥσπερ καὶ τὴν πρώτην γένεσιν ὄφθης, οὕτω καὶ τελευτήσῃ, καὶ γὰρ καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς γένεσιν, ταὐτὰ συνέκλειται τῶν ζώων θησαυρὸν τρεφὴν, ὡς ἱκανὴν εἶναι μέχρις οὗ αὐτοὺς εὐνοῦναι αὐτὰ αὐτὰ πορίζειν τὸ γεννηθὲν, σίον, ὅσα σκυληκοῦται ἢ ὀρεῖται. ἴσα δὲ ζωοῦται, τοῖς γενομένοις ἔχει τρεφὴν ἐν αὐτοῖς μέχρι ἑνὸς, τὴν τοῦ καλουμένην γάλακτος φύσιν. i. e. Talis acquisitio ab ipsâ videtur naturâ hominibus data, ut statim post genituram, sic etiam ad perfectionem deductis. Nam ab ipso generationis initio quadam animalium simul exprimunt tantum alimentum, ut sufficiat, donec possit sibi acquirere quod generatum est, ut, quæcumq; ex putredine, vel ovib; gignuntur, quæ verò pariunt viventia, alimentum habent in seipsis ad natorum educationem, usq; ad tempus quoddam. quam lactis naturam dicimus. Cui gemina ferè sunt, quæ tradit Diodorus Siculus: ἀγαθὴ γὰρ ἡ φύσις διδάσκαλος ὅτι πασι τοῖς ζώοις ὅτι πρὸς διατήρησιν οὐ μόνον ἐαυτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν γενομένων, διὰ τῆς συγγενεῖς φιλοζωίας τοῖς διδοχαῖς εἰς αἰῶνα ἀγούσας διαμονῆς κύκλῳ. i. e. Optima quippe magistra

stra natura est, cunctis animalibus non tantum ad sui, sed & ad proles suae conservationem, ut cognata hac caritate continua successio ad aeternitatis circulum perveniat.

XLVI. Ex quibus consequitur, patrem, quamdiu liberos, propter aetatem, & exiguum rationis usum, quo ipsi laborant, in potestate retinet, de salute & commodo illorum quam maximè debere sollicitum esse, aut, si contingat, ut, per brevitatem vitae munus illud ipse explere nequeat, praeficiantur, qui ratione, & auctoritate suâ bonâ à patre relicta administrarent, ne ad paupertatem redigantur, & Respublicæ, magno suo malo, civibus pauperibus repleantur. Unde tandem sponte suâ fuit, patrem, quamdiu in vivis est, omnino esse administratorem filii impuberis in potestate suâ constituti, ideoque eum teneri est. Pater filii administrator omnia, quæ ad salutem & favorem filii sui constituta sunt, summo studio provehere. Atqui Retractus gentilitius est in favorem filii constitutus. Ergo Pater omnia, quæ ad Retractum pertinent, summò studio procurare debet. Ad illum verò non solum spectat, ut intra legitimum tempus auctoritas interponatur, sed æquale pretium restituatur. Quum verò ejusmodi filius impubes per aetatem peculi- Pater, ratione Juris naturæ tenetur filio pretium redimendi um sibi nondum acquisiverit, parenti quoque, ratione officii quod gerit, incumbit, ut pretium, quamvis ægerimè comparet, & alienata bona in gratiam filii redimat. suppeditare. Ea enim recuperatio, quum ad salutem atque favorem filii, imò totius familiæ pertineat, à patre negligi non debet, modò si per fortunam ipsi liceat. Multò magis igitur hæc obtinebit, si parens summo desiderio flagret salutem filii hæc in re provehere. Æquitati ergo adversaretur, si parentem aut curatorem nomine & emolumento impuberis retracturum repellere velimus, propterea quòd impubes nulla bona propria habeat, ex quibus pretium

veditionis cōficere possit. Sic itaq; argumētor. Quēcunq;
lex natur jubet instrumenta familiæ cōstituendæ filio sup-
peditare, ille non iniquē potest pretium redimendi bona ad
familiā pertinētia suppeditare filio, si præsertim ipse velit,
& lex civilis non prohibeat. Atqui parentem lex naturæ
jubet instrumenta familiæ constituendæ suppeditare filio.
Ex. Parens non iniquē potest pretium redimendi bona ad
familiam spectantia suppeditare filio, præsertim si ipsi pla-
ceat, & lex civilis non prohibeat. Et hanc quidem sen-
tentiam, ut pater aut curator filii familias impuberis pos-
sit retrahere rem à patre venditam, tenuit quoque *Claudius
Marletus apud Chassen. Consil. 23. decessit Catharina, col. 5.
versic. item, & quod filius.* Et *Ferronus Regius Consuetudin.
Burdegals tit. d. Retract. lignagieri §. 10. Boërius Decis. 12. &
latius Decis. 138. an filius familias, in quibus locis tradit, ita
fuisse judicatum sæpius in curiâ Burdigal.*

Ad obstantis
textus respon-
detur.

XLVII. At, inquis, Nostrium Jus civile, aliter, ut
dixisti, disposuit. Nonne in. *Si venditor §. Sed si pu-
pillus versic. Aliter atq; si servo ff. d. in diem addict.* prohibetur
filius emere fundum à patre venditum? Resp. textus ille
non ita simpliciter dicit, sed illud tantum, quod pater non
potest addicere filio suo, quem habet in potestate, fun-
dum, quem alii vendiderat sub pacto adjectionis in diem,
sicuti nec servo proprio, quia his casibus emptio non valet,
quod quidem non aliud est, quàm quod inter patrem & fi-
lium familias, aut dominum & servum non constat ven-
ditio, ut & de patre & filio est *text. in l. 2. ff. d. contrah. emt.*
quod longè distat à nostro casu, quia hic filius non emit à
patre, sed ab alio, cui ipse vendidit, vi consuetudinis redi-
mit. 2. objiciunt *l. qui in servitutem §. ff. d. bon. lib. Qui in
servitutem libertum paternum petierit, nec nomine liberorum
bonorum possessionem accipere potest.* Et *l. Quæritur §. 8. ff.
eod.*

ead. Ubi, ne qui suo nomine à bonorum possessione summoventur, per alios (de filiis autem is locus nuncupatim loquitur) eam consequantur. Et præterea text. in l. 3. §. verbum potestatis. & in l. Sulpitius 49. ff. d. donat. inter vir. & uxor. ubi, quemadmodum uxor non potest donare marito, ita nec filio mariti in eius potestate constituto, quia, ut ibi dicitur, patri acquiritur. Et etiam videmus, quod pater autor fieri non potest, ut filio suo quid tradatur, quum id faciens suâ autoritate sibi acquirat, l. 1. §. sed si autor. ff. d. autor. tut. Et facit item text. in l. debitor §. debitoris ff. d. pign. action. ubi filius familias non potest emere rem patris ex pecunia profectitiâ, & id ibi not. Bart. & Bald. Et textus denique in l. Aemilius §. id quod ff. d. minor. ubi filiis familias post emancipationem minoribus non succurritur in id, quod patri acquirunt.

XLVIII. Hæc quidem omnia fortè procederent, si, quæ filius in potestate constitutus acquirit, ex pecuniâ patris, omnino patri acquirerentur, tum enim pater convinceretur, retractum non in favorem filii, sed sui ipsius instituisse, sic etiam ratio antea prolata cessaret, ut est de Jure communi l. quum oportet in pr. C. d. bon. quælib. & plenè traditur à Com. cons. 235. circa banc. lib. 1. Ast, ex consuetudine Retractus, sibi acquirit non patri, nec ex iis, quæ acquirit, quicquam pater habet, præterquam quod facit fructus suos ad ætatem 20. aut 25. annorum ipsius filii, etiam si à patre bona processerint. Ideo, si etiam pater ipse de suo pecunias tribuat, ad redimendum id, quod à se venditum est, cedit tamen commodo filii, non enim videtur quisquam id capere, i. e. ita ad se transferre, ut nunquam auferri debeat, quod ei necesse est alii restituere, ut Gajus in l. 51. ff. d. R. 7. Quando igitur pater nomine filii accipit quidem, sed tamen ita, ut necesse sit ipsi restituere, idem est ac si non

Filius vigore consuetudinis Retractus non acquirit patri, quæ pecuniâ patris redimitur.

acce-

Pater potest
pecuniam,
quam filio
pro redimen-
dâ parentelâ
suppetavit
donare.

accepisset. Nam & id, ex multorum sententiâ procedit
etiam in nostro casu, videlicet in re quæsitâ à filio suo ipsi-
us nomine & periculo ex pecuniâ patris, ut scilicet ea fi-
lio quæreretur non patri. Ita enim nuncupatim voluit Ro.
in *Authen. ex testamento*, & iterum in *l. illud, C. d. coll. &*
Consil. 469. quoad primum, col. 2. versic. tertio casu, & Paul.
Cast. in d. l. quum oportet in pr. col. 2. vers. sed quid si filius. C.
d. bon. quæ lib. & Soc. consil. 61. circa primum dubium col. 2. vers.
ex quâ conclus. lib. 4. & Jo. Crot. in repet. l. frater à fratre in
30. q. ff. d. cond. indeb. in quibus locis prædicti autores, post
antiquiores, latissimè tractant, an & quando quæsitum à
filio ex pecuniâ patris ipsi patri acquiratur. Quibus add.
Bald. Consil. 259. factum sic se habet. Quidam nomine Titius,
lib. 5. Ang. Cons. 85. pater habens plures filios, & Consil. 112.
Vannuolius col. 2. Cor. Cons. 152. Dec. consuluit, eod. lib. 3. Socin.
latissimè Consil. 92. circa primum col. 9. versic. circa secundum,
usq; ad fin. cons. lib. 1. & Cons. 162. considerata, col. 1. & seq.
prope usq; ad finem cons. lib. 2. & Cons. 192. capio difficulta-
tém in 1. dubio, eod. lib. 2. Deinde; Potest pater eam pe-
cuniam, ex quâ res vendita retrahitur, donare filio in sua
potestate constituto. Et quum ipse emit nomine filii,
censetur ei donare, *l. filia cuius. C. fam. her.* ubi etiam patet,
rem ita emitam, esse præcipuam filio in iudicio familie
herciscundæ, & *l. 2. C. si quis altè, vel sibi, & voluit Bart. in*
utroq; loco, & præterea in l. quæ dotis ff. Solut. matr. & in l. 1.
§. Sed nec castrense. ff. d. coll. bonor. & in tract. d. duob. fratrib.
in 4. q. 1. part. Ang. in d. l. filius cuius, iterumq; in l. si dona-
tione. & ibi quoque Raph. Fulg. Paul. Castr. Rom. & recen-
tiores. C. d. collat. & Corn. Consil. 235. circa hanc consultatio-
nem lib. 1. Dubia, quæ circa hanc thesin moveri possunt,
uti est hoc patrem posse revocare donationem, atq; ita
rem cedere ipsius commodo, quum propter paginarum
angusti-

angustiam, quam cæteris, quæ dicenda supersunt, reservare debeo, omnia resolvere nequeam, in conflictu, pro lubitu interrogantium, diluam.

XLIX. Illud quoque hoc loco quaeritur, *An pater ipse, tanquam administrator ventris uxoris suæ, id est filii nondum nati, qui scilicet in ventre uxoris positus est, possit hunc retractum facere?* Hanc quaestionem ut ritè solvere possim, astruendum prius est, quod negant alii, patrem administratorem esse filii, etiam nondum nati. Ordiam itaque rem ab iis quibus incumbit principiis: Certum est, homines à Deo O.M. marem & foeminam eum in finem esse productos, ut eorum cohabitatione genus humanum propagaretur atque conservaretur. Unde simul innotescit, omnes omnino homines non solum ad procreandam, sed conservandam atque protegendam sobolem hæc lege, à summo legislatore conditâ obstrictos esse, nisi æterno huic decreto frivole refragari velint. Quod vel pagani agnoverunt, in quibus, præ aliis, loquatur summus *Aristoteles i. æcon. 3.* φαίνονται γὰρ μᾶλλον βοήθειαι γινόμεναι, καὶ εὐνοιαί, καὶ συνεργίαι ἀλλήλοις. ἐν ἀνθρώπῳ ἢ μάλιστα, ὅτι ἔμόνον τῷ εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἶναι σύνεργον ἀλλήλοις τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν ἐστὶ. καὶ ἡ τῶν τέκνων κηστὶς, ἔλειτουργίας ἐνεκεν τῇ φύσιν μόνον ἔσαι τυγχάνειν ἀλλὰ καὶ ὠφελείας. ἃ γὰρ αὖθις ἀνδράμειρος εἰς ἀδυνάτους πονήσωσι, πάλιν κομίζονται τῷ ὅτι ἀδυνάμων ἀδυνατῶντες ἐν τῷ γήρα· ἅμα ἢ καὶ ἡ φύσις ἀναπληροῖ ταύτην τῇ παροίᾳ τὸ αἰεὶ εἶναι. ἐπεὶ κατ' ἀριθμὸν ἔδυνάται, ἀλλάγε κατὰ τὸ εἶδος· ἔτω θεωρηθῇται ὑπὸ τῶν θεῶν, ἑκατέρωτ' ἡ φύσις, τῷ τε ἀνδρὶ καὶ τῇ γυναικὶ πρὸς τὴν κοινωνίαν. Δείληται γὰρ τῷ μὴ ὅτι ταῦτα πάντα χρήσιμον ἔχειν τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἐνία μὲν, ὅτι τὰναντία, εἰς ταυτὸ ἢ σωλείνοντα. Τὸ μὲν γὰρ ἰσχυρότερον, τὸ ἢ ἀσθενέστερον ἐποίησεν. ἵνα, τὸ μὲν, φυλακτικώτερον ἢ, διὰ τὸν φόβον. τὸ δὲ ἀμυντικώτερον, διὰ τὴν ἀνδρείαν. καὶ τὸ μὲν πρίνεται ἔξωθεν, τὸ ἢ σώζεται ἐνδόν. i. e. *Apparent*

Homines, Iure naturæ, non ad procreandam solum, sed conservandam sobolem tenentur.

Illud ostenditur ex Aristot. i. æc. 2.

in eis adjumenta mutua benevolentia, & operum communis la-
 bor. Id quod maximè in hominum genere evidens est. Non
 enim in hoc tantum maris & fœminæ cōjunctio in eo efficax est,
 ut vita propagetur, sed ut bene etiam degatur. Et liberum
 prœcreatio non pertinet tantum ad explendum munus natura,
 sed ad utilitatem quoq;. Quem laborem enim valentiores in-
 firmioribus impendunt, ejus fructum recipiunt effœti in sene-
 ctute à valentioribus. Simul etiam ipsa natura hoc circuitu
 complet perpetuitatem vitæ, specie nimirum, quum nequeat nu-
 mero, atq; in ratione dispositus est à numine divino tam maris,
 quàm fœminæ sexus singillatim ad communionem. Sic enim
 divisa sunt omnia, ut non idem usus sit facultatis illorum, quum
 quedam in contraria vergant, quæ ipsa tamen contendant eo-
 dem. Etenim natura unum sexum fecit robustiorem, imbecil-
 liorem alterum, ut hic ad custodiendas res propter timorem, hic
 propter fortitudinem ad propugnandum magis esset idoneus,
 itemq; ille foris parta afferret, hic intus conservaret allata. Et

1. œconom. c. 6. Τοσαύτης ἐν πείνω καὶ πόλει ἡμῶν φροντίδος ὑπὲρ
 τῆς τῆς σώματος τροφῆς ποίως τινὰς δεῖ ἡμᾶς εἶναι ὑπὲρ τῶν
 τέκνων, καὶ τῆς ἐκείνων τροφῆς μετρός; ἔτι ὡς ταχιστα πάντα σωθῆναι
 ποιητέον; καὶ τὸ γὰρ μόνον ἢ τῶν ἀνθρώπων κατὰ σεσισ, ἔστι θνητῆς,
 ἐκ τῆς ἀλαστοχῆς τῆς αἰεὶ εἶναι τυγχάνει. καὶ αἱ τῶν γονέων εὐχαὶ εἰς
 τὸ πάντα σωθῆναι; δι' ὃ ὅπως τῶν ἡμετέρων, καὶ τῶν θεῶν φαίνε-
 ται ἀμελήσεις. τῶν ἐν θεῶν χάριν, τῶν γαμήλια θύσαντι αὐτῶν παρεσι-
 χότων, καὶ γυναικὰ ἐπήγαγε. i. e. Quum autem tantum cura ac
 laboris suscipiatur victus, quo corpus alatur, gratiâ, quid pro
 liberis, & horum matre atque nutrice faciendum? num quid
 omne protinus protectionis studium ac cura adhibenda? Conju-
 gio enim solo fit, ut homines conditionis mortalis successionem
 perpetuâ immortalitatem consequantur, & hunc vota omnia pa-
 rentiam tendunt. Hujusq; rei incuria eò pertinet, ut in eâ divi-
 num numen negligatur, quo præsente sacra nuptiarum facta
 & ducta uxor est.

EPI. œcon. 6.

L. Quam-

L. Quamvis igitur utriq; conjugii, uti ex præmissis constat, omni operâ providendum, ut partus foveatur, alatur atq; conservetur, marito tamē id potissimum agendum, ut, ^{Patris potissimum est acquirere ac procurare ea, quæ ad educandam nascituram sebolem pertinent.} quæ ad alendum atque educandum nasciturum pertinent, ab eo acquirantur, quum naturam hoc munus ipsi præ aliis injunxisse ex adductis Aristotelis locis constet. Sic itaq; argumentor: Cuicunque conjugii natura præcipuarum rerum acquisitionem delegavit, eum quoque administratorem illarum constituit. Atqui marito præcipuarum rerum acquisitionem delegavit. Er. quoq; maritum administratorem earum constituit. Majorem probo: Quemcunque natura meliorem ac valentiorē effecit, illi quoq; meliorū ac præcipuarum rerum administrationem delegavit. Atqui virum natura meliorem & valentiorē effecit. Ergo viro meliorum ac præcipuarum rerum curam delegavit.

LI. Inquis: Quæ hætenus adduxisti probant tantum, ^{Patrem esse administratorem filii nondum nati probatur.} patrem esse administratorem rerū familiarium, & sic etiam earum quæ filiis jam tum natis competunt, nondum tamē solutum est dubium, patrem esse administratorem filii nōdum nati. Sic itaq; argumentor: Si pater est administrator filii jam tum nati, sequitur etiam eum esse administratorem ejus qui in utero est, quia illorum quoad res favorabiles est una eadēq; ratio. Illud hoc modo demonstro: Quoscunq; Jura civilia in rebus favorabilioribus voluerunt esse pares cum natis, illorum etiam, quoad res favorabiliores, eadem est ratio cum natis. Atqui eos, qui in utero sunt, Jura civilia voluerunt esse pares cum natis in rebus favorabilioribus. Er. Eorum, qui in utero sunt, quoad res favorabiliores, eadem est ratio cum natis. Major nititur canone illo philosophico: Pariū eadem est ratio. Minorem probo primum omnium ex *l. qui in utero 7. ff. d. stat. hom. Qui in utero est, perinde ac si in rebus humanis esset, custoditur, quoties de*

commodis ipsius partus quaritur, & ei competit in integrū restitutio, l. Etiam ei 45. ff. d. minor. Etiam ei, qui prius quā nasceretur, usucaptum amisit restituendam actionem Labco scribit. Casus est talis: Incipiebat Mævius rem tuam usucapere, & quum curreret usucapio per biennium & dimidiū, postea decessisti, uxore tuā gravidā relictā, & ita, antequam nasceretur filius, complevit Mævius usucapionem. Respondet Papinianus quæsitus, quòd filius postea natus restituetur, ut possit eam rem vindicare, ac si usucapta non esset, *gl. & Dd. ff. d. minor. quem ad hoc dicit singulariter Bald. in rubric. extr. d. in integrum restitut. ad fin. & in c. 1. col. 1. vers. sec. not. & ibi quoq; Felin. col. 2. vers. subdit. extr. d. præscr. De quo etiam Paul. Castrens. Cons. 17. col. 3. ad fin. & Franc. Balb. in tr. de præscr. f. 47. col. 3. n. 44. Competit quoq; actio negotiorum gestorū ei, qui in utero est, ut voluerunt gloss. & Bart. in l. quum pater ff. d. neg. gest: Ut & bonorū possessio contratabb. ff. de ventr. in poss. mitt. Mittiturq; in possessionem legatorū l. communi §. sed & si ff. comm. dividund. Nam ei directò, & per fideicommissum relinqui potest, l. quum inter. C. de fidei commiss. libert. & è diverso ejus fidei committi. l. 1. §. sciendum. ff. de leg. 1. Et ita obtinet in omni posthumo, etiam nondū concepto. Eiq; dari potest curator. l. 1. §. quoties. eod. tit. & l. Titius. §. si à prætore. ff. de Excus. tutor. cum simil. Atq; etiam tutor ex testamento patris. d. l. quum pater ff. de negot. gest. & §. quum autem. Inst. de tutel. Succeditq; etiam in his, quæ sunt dignitatis hereditariæ, & administrat per curatorē. Bald. in l. ult. in fin. C. de test. milit.*

LII. Quum itaq; tantus favor sit eorum qui in utero sunt, & verò patrem eorum etiam legitimam administratorem esse evictum sit, legitimè tandem concluditur, patrem quoq; aut curatorem nomine ejus, qui in utero est, retractum petere posse. Non obst. *l. ult. ff. de assign. lib. & §.*

Concluditur
patrem aut cu-
ratorem posse
nomine filii
aut pupilli
impueris re-
tractum insti-

autem Inst. de tutel. ubi dicitur, patrem non habere uterum in potestate, Er. nec administratorē illius esse posse. Resp. ^{tuere, etiam si is bona sibi nō dum acquisiverit.} Quamvis propriè loquendo pater uterum non habeat in potestate, fictione tamen Juris censetur cum in potestate habere, quandoquidem etiam fictione Juris pro jam nato habetur. Dissent. *Philipp. Dec. consil. 222. viso puncto col. 1.* eâ ratione motus, quòd is tunc non possit dicit filius aut consanguineus venditoris, quod tamen falsum esse satis probat, *l. si quis proximior. 8. ff. unde cognat. Si quis proximior cognatus nasci speretur, in eâ conditione est, ut dici debeat obstare eum sequentibus.* Non Obst. *l. ult. ff. de collat. bon.* Sed instat *Dec. & post eum. Marja. Soc. Jun. con. 22. pulchra est presens consultatio in 1. dubio lib. 1.* quòd in his quæ sunt stricti Juris posthumi non includantur. *l. si prægnans, & l. si vacca. ff. de eviction. & l. non quocunq; §. Julia ff. d. leg. 1.* Illud etiam autoritate horum textuum voluit *Alb. post. Old. in d. l. qui in utero ff. de stat. homin.* At verò hæc Jura allegata ad probandum, posthumos non comprehendi in his, quæ stricti Juris sunt, non videntur huc pertinere: Neque enim in illis tractatur, utrum posthumi admittantur, annon, utrumnè habeantur pro natis, nec ne, sed illud tantum, utrum venter accessoriè veniat in venditione matris, & an eo evictio agi possit de evictione necne, quæres quantum ab hoc casu differat, clarissimum est. Prioribus accedit *Baldus*, etiam, post eundem, *Old. in d. l. idem erit. in 1. lect. circa medium ff. eod. tit. de stat. hom.* ubi hujusmodi casum ponunt: Statuto aliquo cautum est, ut in locum de mortui sumatur proximus ex ejusdem genere, & nemo sit natus, sed sit aliquis in utero, non expectandum esse ajunt, ut nascatur, sed alium confestim & sine ullâ dilatione assumendum esse. Probant idipsum per *l. petitionem. §. quando autem. C. de advoc. divers. Judic. & l. nullus*

Obstantia remouentur.

qua est i. ibi, statim atq; illum facta subduxerint. C. de agent. in rebus. Verum illa Jura nihil de utero dicunt, sed tantum præcipiunt, statim, & sine ullâ dilatione, alium in locum demortui substitui, & id favore collegii, ut dicunt ipsi *Bald. & Ang.* Nam & hîc esset periculum in morâ, non etiam in casu nostro. Proinde in sententiâ meâ persisto, ut scilicet uterus ad retractum admittatur.

Dubitatur tamen de filio, qui tempore venditionis nondum fuit conceptus, sed tamen postea concipiebatur.

Ostenditur idê juris esse in hoc atque in illo, qui tempore venditionis jam in utero erat.

Probatur, eum qui tempore venditionis nondum conceptus erat, sed postea tamen concipiebatur, familiæ annuam esse.

LIII. Dubium verò relinquitur non mediocre de eo, qui tempore venditionis nondum erat conceptus, utrû is postmodum conceptus & natus ad retractum sit admittendus? Fateor me suspensum hâc in re, & vix certum esse an quid determinare audeam, quû ab utrâq; parte innumeras Doctorum in diversa abeuntium glossas deprehendam. Relictis igitur iis omnib⁹ rem, ex principiis Philosophicis, hunc in modû dirimo: Quæcunq; consuetudo ad conservationem totius familiæ est introducta, illa etiam omnes, qui ad familiam pertinent, & imposterum pertinebunt, adjuvare debet. Atq. consuetudo Retractus consanguinitatis ad conservationem totius familiæ est introducta. Er. illa etiam omnes, qui ad familiam pertinet, & imposterum pertinebunt, adjuvare debet. Jam subsumo: Atq. is, qui tempore venditionis nondum erat conceptus, sed postmodum concipiebatur, ad familiam pertinet. Er. Is, qui tempore venditionis nondum erat conceptus, sed postmodum concipiebatur, debet uti retractu gentilitio. Minorem probo: Cujuscunq; est (h. e. cui tribuitur) potentia accedendi ad familiam, ejusdem est, (ei tribuitur) actus. Atq. ejus, qui tempore venditionis nondum erat conceptus, est potentia accedendi ad familiam, Er. etiam ejusdem est actus perveniendi ad familiam. Simulac enim ex utero materno progreditur in familiam pervenit æquè ac ii qui jam erant nati. Hucusq; probavi, eum etiam, qui tempore venditionis nondum erat

erat conceptus, sed postmodum concipiebatur, familiæ annumerandum esse.

LIV. Ut verò fundamentum, in quo tota mea asser-
tio nititur, magis perspicuum fiat, repetendum erit ex <sup>Fundamentum
assertionis re-
petitur latius</sup>
Bodin. lib. 5. de Republ. c. 2. p. m. 819. edit. Fram. of. 1622. Nihil
esse civitati perniciosius, quàm fundamenta ejus, id est, fa-
milias everti, quib⁹ sublatis, nō modò ipsæ, sed tota huma-
na societas, quæ stare nulla potest, nisi sua teneantur fun-
damenta, labefactatur. Et *pag. 823. med.* ait, nullas civita-
tes esse locupletiores, quàm quæ familiarum multitudine
abundant. Has enim artium & disciplinarum omnium
varietate clariores esse. Si itaq; Reipublicæ fulcrum sunt
familiæ, necesse est eorum splendorem conservari. Illud
autem fieri non potest, nisi bona in totâ familiâ conserven-
tur, & ad posteros transferantur. Parùm enim esset, pa-
rentes ac majores opibus floruisse, & posteros in pauperta-
te reliquisse. His enim multò gravior esset inopia, non
tantùm propter inediam ac famem, quâ nihil acerbius, sed
propter insitum unicuiq; egestatis pudorem, qui plerisque
ipsâ paupertate durior est. Non sufficit igitur iis solùm
prospicere qui jam nati sunt, sed eorū etiam rationem ha-
bere, qui postmodum familiæ adnascuntur, ne ipsi in fami-
liæ perniciem ac pestem, ad sui verò consolationem pa-
ternis laribus carere cogantur. *Job. Bapt. Costa intr. d. ration.
rate quest. 100. num. 1.* Saluberrimum itaq; ac utile Reipu-
blicæ est, bona in familiis perpetuò ac semper conservare.
Optimè hoc ipsum intellexit prudentissimus Locrensiū
legislator, ideoq; lege quâdam cavit, ut ne patrimonia sua
alienare liceret. Quod statutum, quum apud Leucasas esset
sublatum, valde eorum Respubl. inquit Aristoteles, *lib.
2. c. 7. veter. edit.* effecta est popularis. Ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ἐσί-
αν πωλεῖν οἰνόμοι κωλύουσιν, ὥσπερ ἐν Λωκροῖς νόμος ἐστὶ μὴ πωλεῖν
ἑαυτῶν

εάν μὴ φανεράν αὐτοχίαν δείξῃ συμβεβηκυῖαν ἐν δὲ τῇ παλαιᾷ
κλύρους διάσωζειν. Τῷ δὲ λυθέν καὶ περὶ Λευκάδα, δημοτικὴν ἐποίη-
σε λίαν τὴν πολιτείαν αὐτῶν. i. e. Eadem quoque ratione patri-
monia sua alienare leges vetant; ut est apud Locros lege cau-
tum, ne quis patrimonium alienare possit, nisi evidentem cala-
mitatem ostenderit super venisse, præterea, ut antiquæ here-
ditates conserventur. Quod sublatum est apud Leucada val-
de popularem eorum civitatem effecit.

Illustrantur ea,
quæ dixi, egre-
gio Iudicio Ca-
si in Sphærâ
Civitatis.

LV. Quæ verba elegantissimo quodam commentario
illustrat Casus, in Sphærâ Civitatis pag. m. 96. Cujus ver-
ba, quum sint ἡμφαπκώτερα, adscribere non verebor. O
utinam, ait non liceret hereditates vendere, tot enim tum ci-
ves minus frugi homines crapulâ suffocati a vitâ patrimonia
non evomerent. Quid multis? Populus & villæ in pasto-
nes, majorum nostrorum pagi in paucorum manus ac possessio-
nes venirent. Hoc malo, hoc inquam malo, antiquæ
familie in umbram echo, & reflexum quasi vocis commutan-
tur. Sed ratione hoc suadeo. Primum quod id non liceat,
quo factò naturæ ingrati sumus: Sed a vitis patrimoniis ven-
ditis ingrati naturæ sumus: Ergo A vitâ patrimonia vendere
ac nundinari non licet. Si majorem neges, non te naturæ fili-
um, sed spurium ostendis; nam si filius fores, patrimonium
sanè, quod natura dedit, non divenderes. Præterea; Benefi-
cium à parentibus acceptum contemnere ingratum arguit: Sed
qui a vitum patrimonium vendit, beneficium à parentibus ac-
ceptum spernit, Er. Qui patrimonium vendit, se prorsus ingra-
tum esse ostendit. Hereditatem relictam beneficium esse negas
homo omnium ingratissime? Symbolum tanti amoris con-
temnis pernitiose? Nonne antiquitatis, quod est futura
dignitatis fundamentum, posteritati tollis? Pro tantillo vo-
luptatis sensu tantum censum amittis, ipsumque quasi majorum
tuorum chirographum venereo digito expungis? Indignus es
vitâ

vitâ indignus beneficio, qui benemerentibus gratias non rependit. Hoc etiam addo, ignavum & stultum esse, qui sibi non consulit; Sed, cuius hereditarium vendit, sibi non consulit. Ergo qui patrimonium vendit, ignavus & stultus habeatur. At dices: stultus non sum, nam majus emolumentum inde acquirō. Erras. Nam damnum est, si naturam deseras, monstrum est, qui solum natale pro turpi lucro vendit. Nam, ut rex, auro accepto, prodat patriam si vendat, ita civis spernit patrem, qui patrimonium suum nundinatur. His quid adjungam præter illud, quod damnum & injuriam civitati faciat, qui ius hereditarium vendit. Ergo permittendum esse non existimo. Quod damnum toti civitati hinc fiat sic probo, quia minor inde dilectio civitatis nascitur, malumq; exemplum aliis proponitur. Quanta enim est defectio civitatis, quanta ordinis perversio, quum antiquitatis monumenta delentur, quum majorum nomina posterorum ingratitudine obliterantur, quum passim Tusculana, Pompeiana aliq; vetustissimarum familiarum vexilla & quasi insignia ruunt ac dejiciuntur? Concludo igitur, nec regem imperium sine scelere, nec civem avitum patrimonium sine impietate posse divendere, hoc unum tamen concedo, magnâ urgente necessitate, ex consensu domini, cum extremâ fortunâ conflictantibus debere concedi, ut hereditatem in subsidium vitæ ad hastam figant. Nam melius est perdi patrimonium, quàm perire hominem, maximè verò si sua ipsius sceleratâ vitâ in miseriam non inciderit. Legant hanc legem Solonis nostrorum temporum sortilegi, legant aulci & aleatores, manus à tabulis, manus à tesseris, imò mentes à vitis detrahant.

LVI. Ex quo eruditissimo loco abundè patet, quantum curam ab unoquoq; patrefamilias in conservandis rebus hereditariis & naturæ & sapientissimorum legislatorum decreta exigant, quodq; alienatio bonorum ex paren-

Concluditur
iis qui post a-
lienationem
concepti sunt
Retractum cō-
petere.

telā proficiscentium, non privatā sed publica damna se-
cum trahat. Unde inconueniens esse colligitur, posteri-
tatis oblivisci, illamque tam miserabilem relinqui, ut nil
quicquam aviti sudoris ipsis participare contingat. His
rationibus ego ductus tandem concludo, eos quoque, qui
post alienationem concepti sunt atq; nati, venditionem in
fraudem familiæ suæ factam revocare posse. Conspirare
nobiscum videntur Jura civilia in *L. si ita fuerit 9. ff. de leg. 3.*
ubi in fideicommissio capiendo & is, qui nondum erat con-
ceptus, familiæ accensetur. Quod itaq; in successione ob-
tinet, idem quoq; in Retractu obtinere assero. Magnam
enim cum hoc retractu cognationem jus successionis ha-
bere dicit *Ostermann. Colleg. Colon. pag. m. 59.*

Retractus Ju-
re gaudent
II. Parentes.

LVII. Retractus quoq; Jure gaudent II. PAREN-
TES, PATER, MATER, AVUS, AVIA, aut alii Ascen-
dentes, si quædam bona avita ad filium, nepotem & reli-
quos descendentes aliunde per testamentum vel alium
modum pervenerunt & illi eadem alienare velint, ut docet
Berlich. Conclus. Practica. p. 2. C. 39. num. 41. pag. m. 276. Et cer-
tè, nil quicquam justius. Quod si enim liberi parentes, ra-
tione arctissimi illius vinculi, quo natura ipsos constrinxit,
alere, quidni bona vendenda parētib; potius quā aliis cōce-
dere teneantur? præsertim quum post fata ipsorum, omnia
aut pleraque, successionis beneficio, ad eos redeant. Egre-
giè hâc de re *Isæus in Orat. de Ciceron. hereditat.* Κελεύει γὰρ
τρέφειν τὰς γονέας γονεῖς δ' εἰσὶ μήτηρ καὶ πατήρ, πάππος καὶ γένη
καὶ γέτων μήτηρ καὶ πατήρ, εἰ καὶ ἐπὶ ζῶσιν. ἐκεῖνοι γὰρ ἀρχὴ τῶ γενεῶ
εἰσὶ, καὶ τὰ ἐκείνων ὡς δίδωσι τοῖς ἐκγόνοις, διόπερ ἀνάγκη τρέφειν
αὐτοὺς εἶναι, καὶ μὴδὲν κτ' λῖπωσι. *Jubent alere parentes. Paren-
tes verò sunt pater & mater, avus & avia, & horum pater &
mater, si adhuc vivunt. Hi enim principium generis sunt, &
qua illi habent, posteris relinquantur. Quapropter necesse est
eos nutrire, licet nihil relinquant.* Idem ferè *Plato 4. d. II.*

νομίζεν ἀδελφεύειν καὶ ἔχει πάντα εἶναι τῶν γεννησάντων, πρὸς τὸ παρεῖχειν αὐτὰ εἰς τὴν ἡγεσίαν ἐκείνοις καὶ δύναμιν παῖσαν. Putandum est, omnia quae scil. liberipossident & habent, esse parentum ad hoc scilicet, ut illis suppedientur ad eorum ministerium, quantum fieri potest.

LVIII. Idem Jus post eos, quos enumeravi paren-III. Conlan-
tes atque liberos, competit III. CONSANGVINEISgvinei.
tam proximioribus quam iis, qui quoquo modo sunt san-
gvine conjuncti, vel ex patre vel matre & quocunque gra-
du & Sexu se attingant. Quod propterea adjeci, quia Jus
civile vocat consanguineos fratres tantum eodem patre
genitos. l. i. §. consanguineos in pr. & §. i. ff. de suis & legi-
tim. & §. i. versic. itaq. Inst. d. legitim. agn. success. & in Au-
then. d. consangu. & uterin. frat. in rubr. & nigr. Sic au-
tem voluit Fridericus in cap. dict. Constitut. Sancimus
modò in omni provinciâ & in omni civitate, si quis ex paren-
telâ habeat communem agrum, domum vel vineam, vel rem
immobilem divisam, aut ex communi emtione, vel aliquo bu-
jusmodi titulo vel alio modo aliquo conjunctim, & voluerit
alienare supra dictas res per venditionem, vel emphyteusim,
vel locationem, non ante liceat alienare quàm denunciaverit
illis, quos vocavimus per ordinem in Jus ἀδελφικῶς, impri-
mis vocantur Parentes, 2. Qui sunt conjuncti & c. Ubi ta-
men observandum, mores & statuta locorum, per quæ
Constitutio ista in pluribus est immutata, potius quàm il-
lam esse attendenda. Illud enim apparet ex Constituti-
one Saxonica, per quam hoc jus linearium nec fratribus
nec aliis collateralibus conceditur. dict. Const. 31. ibi und die
andern Blutsfreunde/ collaterales genant/ solches Recht nie
haben und dazu nicht gelassen werden sollen. Hinc, vigore
hujus Constitutionis, non nisi parentum venditiones à li-
beris impugnari, excludi autem indifferenter alios, qui præ-

textu familiæ, bona à patruis, fratribus, aliisque consanguineis
 collateralibus alienata revocare velint, in provinciis enim
 Electoratûs Saxonici jus linearium liberorum solummodo
 favorem concernere tradunt *Coler. p. 1. Decis. 15. num. 43. Mo-*
destin. Pistor. vol. 1. Const. 36. q. 6. n. 28. In illis verò terris, quæ
 Saxonicum Jus non observant, vel quemvis remotiorem,
 consanguineum, etiam si non est ex eadem stirpe, unde bo-
 na vendēda profecta sint, si proximior non adfit, Retractûs
 beneficio gaudere cōfirmo in sequenti argumētō: Cujuscū-
 q; Juris fons & directrix est conservatio bonorū in familiā
 & cognatione, eo quoq; remotiores cognati uti possunt.
 Atqui Retractûs gentilitii fons & directrix est conservatio
 bonorum in familia & cognatione. Ergo Retractûs Jure co-
 gnati etiam remotiores uti possunt, quum per hos non mi-
 nus quàm per proximiores bona in familiā conserventur.
Tiber. Decian. Respons. n. 53. lib. 1. Major patet ex vulgato ca-
 none: causa finalis est anima & fundamentum cujusq; dis-
 positionis. Minor ex præcedentibus affatim, ut spero,
 demonstrata est. Quod si plures existant venditoris cōlan-
 gvinei ejusdem gradus, tunc omnes si hoc jure uti velint
 admittuntur singuli sc. pro ratâ. Quorum enim est æqualis
 sanctitas, eorum & festivitas æqualis celebrari debet, *c. scire*
debes. distinct. 76.

IV. Retractûs
 Jure gaudet
 Heres Cōsan-
 gvinei proxi-
 mioris.

LIX. Hoc quoq; Jure retrahere potest IV. HERES
 ETIAM EXTRANEUS CONSANGVINEI PROXIMI-
 ORIS, *Petr. Gregor. in Syntagm. Jur. univers. lib. 26. c. 15. num.*
 2. si scilicet consanguineus defunctus, legitimo tempore, se-
 se ad retractum obtulit, & agere cœpit. Cujus ratio in pro-
 patulo est. Quum enim intersit Reipublicæ, ut res uni-
 uscujusvis patrisfamilias magnis curis & laboribus ab eo
 acquisitæ, ipso defuncto, legitimum dominum consequan-
 tur, & verò sæpenumero contingat, ut proximi agnati &
 cogna-

cognati jam ante eum morte præventi, aut beneficio hereditatis, ob fonticas causas, privandi sint, hinc ratio, quæ in Jure nostro proposita est, unicuiq; certâ voluntatis dispositione rerum suarum dominos constituere, qui bene de ipso meriti sunt, jubet, ut & illi, qui hoc modo Universalæ hereditatis domini à defuncto denominati sunt, universum Jus, quod ipse habuit, consequantur, *l. 62. ff. de R. I. Add. tb. 37. & 38.* Si itaq; defuncto Jus retrahendi competiit, non video, quomodo is, qui in locum ejus successit, ab eo excludi possit. Neq; enim obstat ratio dubitandi, quæ infert: Quodcunq; non est cessibile, illud nec ad heredes extraneos est transmissibile. Atqui Jus Retractus gentilitii non est cessibile, uti infra pluribus dicam. Erg. nec transmissibile. Resp. illam regulam non esse perpetuam. Actiones enim in judicium introductæ in heredes transeunt, & in eorum personâ activè & passivè radices agere censentur. *l. 1. C. ut act. ab hered. & cum her. Sicbard. ad rubr. C. de her. ab intest.* Et ita in Retractu adductam regulam non obtinere testatur *Matth. de Afflict. de Jur. protimis. §. ut intra 30. dies num. 32.* Sic fideicommissum universale transmittitur ad heredes fideicommissarii. *l. cogi. §. idem Matianus ff. ad Scutum Trebell. & tamen cedi non potest l. si mulier 59. §. ex asse i. ff. d. Jur. dot.*

LX. Neq; vero Retractus denegatur **V. MARITO** ^{V. Maritus no}
NOMINE UXORIS RETRAHERE VOLENTI. ^{mine uxoris} Quum enim maritus uxorem in divini & humani Juris communi-^{retrahens.}
onem receperit, *l. 1. ff. d. rit. nupt. l. adversus. C. d. crimin. expil. bered.* æquisimum quoq; est, ut Jura, quæ uxori suæ competunt, ipse participet, usq; adeo, ut ad uxoris sui Jus in judicio persequendum procuratorem dare possit. Constat enim, eos, qui, ex personâ quidem alterius, suo tamen nomine, actionem habet, ob id, quod sua etiam privatim interest, procuratoris dandi facultatem habere. *l. sed unius. §. idem*

VI. Feminae
proximiores.

ait & si nepoti. ff. de injur. Quin imò VI. Feminae proximiores ipsae ad Retractum admittuntur, tum quia foeminae etiam sunt de cognatione, genere & familiâ. *l. pronuntiatio 189. cum l. seq. ff. de V. S.* tum etiam quia regulariter in omni materiâ masculinum continet foemininum, nisi aliud exprimatur. *l. qui duobus ff. de leg. 3. l. si ita scriptum. in pr. ff. de leg. 2.* indeque includuntur meritò foeminae statuto proximiores admittenti. Natura namque foeminis munia certa in conservandâ ac propagandâ familiâ adjunxit æquè ac viris, prout ex *Aristot. oconom. lib. 49.* tradidi. Aequissimum itaque est, ut ipsarum ratio æquè ac virorum, in colligendis familiæ commodis, habeatur.

VII. Ii qui
rem habue-
runt inter se
communem.

LXI. Re-comparationis etiam Jus convenit VII. Iis qui rem habuerunt inter se communem *d. Constit. Frideric.* Militat hic eadem ratio laboris impensi, quam in muliere paulò ante assignavimus. VIII. Iis qui socii fuerunt, quique sub uno servitio, h. e. censu, vel ex parte aliquâ rem habuerunt, ut, si alienatio contingeret ex venditione, Emphytheusi aut locatione alteri intra triginta dies Retractus esset licitus, *dict. const. Frideric.* Hinc si fiscus rem communem vendit, tunc socio datur Jus Proximiseos, & debet fiscus prius socium requirere quam illam rem extraneo vendat. *Bl. in l. multum. C. de comm. rer. alien. n. 2. sub fin. vers. equum tamen puto.* Retractus

IX. Convi-
ciani.

Jure uti possunt. IX. Cives i. e. subditi qui Jus civitatis, habitationis, commercii vel communionis in civitate, Præfecturâ vel Pago sibi compararunt contra extraneum, qui rem immobilem in illius urbis, oppidi, Præfecturæ vel pagi circuitu à cive illius loci sibi ex emto comparavit, da nemlich von einem Bürger oder Einwohner einer Stadt oder Dorffs/so in derselben Bannen oder Bezirk ein liegend Gut gegen einen Ausländischen verkauft worden.

Ren-

Renneman. in 3 Pt. Roman. Germ. p. 2. pag. m. 461. Sane hoc privilegium quemlibet Magistratum civibus suis optimo publico, largiri debere assero. Quum enim omnia, quæ in societate aguntur, eò spectent, aut certè spectare debeant, ut felices reddantur, quotquot in eâ vivunt, & verò nulla societas verum felicitatis fructum gustare possit, nisi cum virtute cætera quoque externa bona conjungantur, eamque eatenus vel muniant vel instru- ant, ut virtutis actiones rectè ac commodè obire queant, hinc quilibet Magistratus id unicè curare debet, ut cives sui potentiâ h. e. facultate rerum idonearum ad sua con- servanda & alterius obtinenda polleant. Add. hâc de re eleganter differentem *Adamum Conzenium lib. 8. Pol. cap. 2. & seqq.* Non iniquè igitur subditis conceditur potestas res soli sui ab extraneo legitime vindicandi, ut suâ & non alienâ potentiâ vivere ac florere queant.

LXII. Eodem Jure gaudent X. Civitates quædam ^{Retraçtus} Hanseaticæ, quæ habent Jus Emporii, ^{Jure gaudens} *die freye Niederlage* ^{X. Civitates} *oder Staffelgerechtigkeit.* Significat autem stapula com- ^{quædâ Han-} muniter forum seu locum publicum in urbe aliquâ de- ^{seaticæ, quæ} signatum, quo principis, autoritate & privilegio vina, ^{Jus Emporiū} frumenta aliæque merces exoticæ vendendi causâ conve- ^{habent.} huntur *Job. Jac. Speidel. in voce Staffel p. m. 1174.* Qui enim habent Jus emporii, cogere & impellere possunt transeuntes ut ibi subsistant, ibidemque merces diven- dant, prout ex *Mynsing. Consil. 19. num. 3. & Sixtino de Re- gal. c. 5. num. 29.* tradit *Besold. Thesaur. Practic. p. m. 368.* Ejusmodi privilegio de certis exponendis mercibus gau- dent ex civitatibus quidem Hanseaticis in imperio, ad Rhenum, *Colonia Agrippina atque Spira*, quibus acce- dit *Moguntina*, quas appellitare consueverunt *die drey Staffel am Rhein.* De his stapulis ad Rhenum ita *Web-*
nerus

nerus pract. observ. p. 449. a. am Rheinstrom sind unter-
 schiedliche Staffeln deren die dritte und oberste privilegio
 Cæsareo zu Spener ist. Solch Staffelrecht und Gerech-
 tigkeit ist/ daß alle die jenigen so Salz und gesalzene Wa-
 ren/auch alle andere Staffelsahre Güter den Rhein auff zu
 Schiff führen und damit bey der Stadt Spener Gestaden
 ankommen/ mit selben Gütern daselbst ausfahren / auslas-
 den und ohn männlichen Eintrag Staffel-Recht damit hab-
 ten/auch dem Rauffhaus seine Gebührnis und den Übers-
 schlag davon entrichten und bezahlen müssen. Quibus ad-
 de, quæ scribit *Lehmannus* in der Speirischen Chronick
lib. 4. c. 22. In albi *Magdeburgum, Hamburgum.* In visurgi
unica Brema. Ex civitatibus minüs Hanseaticis compe-
 tit quoque Jus stapulæ Ad Mosellam *Treveri.* Ad Danu-
 bium *Ratisbona, Ingolstadt, Passavia sive Patavia.* *Limn.*
de jur. public. Imp. Roman. lib. 2. c. 9. num. 132.

Ad quasnam
 merces ex-
 tendatur Jus
 Emporii.

LXIII. Quarundam harum civitatum jus non nisi
 ad esculenta, quandoque etiam ad alias merces certas ta-
 men extenditur, prout patet ex *Guicciardini descriptione*
Belgii p. 187. ubi ait: *Atrebatum Atresia* stapulam habet
 vini ex Gallia in illas oras, terrestri itinere, conveyi so-
 liti. Quod necessum propterea, ut negotiatores prius
 eo conducant & in usum emturientium, per aliquod tem-
 pus, in foro venum exponant, quam alio possint trans-
 ferre, lapso autem hoc tempore, & persolutis Reipubli-
 cæ vectigalibus, & quam civibus prospectum est vina ave-
 hunt. *Middelburgum Zelandia* stapulam habet vinorum
 ex *Galliâ, Hispaniâ, Lusitaniâ,* & Provinciis cæteris in hanc
 Belgicam advehi solitorum, quare tenentur tam nautæ
 quam negotiatores naves suas vinarias & vina venum
 exponere. Privilegia stapularum *Dordracensium* id po-
 tissimum sanciant, ut, quicumque vel Rheno vel Mosâ
 con-

conducunt aliqua vina, frumentum, materiem, aliasq; id genus merces, & præter Urbem hanc navigant naves in ejus portu exonerent. *Hucusq; Guicciardinus.*

LXIV. Et hæc usq; adeo vera sunt, ut, si quis habeat **Qui habent Jus Emporii,** possit prætervehentes ad **Jus Emporii,** evitandam expositionem omnibus illis bonis, quæ secum **possunt prætervehentes** traxerunt, mulctare *Everb. Jun. Consil. 9. num. 82.* At verò e. **mulctare.** jusmodi privilegia iniquitatis speciem præ se ferre videntur, quum sint odiosa & ad gravandos alios spectent. Ideoq; hic vel maximè locum habere videtur præceptum *Adami Conzenii 5. Politicor. 18. §. 6.* ubi præcipit, ejusmodi privilegia esse restringenda, ut quàm minimo tempore durent, minimosq; effectus sortiantur. Periculosum namq; esse Principibus, quum res adversæ sint aut pericula, tum ejusmodi civitates nimiam potentiâ elati se tuentur, ne auxilio operave ad sint rebus communibus, & quibus jure meritoq; tributa, naves, frumentum, milites, pecunia imperari poterat, illas ne precibus quidem locum relinquere. Verum enimvero, re altius perspectâ, hæc stapularum privilegia videntur maximè ad augmentum Reipublicæ Germanicæ tendere & æquitate summâ niti. Idem enim *Conzenius lib. 8. Politic. c. 22.* ait, nullas Reipublicas censendas esse potentes, nisi alta habeat & firma urbium propugnacula, proindeq; potissimam harum urbium curam principi habendam esse. Hanc enim curam, & populi multitudinem, & artes, opes aliaque, quibus potentia crescit atque firmatur, & quod caput est, amorem patriæ defendendæ excitaturam esse. Ut igitur princeps ejusmodi fructus percipiat, necesse est, ut urbes istas privilegiis ac beneficiis ornet. Quid verò poterit esse beneficentius, quàm delectum commerciorum ipsis largiri, quæ & variarum rerum copiam, & splendorem incolis conciliet? Quo enim potentiores sunt in urbe negotiatores, eo plura sunt Reipublicæ subsidia, multique modi

civi-

civitatem conservandi. Utiliores etiam sunt Reipublicæ, si præsideant negotiatores divites & splendidi, qui rerum delectum habent, quia facili negotio & moderato pretio, quæ ad Reipublicæ tutelam pertinent, comparare possunt. Gloriatur *Conzenius noster loc. citat. §. 3.* Germaniam tot tamq; munitis urbibus abundare, ut nulli penitus regioni cedat, omnes omnino vincat, non modo Asiam & Africam, sed reliquam etiam Europam. Nullum enim regnum, pergit, urbes habet, quas pari magnitudine, opibus, firmitate hinc opponat. In his ipsis autem refert, quas stapulæ privilegio ornatas esse antea dixi, *Coloniæ Agrippinam, Dordracum, Bremam, Hamburgum &c.*

Vindicatur
stapularum
calumniis
quorundam.

LXV. Quod si quis ea, quæ adduximus, consideret, stapularum Ius nullâ cum iniquitate conjunctum esse perspiciet. Neque verò ullius momenti sunt, quæ antea obiciebantur, opulentas & mercaturâ potentes urbes, ubi rem parârunt, facile extumescere. Satietaem enim & divitias sequi libertatis & honoris desiderium. Huic enim malo facile medicinam faciet justum & lenè principis imperium, atq; fidorum magistratum electio. Quinimò per honores & privilegiorum concessionem vel maxime eos sibi devinct. *Aquisgranum* nobilis urbs, & regia quondam sedes immunitatem vectigalium à *Carolo M.* accepit, ingens beneficium si cives spectes, sed arcta vicissim obligatione imperatorem offendant, qui uno verbo, unâ schedulâ fortunas evertere posset. Sic nobile Emporium *Frankofurtum* jus nundinarum tuetur, quod beneficio imperatorum tenet, magnum est, quod unicum urbem conservat, sed idem tamen eam imperio fidam efficit. Uno enim edicto spoliari eo potest. Nullas in urbe Europæ majores divitias esse quam *Ulyssipona* testantur Geographi abundè, quum sit totius orbis emporium, portu, ædibus, numero hominum insigne, ab hac vero non est metuenda ulla defectio, quum

uno

uno dicto merces eorum per omnes urbes regias confiscari possint. Et hanc de causa rebellionem Antonii detestati sunt, quod viderent, se domestico bello impeditos facile Indias esse amissuros. Relinquitur ergo, ad potentiam principis augendam conducere magnas & opulentas in imperio urbes, easque privilegiis condecoratas. Non immerito igitur florentibus istis, quas enumeravi, civitatibus Jus emporii concesserunt Imperatores sacratissimi.

LXVI. Quum vero antea mentio facta sit civitatum ^{Origo civita-} Hanseaticarum *der Hansestadt* quasi *am Sehestadt* / quod ^{tum Hanse-} maxima pars earum in mari jaceat, pauca de iis annectere libet. De origine Hanseatici foederis docet *Dominus D. Conringius de judiciis Reipublic. German. thes. 59. & seqq.* illud contractum esse, ob commercii maritimi libertatem, in regnis exteris, vel conservandi commercii causa, cum peregrinis Norvegis, cum primis Danis, Suecis, Russis, Anglis. Hæ enim gentes, quum eâ tempestate, importatis Germanicis mercibus, ingeniosâ magnam partem manu confectis, indigerent, contra verò abundarent plurimis rebus in Germaniâ desideratis, & tamen, sive, præ mercaturæ simul nauticæ rei imperitiâ, sive, quod lucri minus cupidi periculum & labores navigantium detrectarent, ipsi, consensu navigiis, ultrò citroque commercia maritima nulla vel rara instituerent, factum hinc est, ut ad solos Germanicos mercatores ac nautas omne hoc negotiandi genus devolveretur. Magno vero ului videntibus exteris & sibi hæc commercia cedere, non dubitarunt & vectigalium immunitatibus & aliis privilegiis ultrò Germanos invitare. Plura, per paginarum angustiam, quarum numerus sub manu invitâ excrevit, de illis adducere non licet. Vid. *Besold. tr. de liberis imperii civitatibus pag. 133. & seq. & in tr. de Leg. c. 3. pag. 28. & c.* item in *disc. de foeder. pag. 24. & seqq.*

12

Otton.

Ordon. de Jur. publ. c. 14. p. 363. Catalogum civitatum Hanseaticarum recenset Wehner. observ. Practic. voc. Hansees Stadt. pag. m. 204..

XI. Retractu
gaudet Collegium Equitū
die Ritterschafft.

LXVII. Neque vero XI. à Retractu arcendum esse arbitror collegium Nobilium **die Ritterschafft**/in retrahendis aliorum nobilium bonis venditis. Hanc quæstionem ut probe consideremus, præsupponendum est, quoniam veniant nomine **der Ritterschafft**. Dicitur autem Germanis **Ritter** quasi **Reit Herr** vid. *Limn. lib. 6. Jur. publ. c. 2. num. 4. & seqq.* Vocabuli usus generalis est. Generaliter enim Equites dicimus omnes nobiles & eorum ordinem **die Ritterschafft**/quod inde esse ait *Besold. in veter. edit. Polit. lib. 1. c. 11. num. 45.* quod ante ducentos annos soli ferè in Germaniâ & Italiâ militârint Nobiles, non quidem pedestri agmine, sed equestri. Specialiter verò & accuratâ loqvendi formulâ Eqves major est nobili simpliciter ita dicto, & ab eodem distingvitur. **Königlich: Sakung zu Worms de A. 1495. tit. von der Einnam der Auffleger/ibi. Herren/Ritter/Edelman.** Reformat. **guter Policen: de anno 1548. tit. von unordentliches Köstlichkeit der Kleider & tit. vom Adel etc.** Jedoch sollen **Ritter &c.** Passim de varia hujus ordinis differentiâ vid. *Crus. in annal. in libr. Paralip. pag. m. 89.* Nos accipimus vocabulum generaliter pro collegio Nobilium. Et hoc ipsum in retrahendis aliorum Nobilium bonis beneficio Retractus uti posse asserimus. Pro qua sententiâ militat confirmatio Cæsarea *de anno 1561. artic. 30.* quam refert. *Besold. consil. 278. quæst.* Ob der Ritterschafft die Auflösung Adelicher Güter gebüre/ubi: Dieweil uns/wie Anfangs vermeldet/von Alter/eine grosse Anzahl des Adels und ansehnlicher Theil derselben Güter entzogen/wir dessen/wo nicht unter uns Einschung beschehe/ie länger ie mehr gewärtig seyn müsten/und letztlich allein durch diesen Weg unser gewisser

gewisser unwiderbringlicher Fall erfolgen würde/haben wir uns dahin entschlossen und verglichen/das sich hinfür ein ieder/dem seine freye Ritterliche und Adelige Güter feil/so viel mit Fugen und guter Gelegenheit beschehen mag/gemeiner Ritterschafft zu Ehren und Wolsahrt/befleissen/dieselbe wieder in des Adels Hände kommen zu lassen/oder/da es ohn seinen mercklichen Nachtheil und Schaden nicht geschehen mag/sollen doch die den jenigen/so uns nicht verwandt/anders nicht/denn mit Vorbehalt gemeiner Ritterschafft darauff hergebrachter contribution hingegeben und verkauffet werden. Insonderheit aber sich deswegen mit niemandes/so uns in seinem Gebiet den freyen Güter-Kauff abgestrickt/fäufflich eingelassen/es sey dann das uns entgegen eine Gleichheit gehalten/und solches abstricken auffgehoben werde.

LXVIII. Salutaris certè constitutio: quod ut ostendam, repetendum erit, quod in superioribus quadantenus tetigi, ex *Conzenio 8. Politic. c. 2. (quem ideo semper allego, quòd eum ceu Politicum omnium optimum, unà cum Tolozano, à primà adolescentiâ familiarem mihi reddidi)* ad Principem Senatumque pertinere, ut de stabilienda, firmanda & augenda potentiâ semper cogitet, idque agat, ut nulla dies sit, quâ non adjiciatur aliquid virium Reipublicæ. Quapropter *eod. lib. c. 20.* suadet principi, ut nobilitatem defendat, ipsorumque privilegia augeat, harum namque defensionem non parùm, ad principis potentiam augendam, conducere. Rationibus cæteris, quas ipse adducit, omissis, præcipuas urgebo. Qui enim subito, nulla spe nobilitatis permanentis, ad dignitates perveniunt, facile ad insolentia efferuntur, & impotenter in omnibus se gerunt. Hinc sequitur perfidia erga principem. Nobilitas verò fidem servat in toga & sago, quum rarò contingat, ut stemmata avita sceleratâ quâdam perfidiâ obfuscarî ipsi patiantur.

Ostenditur
præcedentis
theseos acqui-
tas.

tiantur. Testantur illud ipsum *Sallust. in Jugurth. Tacit. 3. Annal. c. 44.* ubi ajunt, *in civitate eos, quibus opes nullæ sunt bonis invidere, malos extollere, vetera odisse, nova exoptare, odio suarum rerum mutari omnia studere, multique odio presentium, & cupiditate mutationis suis quoque periculis latentur.* Romanis cum rege Perseo belligerantibus, tum ii, quibus domi inopia erat, quique nihil reliqui habebant præter miseram vitam, optabant, ut res Romanorum in pejus abirent, ast, quorum ratione opum suarum intererat, Rempublicam esse salvam illi Romanis adhærebant, &, ut res omnis ex sententiâ evaderet, desiderabant.

LXIX. Hinc Romanæ facundiæ princeps *Cicero in Orat. pro. P. Sext. Interesse Reipublicæ*, inquit, *nobiles familias conservari, & ab interitu vindicari*, rationem addit ibid. *tum ut sint, qui rebus præsent cum dignitate, tum quia valere apud gratos cives debet clarorum hominum, & bene de Republicâ meritorum memoria etiam mortuorum.* Aliam rationem assignat *Machiavellus*, qui, *Nobilitate laborante & oppressâ laborare & oppressam esse virtutem bellicam*, arbitratur. Neque hoc male: semper enim Nobilitas Religionis vindex habita est, & propugnatrix libertatis, unde morem adhuc hodie nobilium Polonorum esse refert *πολιτικὴ πόλις* & *Dominus Imhoff. Ration. stat. VII. pag. m. 72.* ut in celebratione Missæ ad lectionem Evangelii gladium ex parte stringant, quo ipso indicare volunt, se paratos esse fidem Christianam, si necesse sit, armis propugnare. Optimo itaque consilio politicorum prudentissimi jubent principem imitari providam naturam, quæ, sicut à philosophis vacuum nunquam recipere dicitur, ita & ille vacuum, quod sæpe intra splendidas origine domus & nobiles familias reperitur, explere aveat. Unde nemini obscurum esse potest, interesse Reipublicæ, illos esse quàm ditissi-

ditissimos, quibus nominis dignitas amorem patriæ defen-
dendæ ingeneravit. Erit igitur res judicii, laudis & pru-
dentia plena, si princeps nobilibus suis nihil denegando
quod dono & beneficiâ dignum hoc modo eos arctius
sibi devincire studebit. Mirum itaque non est, si à *Besol-*
do, cui tamen viro summo sit honor debitus, hæc in
re discedamus, & Collegium Equitum summâ equi-
tate Retractum in bonis nobilium venditis instituere posse
dicamus.

LXX. Pari quoque ratione XII. nobilibus in cibariis<sup>XII. Nobiles
habent Jus
Retractus in</sup>
subditorum Jus Protimiseos competere asserimus, ita ut
subditi gallinas, anseres, ova, vitulos, butyra, caseos & a-<sup>cibariis sub-
ditorum.</sup>
lias merces ædiles in arces eorum deportare, & illis vendi-
tandas offerre cogantur, prout quoque statuit *Maranta*,
Disp. 8. de Jur. congr. num. 32. & alii, quos operosè allegat
Berlich. d. part. 2. conclus. 39. n. 42. quamvis ipse dissentiat.

LXXI. XIII. Si plures coheredes domum prædi-<sup>XIII. Cohere-
des in rebus
extraneis</sup>
umvè aliud paternum commune possideant, illudque ex-
traneo cuiquam vendant, certè si unus ex coheredibus se-
se offerat, idemque pretium solvere paratus sit, quin Jure
Retractus extraneo in emtione præferri debeat, dubitan-
dum non est, arg. *l. sancimus 34. §. ne autem. C. de donat.*
l. 12. ff. de evict. l. 38. ff. d. donat int. vir. & uxor. Ita quoque
respondisse Scabin. Lipsienses testatur *Magn. Dn. Carpz.*
const. 49. Def. 4.

LXXII. XIV. Si creditor pecuniam particulari-<sup>XIV. Possessor
fundis</sup>
ter five distinctis terminis ex fundo aut domo aliquâ sibi
solvendam, *Erb-oder Tagzeit Gelder*/pro paratâ pecuniâ
vendere velit, possessor istius fundi five dominus, ceu de-
bitor pecuniarum illarum, ad emtione[m] se offerens audi-
ri, atque extraneo Jure protimiseos præferri debet. Quid
enim æquius quàm, debitorem liberari onere debiti sol-
vendo

XV. Dominus
Feudi.

vendo minorem pecuniæ summam in pretio parato, quod creditor ab extraneo pro suo credito acceptare paratus est?

XV. Domino alicujus feudi, Filiis atque Agnatis ejus, qui vivo adhuc alienatore Retractus Jure uti possunt. *cap. un. 6. Titius. si de feud. defunct. ubi Feudist. Hartmann. Pistor. 2. quest. 11. § 12.*

Excluduntur
à Retractu I.
Spurii.

LXXIII. Repelluntur ab hoc Jure Retractus I. Spurii seu Basthardi, tum quia Jus successionis non habent. *Gail. 2. observ. 88. n. 20. l. humanitatis. 8. C. de natural. liber.* tum etiam quia cessat ratio & causa introducendi dictum Jus, ut scilicet res maneat in familiâ & agnatione, tum quia Jura sanguinis non habent, nec dicuntur cognati. *l. spurius ff. und. cognat.* multò minùs agnati. II. Basthardorum &

II. Morum li-
beri in bonis
sc. paternis.

spuriorum liberi legitimi, quoad cognationem avi paterni, quia infectâ causâ primitivâ inficitur & derivativa. Nam ex influxu causæ primæ operatur & secunda. Nec in causato plus est quam procedit ab influente potentiâ causæ. Quum itaque ipsa radix primæ nativitatis sit corrupta, nulla inde ducitur consequentia legitima. *vid. Argentreum ad Jus Britannicum artic. 450. gl. 1. 2. 3.* ubi Justinianum admittentem concubinatum vehementer reprehendit, ajens, laudandam potius majorum suorum sapientiam, quæ omnem istam controversiarum silvam uno foco concremaverit, reprobando videlicet concubinatum. Non obst. *l. naturalibus liberis. ult. C. de confirm. tutor.* quæ filios naturales, in eo quo de commodo eorum agitur, pro veris filiis reputare videtur. Aliud tamen censendum erit

secus est in
bonis mater-
nis.

de cognatione & bonis maternæ familiæ. Nam naturalium & spuriorum cognatio consideratur adhuc in lineâ maternâ, quum ea semper certa sit. Ita enim eleganter *Paulus in l. 5. ff. de in J. V. semper certa est mater, etiamsi vulgò conceperit. Pater verò is est, quem nuptia demonstrant.*

III. Per-

III. Personæ monasticæ, & illi, qui ex canone vel statuto III. Personæ
 incapaces sunt bonorum immobilium, quum nulla in eos^{monasticæ.}
 affectio rerum avitarum, quibus sponte se abdicarunt,
 cadat, indeque pro mortuis seculo habentur. *l. Deo nobis. C.*
de Episcop. & cleric. IV. Adoptivi, quia sunt filii ficti non
 veri. Retractus enim proximitatis & naturale & civile vin-^{IV. Adoptivi.}
 culum conjunctim postulat, & sanguinis jure nititur.
 Adoptio autem sanguinis Jus non confert, quia illud jure
 civili nec dari nec adimi potest, *l. jura sanguinis. 8. de R.*
J. l. jus agnationis. de pact. l. parentes 22. C. de lib. caus.
 Atque ex his etiam rationibus movetur *Berlich. p. 2. concl.*
39. n. 17. Et quod in statutis filiorum & proximiorum ap-
 pellatione adoptivi non contineantur, eleganter, & multis
 adductis exemplis firmat *Valentin. Förster. de succ. ab intest.*
lib. 5. c. 7. per tot. & præsertim num 7. & 10. Hinc etiam à
 feudi successionem adoptivi excluduntur, per *tex. express.*
in c. 1. §. adoptivus. 2. F. 26. Non obst. *§. minorem. 4. Inst.*
de adopt. & l. 1. §. cognationem. ff. und. cogn. l. 2. §. parvi
autem refert. ff. de suis & legit. her. cum simil. indeque
 Gell. adoptionem legitimam extranei hominis in familiam
 assumptionem esse dicit *lib. 5. c. 19.* V. Adfines, sicut enim V. Adfines.
 adfinitatis Jure nulla permittitur successio, *l. adfinitatis C.*
commun. de success. ita nec retractus. VI. Ipse Venditor VI. Ipse ven-
 rem à se alienatam Jure Retractus revocare non potest.^{ditor.}
 Quem enim de evictione tenet actio, eum agentem repel-
 lit exceptio. *l. vidicantem. 17. ff. de eviction. l. non dubitatur*
C. eod. l. 2. C. de reb. alien. vel alien. VII. Proximior, qui VII. Proximi-
 Juri Retractus renuntiavit, & postea retrahere constituit.^{or. Juri Retra-}
 Hic enim exceptione pacti conventi de non petendo^{ctus nunci-}
 repelli potest. Qui enim semel contemnit ea quæ pro se^{ans.}
 introducta sunt, ei postea ad jus renunciatum aditus non
 patet. *c. quam periculosum 7. q. 1. l. quaritur. §. si venditor.*
K
ff. de

ff. de edil. l. 1. §. qui semel. ff. d. success. edict. jung. c. quod semel. de reg. Jur. in 6.

VIII. Cognatus in usus al-
terius retrahens.

LXXIV. VIII. Cognatus, qui non in sui sed alterius utilitatem & usum retrahere vult, à Retractû erit excludendus, si de eo constet, si verò nondum constet, & tamen hoc ipsum timeatur, juramento se purgare ab istâ suspicionem retrahens astringitur, & potest Judex in formulâ juramenti, quod retrahens præstare tenetur, ad tollendum rationis fucum hoc disertis verbis exprimere, daß der angemassete Näherkäufer zu seinem selbsteigenen Gebrauch und Nutzen / und keinem andern zum Besten abzutreiben gemeinet. Cujus ratio evidens est, ex fundamentis, quæ in præcedentibus thesibus allata sunt. Retractus enim contra omnes Juris regulas, quæ ratam Domini voluntatis transferre rem suam in alium voluntatem habent, ex æquitate quâdam propter amorem, quem quis erga rem majorum suorum vel proximiorum habet, inductus est, eò tendens ut bona in familiâ conserventur. Quando verò cognatus non in sui sed alterius usum retrahere conatur, libet aliquam exinde sentiat utilitatem, res non conservatur in familiâ. Ideoque cessante ratione finalis dispositionis ipsa quoque dispositio cessabit, nec justum videri potest, ut, cujus rei gratiâ quicquam constitutum est, ei potestas illius sit contraria, *arg. l. legata inutiliter. 14. ff. de adim. vel transf. leg.* Ex quibus rationibus satis apertum est, proximiorum consanguineum Jus Retractus gentilitii in alium, qui non sit ejusdem familiæ, transferre non posse.

IX. Excluduntur à Jute Retractus qui impias manus venditori attulerunt.

LXXV. IX. Vigore constitutionis Friderici *vers.* licet autem supra dixerimus, retractus non competit illis proximioribus, qui atroces injurias vel manus impias venditori aut familiæ ejus intulerunt vel ipsius substantiæ gravem jacturam moliti, vel contra ejus vitam nisi sint, istos

istos sine voluntate venditoris ad retractum admitti non
 debere assentit *Matth. de Afflict. ad d. const. num. 2. & seqq.* ^{X. Proximiores}
 X. Proximiores deportati vel in exilium missi. Injustum ^{res deportati,}
 namque videtur, ut bona, quæ ad testandam amplitudinem
 & nobilitatem majorum, in familiam per retractum redu-
 ci debeant à deportatis & sceleratis hominibus, possideantur,
 qui potius titulos majorum hoc modo dehonestarent, ne,
 quod favore aliorum introductum est, in odium eorundem
 convertatur. *Petr. Gregor in Syntagm. Jur. univers. lib. 26.*
c. 17. num. 5. Confer Anton. Gomez. in comm. ad l. Tauri.
70. cum 5. & seqq. n. 11.

LXXVI. XI. Banniti, die in des Heiligen Römischen ^{XI. Bannitel.}
 Reichs Aecht und Oberacht erkläret / i. e. quibus per Judi-
 cialem censuram Imperatoris, Regis Romanorum, aut
 Cameræ Imperialis omnia humanitatis jura vicissitudi-
 nesque officiorum & commercia interdicuntur, ita ut à
 nemine in clientelam, fidem aut amicitiam recipi, ab o-
 mnibus verò tam in personâ quàm rebus impune offendi
 possint. *Gail. in tr. d. pac. public. lib. 2. c. 1. n. 20.* Hos enim,
 quum omnibus pactis, contractibus, nominibus, actioni-
 bus, juramentis, foederibus cunctisque aliis Juribus exci-
 dant, alle Verschreibung/Pflichte und Bündnissen ihnen
 zustehend/und darauff sie Spruch und Forderung haben
 mächten/gegen die Jenigen/so ihnen verhasstet wären/sind ab
 und todt. Königl. Landfried zu Worms / de anno 1495. tit.
 die Poën der Friedbrecher / beneficio Retractus gaudere
 non posse perspicuum est. Num verò illi ipsi deportatis
 adæquentur, quod hoc in loco à nonnullis quæritur,
 decidi potest ex *Ordin. Camer. p. 2. t. 9. §.* So
 jemand. vers. so bald. ibi. auch der oder dieselbe Thäter
 und Friedbrecher also durch die Keyserliche Majestät/
 Römischen König / oder das Keyserliche Kammergerichte
 mit vorgehender Citation in die Aecht gefallen sind/declari-

ret und erkläret/sollen des oder derselben Leib und Gut allers
männiglich erlaubet seyn / und niemands daran freveln oder
verhandeln können und mögen. Ex quibus verbis obscurum
esse non potest, deportatis minüs rectè comparari banni-
tos. Siquidē banniti præter bonorum publicationē etiā cor-
poris pœnâ plectuntur, omnis injuria in ipsos est impunita,
ac vita & corpus ipforum omnibus ad interficiendum expo-
situm. Deportati verò manent sub imperii ditione & tutelâ,
arg. l. 13. §. 1. ff. de donat. int. vir. & uxor. & l. 5. §. 1. ff. de
pub. jud. Secus se res habet cum iis, qui banno infe-
riore plectuntur, & vel à Principe, Comite, Barone, civi-
tate imperiali, aliaque liberâ Republica banniti sunt, quod
tamen non propriè bannum sed relegatio appellanda. Hi
enim, pro qualitate delicti & sententiæ, quoad propria il-
lius Principis vel civitatis Jura, instar deportati habentur,
quoad Jura verò communia totius imperii & civitatis
Romanæ instar relegatorum censentur, & omnia Jura po-
puli Romani, ut sunt successiones, stipulationes & similia
integra retinent. Vid. *Nell. de bannit. p. 2. prim. temp.*
n. 2. Stephan. Durant. in Quæst. notatiss. qu. 27. num. 9.

XII. Pfalbür-
geri.

LXXVII. Arcetur XII. à Retractu Pfalburgeri die
Pfalbürger. Sumitur autem hæc vox dupliciter, I. qui non
plenarium Ius civitatis habent, licet ibi soleant habi-
tare. *Besold. in discurs. d. jur. ordinibusq. civium. c. 3.*
num. 5. II. Sumitur quoque pro subditis principum alio-
rumve statuum, qui in aliis insuper civitatibus Imperii
civium Jura acquirunt, nihilominus in priorum Domi-
norum territorio resident, in diversis territoriis, juri-
bus & libertatibus civium gaudere, & in controversiis mo-
dò ab hoc modò ab altero Domino defendi volunt.
Arum. ad Aur. Bull. Discurs. 6. thes. 11. Rumelin. ibid. p. 2.
Dis. 5. thes. 1. & 2. ac ibi in addition. Nicol. Müller. Buxtorf.
ibid.

ibid. p. 375. Quum verò antiquitus de Pfalburgeris crebræ in imperio querelæ & concertationes inter ipsos imperiî status vigerent, hinc sacratissimus Imperat. *Carol. IV. in A.B. c. 16.* morē istū reprobavit, & disposuit, hujusmodi Pfalbugeros à nemine recipi debere, aut, si recepti fuerint, nullatenus potiri debere iuribus & privilegiis earum civitatum, ubi se recipi fraudulenter procurarunt. Dolosa enim dicitur talis acquisitio Iurium civilium, unde etiam fraus & dolus acquirendi patrocinari iis non debet.

LXXVIII. Hucusque de Personis, quæ retractu vel gaudent, vel ab eo removentur: sequitur altera Definitionis particula: **EX SPECIALI IURIS DISPOSITIONE ET CERTA PARTIUM CONVENTIONE.** Hæ voces Divisionem Retractus involvunt. Ex privato Iure alius est conventionalis, alius Testamentarius. **CONVENTIONALIS** est, qui ex pacto contrahentium sumit originem, *eine angedingte Lösung*, ut, si venditor paciscatur cum Emptore, Vel, ut patiatur hic, lapsis aliquot annis, aut quandocunque libuerit, rem jam à se emptam pro oblato eodem pretio redimi: Vel, si postea contingat, Emptorem porro rem jam emptam vendere, ut cogatur eam venditori pristino pro eodem pretio, quod ipse jam solverat, offerre redimendam, aut, si negligat hoc Emptor, ut priori venditori contra posteriorem Emptorem vi pacti hujus Retractus Ius competat, *arg. l. 2. C. de Pact. inter Emptor. & venditor: An autem creditor Jus Retractus conventionalis habens etiam rem sub bastâ venditam retrahere possit, queritur?* Quod negandum videtur. Vid. *Berlich. 1. Decis. 48.* ubi hanc quæstionem latè examinat. Verùm pacta hujusmodi propriè in Retractus speciem non transeunt, nisi peculiari more vel statuto alicubi fuerint comprobata. Vid. *Henning. Rennemann. Diss. 33. de. jur. obligat. p. 459.*

Divisio Retractus.

Retractus Te-
stamentarius.

TESTAMENTARIUS retractus est, quando in suo testa-
mento testator cavit: Si quis ex hæredibus vel legatariis
de fundis ipsis testamento relictis unum vel plures alie-
naverit extra familiam, quod Titio cognato vel reliquis
coheredibus & ipforum heredibus legitimis potestas re-
trahendi rem alienatam esse debeat. *Carpzov. 2. Conf. 32.*
Def. 9. Ex quâ dispositione actio Vindicationis vel Hy-
pothecaria rectè competit.

LXXIX. Ex Iure Publico Retractus ille est, qui ex Ju-
re vel communi vel speciali descendit. Exempla Retra-
ctus, quæ ex Iure communi occurrunt, *supra in thes. 7. &*
seqq. usq. ad 12. inclusive à me sunt adducta, ubi tamen
animadvertendum, quod tradit *Dn. D. Hahn observ. ad*
Wesenb. tit. de rescind. vendit. pag. edit. noviss. 1029. quòd
oblique tantum & consequenter ex textibus illis Retra-
ctus Iura deduci possint, quia citatis textibus nil dicitur
de Retractus Iure, sed, quòd quibusdam personis ven-
denda sit res præ aliis. Ius itaque prælationis illæ in re
vendendâ habent, unde sequitur, si, iis prætermis-
sis, res aliis vendita sit easdem gaudere & jure retrahendi. Ex spe-
ciali Jure quî descendit, Retractus vulgò **MUNICIPALIS**
dicitur, quî definiri potest Jus prælationis consuetudinariû,
competens proximioribus in alienatis à proximo bonis,
pretio simili restituto, intra tempora moribus recuperan-
dis constituta. Cujus genera quatuor à Dd. reperio ob-
servata: I. Est Retractus Territorialis, *die Marklosung.*
Quinam illo uti possint quive non, in thes. 61. à me dictum
est. II. Est Retractus Censualis, *die Zinslosung* / quando
prædium aliquod totum uni Domino solvens censum to-
tum in partes, & partes in jugera unâ cum censu partito
distribuitur inter plures ejusdem prædii & censûs posses-
sores

Retractus mu-
nicipalis.

fores per partes, qui singuli ex parte sua partem census uni Domino exsolvunt. Ex quibus unus si partem suam vendat extraneo non consorti, alter consortis contra hunc Emptorem Jus Retractus habeat, ut agrum ad agri sui consortium, & eundem census dominum pertinentem. Et hi videntur esse, quos *in thes. 61. ex constitution. Frideric.* dixi sub uno & eodem servitio vel censu esse. *Renneman.* reddit die unter einem item stehen. Retractus hic videtur eum in finem esse introductus, ut jugera plura ad unius mansi corpus spectantia, & saepenumero in minimas particulas distracta paulatim iterum congregentur. Quæ res & Domino censuum est commodior, ut scilicet agros & census dissipatos congreget, & potius unum totius mansi vel partis possessorem censuarium habeat, à quo censum suum tanto facilius exigat. Et ipsi etiam CENSITO possessori, ut unius agri Quadrantis vel Mansi variè dispersa fragmenta revocet ad jugerum unum vel plura congreganda. Qui igitur hoc Retractus Iure vult uti, Unius vel plurium jugerum ad jugeri venditi Mansum eundem, vel ejusdem Mansi corpus spectantium possessor esse debet. Et hoc de censu fundiario, von Grund oder Erbzinsen / non impositio, von wiederkaufflichen Zinsen accipiendum. Nämlich wann ihr esliche zu ihren Aekern / welche eine ganze/halbe/viertheil oder halbe viertel Hufe Landes gehörig seyn. *Add. Molin. Consil. 9. num. 21. 22. & seq. & Bocer. cl. 3. Disp. 22. tb. 41.*

LXXX. Tertium Retractus Municipalis genus est PARTIALIS, die Theillosung / competens possessori domus, horti, agri, vel areae alicujus &c. contra Emptorem partis illius, quæ à toto olim abstracta est, ut illa pars toti suo vicissim uniatur. Qui Retractus quidem à priore non multum differt, nisi quod illius in Rusticis, hujus

Retractus
Partialis

in

Retractus ve-
cinitatis.

in urbanis prædiis potissimum sit usus, vulgò hic Retra-
ctus dicitur Ius congrui in specie vulgò *des Gespieldes*.
Quem Retractum si quis neglexerit, intra tempus revo-
care quidem partem illam postea non potest, sed si iterum
vendatur alii, tum domino pristino Retractus non dene-
gatur, puta stabulum, tabernam, horreum, cellam olim
abstractam, *das des andern Gespieldes ist*. Huic Retractui
partiali vulgò adjiciunt quidam Retractum, quem vicini-
tatis, & in prædiis urbanis *das Nachbar Recht*/in Rusticis
vulgò *das Furcht Recht* vocant. Quam Retractus speciem,
quamvis plurimi Doctores improbent, nobis tamen non
videtur adeò iniquus. Publicè enim & privatim interest,
ut vicinus vicinos sibi fundos comparet, neque ad illos vi-
cinum fortè molestum aut rapacem admittat, & sibi inde
mali aliquid accersat, uti dici solet, aliquid mali propter vi-
cinum malum. *Magnif. Dominus Praeses Decis. 76. p. 2. num.*
59. Accedit, quod ex vicinitate incrementum totius hu-
manæ societatis profectum sit, quodque indigentia humana
vicinitate maximè sublevetur, uti *ex thes. 1.* patet, Iniquum
ergo esse arbitror vicino ea invidere, quæ aliis civitatis
membris conceduntur. IV. denique Retractus genus est
Gentilitius, *die Erblosung / das Freundrecht*. Eo quinam uti
possint, in præcedentibus actum est latius.

Retractus gē-
tilitius.

LXXXI. Tertiò in definitione dicitur: REM IMMO-
BILEM AUT QUAMVIS ALIAM QUÆ PRO IMMO-
BILI ÆSTIMATA EST. Ratio est, quòd causa finalis
rerum in familià aut civitate conservandarum in rebus
mobilibus facile deficiat, utpote, quarum possessio fluxa
admodum & fragilis est, imò quodammodo abjecta, *l. si*
rem mobilem 47. ff. de acquir. vel amitt. poss. l. peregrè 44.
ff. eod. & propterea in his non cadat favoris consideratio
propter fragilitatem, ut vestigia majorum virtutisque me-
moria

moria illorum retineri possit. Hic dispiciendum erit porro, quidnam & quotuplices sint res immobiles; Id omnium optime tradidit *Prænobiliss. Dn. D. Adamus Struve / Jctus per omnem Germaniam celebratissimus, Mecenas, Preceptor atq; Patronus meus opt. maxime. Syntagm. Jur. feudal. c. 6. thes. II. & seqq. hoc modo: Res immobiles, inquit, sunt vel naturaliter vel civiliter tales. Naturaliter immobilis est res corporalis, quæ naturâ suâ moveri nequit, ipsum nimirum solum, & solo cohærens, ut prædium, ager, pratum, vinea, sylva, molendinum, &c. Res civiliter immobilis, vel est res corporalis mobilis, vel res incorporalis. Res corporalis mobilis pro re immobili habetur illa, quæ ad rem quandam immobilem pertinet, & ab eâ civiliter loquendo separari nequit. Res incorporalis suâ naturâ neque mobilis est, sed censetur pro re immobili ista, quæ rei immobili inhæret, ut sunt Jura in rebus immobilibus competentia. His præsuppositis dico Retractus in quibus immobilibus locum habeat.*

LXXXII. Immobilium nomine venit v. gr. Fundus. Huc spectant res etiam illæ quæ immobilium nomine habentur, ut fructus pendentes, *per l. 44. ff. de rei vindicat.* in alicujus fundi quibus tamen Jus protimileos non aliter locum habet quàm annuerantur rebus immobilibus. Quò accensentur etiam annui redditus *Zinsen / Jährliche Gefälle* / quæ regulariter Jure Civili & Canonico rebus immobilibus annuerantur, & immobilium Jure censentur, *c. exivi, ibi quum annui redditus inter immobilia censeantur à Jure, extr. de verb. signif. l. jubemus nulli. C. de SS. Eccles. l. hac edictali. §. bis illud. C. de sec. nupt. l. ult. §. prater ea ibi: vel ades vel certum reditum. de jur. dot.* five illi redditus in frumentis, five in pecuniis constituti sint & solvantur. *Webner. in pract. observ. verb. Jahnus. §. census redimibiles*, modo super, & ex rebus immobili-

mobilibus constituti sint & debeantur annui redditus. Huc
 spectat etiam usufructus, quia pars fundi est. *l. 4. ff. usufr.*
quem. cav. l. abeuntes. ff. de leg. 2. ideoque eodem jure, quo
 fundus ipse censeretur debet, quia adhaerentia censentur eo-
 dem jure, quo id, cui adhaerent, *c. quanto. de judic.* indeque
 usufructum constituens alienare videtur, *l. fin. C. ac r. b.*
alien. non alien. Postremo rebus immobilibus annumerari
 debent pedagia, gabellae & similes. *Matth. de Afflict. de Jur.*
protim. §. tota hac lex, num. 8. quia haec immobilibus cohae-
 rent, & ratione immobilium veniunt. Pedagia autem & ga-
 bellae solvuntur ratione soli publici a transeuntibus pro se-
 curitate itinerum, ut in *c. super. de verbor. signif.* Idem statu-
 endum est de actionibus ad rem immobilem competentibus,
 non vero in aliis. Has enim nec mobilium nec immobilium
 nomine proprie venire posse sequenti argumento proba-
 mus. Quaecunque specie & effectuum productione differ-
 runt, illa utique realiter differunt. Actiones a mobilibus &
 immobilibus specie & effectuum productione differunt.
 Er. realiter differunt. Major per se patet. Minor
 constat ex eo, quod immobilium substantia est visi-
 bilis, corporea, palpabilis, ideoque & in loco, ut videre est,
 consistunt. Actionum autem & nominum invisibilis, in-
 corporea, impalpabilis; nam & Jus quod incorporale est,
 manu apprehendi non potest, ut etiam dicit *Quintilian.*
lib. 5. c. 10. Denique, ut alia brevitate studio omittam, pro
 sententia nostra militat optimus textus in *l. 1. C. de prator.*
pignor, quum dicitur, *non solum super rebus mobilibus & im-*
mobilibus, sed etiam super actionibus. Confer. *Dn. D. Hahn*
observ. ad Scutum Trebell. p. poster. p. m. edit. nov. 500. Idem
 sentiendum de servitutibus fundo inhaerentibus.

Actiones pro-
 prie nec ad
 mobilia nec
 ad immobilia
 referuntur.

Molendina u-
 trum rebus
 immobilibus
 an mobilibus
 annumeranda.

LXXXIII. De molendinis controversitur, an rebus
 mobilibus an immobilibus annumeranda sint? Nos ample-
 ctimur sententiam optimi nostri Doctoris praeaudati Domini

Struvii,

Struvii, qui *Syntagm. Jur. feudal. c. 6. num. 5.* accuratè hanc rem pensitavit distingvendo molendina in tria genera: Quædam enim in solo ac ripis fluminum sunt ædificata, **Wassermühlen/so dem Grunde und Boden anhängen.** Quædam verò sunt molendina navalia **Schiffmühlen/quæ funibus aliisque mediis firmiter terræ allegari solent, werden an Brücken/Pfälen oder Anckern auff den Wassern fest gemaschet.** Quædam denique sunt molendina pneumatica **Windmühlen/in quibus venti ad molendum velut operarii conducti sunt, quorum fundamentum, inferiores sc. trabes & præsertim columna media, die Mühlenseule/terræ firmiter cohæret.** Omnia illa molendinorum genera ad immobilia refert *Doctor noster loc. cit. & objectis aliorum accuratè respondet. Quem vide.*

Distinctio
Molendino-
rum.

LXXXIV. Dixi in definitione IV. VENDITAM. Venditionis emtionisque verbum, ex sententiâ nonnullorum, quos tamen rectè refutat *Dn. D. Frantzke p. m. tit. de contrab. emt. num. 1. & seqq.* latissimè patet, quippe quod omnem alienationem complecti videtur, *l. statu liberi à ceteris. §. Quintus. ff. de statu liber. cum simit.* in hac tamen retractûs materiâ, juxta communem dicendi usum, propriè accipiendum de illâ emtione, quæ consensu, re & pretio intervenientibus perficitur, *Molin. ad consvet. Parisiens. tit. 1. §. 13. gl. 5. num. 46. in fin.* isque contractus emtionis debet esse validus, & secundum leges factus. Nam lex vel statutum loquens de contractu, sententia, vel alio actu intelligitur de valido, non autem nullo, *l. non putavit. §. non quævis. ff. de bonor. possess. contra tabb.* Venditioni strictè sic dictæ accedit Datio in solutum, quia hæc vicem venditionis obtinet, & emtioni æquiparatur. *l. 4. C. de eviction.* ita ut dans in solutum planè vendentis loco esse censeatur. *l. final. ex quib. caus. in poss. eat. l. 3. pro emt.* ita, ut evicto prædio dato in solutum, utilis creditori adversus debitorem ex emto detur actio, *l. eleganter. 24. in pr. ff. de pignor. act.* Minimè tamen illud ex-

Retractus
locum habet
in datione in
solutum.

Non verò, in
permutatio-
ne.

tendendū ad alios contractus, in quibus de consuetudine & statuto loci retractus non est expressè permissus, uti sunt i. Permutatio. Sic enim argumentor: Quodcunque differt ab Emtione causis essentialibus, materiā & formā, illud ad eam non est extendendum. Atqui rerum permutatio ab Emtione differt causis essentialibus, materiā & formā. Er. Rerum permutatio ad eam non est extendenda. Major exinde patet, quod statutum de Retractu sit stricti Juris, indeque locum habeat interpretatio non extensiva, sed restrictiva. Minor est bimembris. Materialem quidem causam quod attinet, eam differre, probatur ex *l. sicut. ff. de permut. in emtione enim merx est & pretium mercis, in permutatione verò utrinque merx versatur. Differunt etiam formā, quia in emtione non agitur, ut utrinque præcisè detur. l. fin. de condict. caus. dat* sed in permutatione utrinque est obligatio dandi, adeo, ut, datione nondū factā, annihiletur permutatio, & has quidem differentias luculenter explicat *7 Ctus in d. l. i. ff. de Rer. perm. Conf. Virgil. Pingiz. Question. Saxon. 36. pag. 442. & 443.*

nec in do-
natione.

LXXXV. Minimè quoque verba Definitionis extendenda sunt ad donationem, quia Retractus in eā quoque locum non habet. *Hartmann. Pistor. p. 2. quest. 12. num. 17.* Ratio est, quia donatio ex mera liberalitate & munificentia, propter singularem favorem donantis erga donatarium procedit, *l. i. l. affectionis. ff. de donat.* Ille autem cessare potest in personā consanguinei aut alius retrahere volentis, & præfertur emtori proximus venditoris, quia venditoris nihil interest, & emtori etiam satisfactum censetur, cui pretium solutum cum expensis probabilibus refunditur. Aliud est in donatione, quia nec proximus potest præstare, quæ donans à donatario accepit benemerita, nec eadem in proximum, quæ in donatarium donantis statim est voluntas ex-
ercen-

ercendæ liberalitatis atque munificentix. *arg. d. l. affectio-
nis, l. donari. ff. de donat. c. 1. extr. eod.* Idem sentiendum
est de Locatione, Transactione, Divisione, Cessione item nec in loca-
tali, ut cessionarius debitum cedentis in prædiis consti- tione, Trans-
tutum exsolvat, Cessione in Emphyteusim aut feudum, actione, Divi-
pignoris datione, in quibus omnibus Retractum non obti- sione, cesso-
nere locum Dd. communiter statuunt. *Add. sepe laudatum
Renneman. d. loc. pag. 453. & seq.*

LXXXVI. Dixi in definitione V. AD QUAM E-
MENDAM IPSI PROXIMIORES ERANT. Proximior ^{Proximior}
dicitur is, quem vel Iure communi vel municipali nemo ^{quis dicatur}
antecedit. Ubi quæritur I. De Ecclesiâ, si emat rem re- ^{in materiâ}
tractui consanguinitatis obnoxiam, utrum nihilominus ^{Retractus.}
proximior retrahat? quod affirmo cum *Chassan: ad con-
suetudin. Burgundic. tit. de retract. §. 1. ad verb. l. homme ou
femme. num. 1. & Nicol. Boër decis. 231. num. 1.* Secus tamen
si Ecclesia vendat, tunc enim retractui consanguinitatis ^{Contra Eccle-}
locus non est, quia Ecclesia proximiores non habet, nec ^{siam venden-}
ejus bona cognationis aut hereditario Iure deferuntur. ^{tem Retractus}
c. 1. de concess. prebend. Hic non possum, quin adducam sa- ^{exerceri non}
lutarem constitutionem Solmenf. quam tradit. *Reink. de* ^{potest.}
Retr. consanguin. q. 3. num. 183. de bonis venditis, quæ supe-
riori magistratui aut Ecclesiæ certum censum, vel pensio-
nem annuam præstare debet: ibi enim cautum reperitur.
Wann das verkauffte Gut der Herrschafft oder Kirchen mit
nahmhafftten Jährlichen Zinsen verhafftet/und der Käufer
zu entrichten derselben gewiß und gnugsam / aber der Ab-
treiber ungewiß und ungnugsam wäre/wird der Abtrieb nicht
gestattet/ob auch gleich der unvermögende Abtreiber dero
wegen Bürgen setzen wolte/dann es mit Bürgen (sie seyn
gleich so habhafft als sie wollen/) in Sachen so beharrlich
und beständig seyn sollen / ein zergänglich und ganz ungewiß
L 3 Ding

Fiscus non est
exemptus à cō-
suetudine Re-
tractus.

Nec minor.

Quis in Re-
tractu testa-
mentario &
cōventionali
dicatur pro-
ximior.

Distingit. Fiscus quoque si emit rem retractui consanguini-
tatis obnoxiam, postponitur proximiori retracturo, quia
fiscus in contractibus instar privati censetur. *l. 1. C. de Jur.
fisc.* & in casibus non expressis si succedat in locum privati,
ejus etiam jure utitur. *l. 6. de Jur. fisc. l. quumquidam. 17. §.
fisc. de usur. l. 2. C. d. fiscal. usur. l. item veniunt. §. in priva-
torum. ff. de petit. hered.* Non obstat, fiscum in multis juris
articulis esse privilegiatum, eique magis quam privato
faveri. *Sichardus enim ad l. final. num. 7. C. de Jur. deliber.*
notat, fiscum in Iure nunquam præsumi privilegiatum, nisi
hoc disertis verbis sit expressum. De minoribus idem ju-
diciū esto, eos admittere teneri consanguineum vendi-
toris ad retractum, atque ei revendere debere ex consue-
tudine Retractus. *Tiraquell. de Retract. con/. §. 1. gl. 13. num.
13. & seqq.*

LXXXVII. In Retractu Testamentario si plures fue-
rint, quibus ex conventionē aut testamento retrahendi
jus debetur, tunc is qui antiquius habet jus, ceteris præfer-
tur. *arg. c. Anteriorum. §. illud 2. q. 6. c. quantō. Extr. de
translat. Episc. l. Potior est. 11. ff. qui potior. in pign. hab.
& l. 4. C. eod.* In Retractu territoriali si concurrant plures,
qui convicani etiam vocantur, h. e. ejusdem territorii,
oppidi, Pagi &c. cives, potior est is, qui alios prævenit. *arg.
c. qui prior est tempore. 54. de R. J. in 6. l. si pluribus. 37. in
fin. ff. de leg. 1. l. 2. ff. de duob. reis stipul. l. si Titius 9. ff. de
V. O. l. 2. in fin. ff. comm. divid.* Sin plures simul vene-
rint, forte dirimenda est contentio. *arg. l. in tribus 13. &
seqq. ff. de judic. l. quoties 15. C. de rei vind.* Inter quos si sit
qui etiam ex alio capite, puta conventionē, Defuncti di-
spositione &c. jus retrahendi obtineat, hic reliquis meri-
tō præferri solet. In Retractu censuali, si concurrant ad
retrahendum plures, is qui majorem mansi partem, vel
plura

plura jugera possidet, illi qui minorem, vel pauciora habet, præfertur. Et, si territorialis cum censuali concurrat, hic illo potior censetur. *Bocer. cl. 3. Disputat. 22. tbes. 26.*

LXXXVIII. Dixi in definitione VI. POST DENUNTIATIONEM FACTAM. Retractus enim debet ^{Denuntiatio debet fieri in Retractu.} legitimo modo adire venditorem, eique denuntiare, se rescivisse, venditorem in eum contulisse res hujusmodi titulo venditionis aut alio æquipollenti, quas quidem res designabit saltem generaliter, genusque suum ac venditoris, aut statutum municipale recensabit, aut id ipsum congruo loco & tempore facere offeret, rogabit emptorem, ut se ad rei venditæ retractum admittat, eamque sibi tradat ac dimittat.

LXXXIX. Ratio, cur fieri debeat denuntiatio, hæc est, ut retrahens in morâ constituatur, & currat tempus ad petendum Ius congrui, quod non currit nisi à die denuntiationis, *arg. l. 122. §. cohæredes. ff. d. verbor. obligat. Tiraquell. §. 1. gl. 10. num. 20.* in conventionali retractu tamen opus non est denuntiatione, neque in conditionali, quia conditio pro interpellatione & denuntiatione habetur, unde à die eventus conditionis tempus currit. *l. quum notissimi. 7. §. illud. 4. C. de prescript. verb. 30. vel 40. annor.* In tantum autem denuntiatio requiritur, ut, licet retrahens præsens in venditione aut testis in eadem fuerit, nihilominus tamen illi denuntiari debeat. *Marc. Mantua ad l. dudum. 14. C. de contr. emption. n. 31.* Non requiritur autem iteratio sive pluralitas denuntiationis, sed una facta satis est. *Id ibid. num. 2.* Cui autem facienda denunciatio? regulariter ^{Cui denunciatio facienda in Retractu?} illi cuius interest rem retrahi, etiam minori & pupillo tutorem habenti, si præsens vel absens tali modo est, ut accedi quocunque etiam modo non possit, infanti tamen denun-

denuntiatio facta non valet, unde pupillos, quibus denun-
tiatur, majores infantibus esse convenit, *per l. final. ff. de
Jur. & fact. ignor.* verum si pupilli destituantur tutori-
bus, tempusque lapsum sit, intra quod Retractus fieri
debet, dabitur regressus pupillo contra magistratum, vel
in integrum restitutio. *arg. l. 1. §. magistratibus. 6. ff. de
magistrat. conveniend. tot. tit. ff. de minor.* Quæ non tan-
tum illi prodest, verumetiam confortibus in causâ indi-
viduâ, non autem dividuâ, *Id. in l. 1. C. de Conf. ejus d. lit.*
Fit etiâ Procuratori retrahentis denuntiatio, qui vel habet
liberam administrationem vel non: si habet, singulare
mandatum recipiendi alterius nomine pecuniam & dandi
apocham, Procurator ostendere necesse non habet, si ve-
rò non habet liberam administrationem, ostendere debet,
quia ei facienda solutio est, qui potest accipere & offe-
rentem liberare. *l. si reus paratus. 73. de procarat.*

XC. Dixi VII. INTRA LEGITIMUM TEMPUS.

In retractu
observari de-
bet legitimū
tempus, annus
nempe & dies.

Illud autem tempus multifarium est, & pro locorum, sta-
bet legitimū tutorum, usus longævi, morumque humanorum
diversitate aliter atque aliter introducitur. Quæ si
in determinatione temporis silent, Ius commune sequi-
mur. Ex *l. final. C. de Jur. Emphyteutic.* est duorum men-
sium. Ex *Constitutione Friderici XXX.* dierum, sed hodie
plerisque in locis annum, *per c. constitutus, ibi, & intra
annum & diem à tempore contractus, innerhalb Jahr und
Tag. Extr. d. in integr. restitut. tit. 26. §. Titius F. 2. Gail. 2.
obs. 19. num. 10. 11. 12 & 13. Myns. 3. obs. 51. n. 3.* Incipit
autem tempus illud currere statim à contractâ venditio-
ne ante traditionem rei, *Daniel Möller*: Ratio solo con-
sensu perficitur emptio venditio ante traditionem, & con-
sensus est essentialis perfectio absque traditione. *Non
obst. l. si. ager. 50. ff. de rei vindicat. l. 20. traditionibus C.
de*

de pact. Quod si verò venditio facta sit cum gratiâ redem-
tivâ, & huic pacto nullum certum tempus sit præstitutum,
sed simpliciter conventum, venditorem, pretio restituto,
posse redimere, tum nonnulli concludunt, huic facultati
nunquam præscribi. Ita vir alioquin summus *Besold. con-*
sil. 271. *pag.* 109. *num.* 3. *ibi.* es ist Anfangs zu præmittiren/
daß eine angedingte und Erblösung zu Jederzeit / es werde
ein Gut über kurz oder lang ausser der Erbschafft verkauf-
et / auch nach Verflüssung 30. 40. oder mehr Jahren gelöset
werden mag. *Quam sententiam. num.* 4. autoritate mul-
torum *Dd.* firmat. At verò illorum sententiæ adstipula-
ri nequeo. Contrarium enim suadet bonum publicum,
quod rerum alienatarum repetitioni certum terminum
præfixit, ne dominia rerum diu vel semper sint in incerto.
l. i. ff. de usuc. & litium aliquis finis reperiat. *l. fin.*
ff. pro suo. Ideoque, si neque statuto, neque
conventionem certum tempus retractui præfinitum sit,
intra triginta vel quatrīginta annos cum præscribili
existimo. Et hanc sententiam in puncto Iuris
veriores esse, in praxi tamen contrarium obser-
vari asserit *Dn. D. Habn. tit. de rescind. vend. pag.* 1032.
Ratio est, quia in longi & longissimi temporis præscri-
ptione Dominis perquirendi res suas & Iura, satis diu-
turna facultas concessa est, ut conqueri Iure non possint,
quinimò supina foret negligentia tanto tempore ne qui-
dem ad res & Iura sua animadvertere.

XCI. An autem tempus illud currat ignorantibus,
vel demum à tempore scientiæ incipiat, & eo casu, quo
ignorantibus nocet, utrum restitutio in integrum detur?
Gail. dict. loc. num. 17. ait, communem opinionem esse,
quòd à tempore veræ traditionis rei venditæ currat præ-
scriptio contra ignorantes, licet ex causâ restitui in inte-

M

grum

In Reetractu
conventiona-
facultas re-
trahendi præ-
scribitur 30.
vel 40. annis

Ignorantia
vincibilis,
eaque crassa
nocet retra-
cturo quoad
prescriptio-
nem, invin-
cibilis verò
non nocet,
aut, si nocuit,
restitutionem
meretur.

grum possint. Nos questionem hanc distinctione expedi-
endam esse censemus. Aut enim ignorantia retracturi
est vincibilis, quâ, adhibitâ morali diligentia, venditionem
scire potuisset, eaque vel affectata & malitiosa, ubi sponte
ignorat, vel crassa, ubi planè nullam rerum suarum dili-
gentiam adhibet. Et hoc casu omnino nocere, nec re-
stitutionem in integrum locum invenire arbitror. Aut est
invincibilis, quando quis venditionem illâ aut ejus circum-
stantias accuratè scire non potuit. Et tum omnino præ-
scriptionem Retractus nocere non posse, aut, si nocuit,
restitutionem invenire locum existimo, quum ejusmodi
ignorans justè impeditus præsumatur. *c. presumitur. de
R. J. in 6. l. verius & ibi gl. de probat.* Impeditus autem ne-
gligens censerì non debet. *Felin. in c. vigilant. de prescr.*
Et hîc succedit regula, non valenti agere non currit præ-
scriptio, *l. 1. §. ult. C. de annat. except.* Ignorans autem æ-
gendi facultatem habere non videtur. *l. quum sex menses.
ff. d. edit. edict.* Ubi itaque non est negligentia, ibi nec
prescriptionis pœnæ locus erit, per tradita *Gail. 2. observ.
60. num. 3. Add. Besold. consil. 271.* Ob jemand wegen Un-
terlassung einer Erblosung in integrum zu restituiren, *pag.
no. num. 10. 11. atq. 12.* Unde consultissimè faciet em or, si
restatò denuntiet ei, qui ius retrahendi habet, emtum à
se prædium esse. Sola enim scientia Retracturi non effi-
cit, ut tempus currat. Aut enim, ait, *Matth. de Affict. de
Jur. westm. §. 2. n. 1. & 2.* respicimus finem sciendi, &
sufficit sola scientia, Aut, quoad effectum aliud indu-
cendi ulterius vel prohibendi, & non sufficit scientia,
quod ultimum obtinet in nostrâ materiâ, Denuntiatio
enim est de formâ & substantiâ Retractus, sicut forma rei
est de substantiâ rei, & forma in actibus hominum est de
substantiâ ipsius actus. Sola ergo scientia non sufficit.

XCI. Dixi VIII. ÆQUALI PRETIO, i. e. Iusto
& in-

& integro. Retractus enim debet pretium justum & in- ^{Retractus}
tegrum Emptori realiter offerre. Particularis enim solutio, ^{debet pretiū}
utpote damnoſa & incommoda non ſufficit, ^{justum & que} *text. eſt in l. integrū Em-*
quidam exiſtimaverunt, ff. ſi certum pet. & in l. 3. ff. fami- ^{tori reſtitue-}
berciſc. Quod ſi verò Retractus verum pretium, quanti-
res extraneo vendita ſit, ignoret, eo caſu particularis de-
poſitio ſufficit, cum proteſtatione de reſiduo etiam ſol-
vendo, quum æquitas non patiat, ut cum alterius da-
mino quis locupletetur. Illud autem pretium debet eſſe
juſtum in monetâ juſtâ ad valorem illius pecuniæ legiti-
mum, quem exſolverat Emptor, *relatum, Cöler. de proceſſ.*
Executiv. p. 1. c. 10. num. 7. & ſeqq. pag. 252. Sickard. ad l.
uſuras 8. n. 7. C. de Solut. Ab hac ſolutione autem Emptorem
non relevant pignora aut fidejuſſores, quia illa vim ſolven-
di non habent, *l. 4. §. ait Prætor. 3. de re judicat.* quò in lo-
co condemnatus ad ſolvendum non ob id liberatur, quia
dedit idoneos expromiſſores. Si tamen Emptio facta ſit hac
lege, ut pretium diverſis vicibus ſolvatur, & retrahens ho-
mo ſit ſuſpectæ fidei, poſcere ab eo ſolutionis nomine ſa-
tis dationem, poteſt Emptor. *Molin. ad conſuetud. Paris. tit.*
1. §. 13. gl. 8. num. 6. & 7. Quid vero? ſi res diſtracta &
obnoxia retractui pluribus vendita eſt, anne pretium pri-
mi emptoris, an ſecundi an tertii ſolvere debet retrahens?
Equidem non recedam ab iis, qui ſtatuunt primum pre-
tium emptoris primi ſolvendum eſſe à retrahente, non habito
reſpectu cæterorum, ſive illorum pretium majus fuerit ſi-
ve minus, teſte *Tiraquell. de R. M. §. 12. gl. 1. num. 1.* Et ne
ſecundus conqueri poſſit, quòd fortè pretium ſuum majus
fuerit quàm primi emptoris, æquum eſt, ut reſiduum ſe-
cundo emptori reſtituat primus, & ſic indemnis evadat ſe-
cundus, qui hoc, actione exempto, à primo conſequi poteſt.
Oſtermann. d. loc. pag. 66.

Ad pretium
Retrañus pen-
dendum per-
tinent sumtus
honesti.
Laudemium &
nummi biba-
les.

XCIII. Ad pretium illud non immerito referuntur sumtus honesti & consueti, circa contractum, quales sunt laudemium, qf. laus domini, quod dominus laudet vel approbet novum contractum, & potissimum pro novâ investiturâ & receptione novi Emphyteutæ, veluti in compensationem ejus damni, quod dominus ex immutatione personæ sentire possit, datur. *Jas. in l. fin. C. de Jur. Emphyteut. n. 43. v. 3. querit in fin.* German. Das Lehngeld/ut & nummi bibales, vulgò Wein oder Leibfauff. De laudemiiis disquiritur. 1. Utrum Domino feudi quum vendito feudo aut lus prælationis aut laudemiorum habeat, semel electo laudemio ulterius ad rem ipsam regressus datur, quod nego cum *Tiraquell. de R. M. § 24. gloss. unic. num. 11. & de R. C. §. 1. gl. 3. n. 64.* per similitudinem *l. 38. in verb.* pretium petendo. *ff. de minorib.* 2. Utrum, si Dominus consentiat in alienationem, laudemia debeantur, affirmativam amplector, & quidem tunc necessitatis est domino laudemia deberi, quia, nisi consentiret in alienationem, vel præscriptione *l. final. C. de Jur. Emphyteutic.* cogeretur consentire, quæ duorum mensium est, non tam laudemium ipsi persolvendum esset, quàm res ipsa Jure commissi ad eum reverteretur. *Hondedaus lib. 1. p. 3. cons. 36. num 9. Argent. de laudem. pag. 29.* 3. An, in venditione ad tempus celebratâ, v. gr. sub pacto retrovendendi factâ laudemia debeantur, distinguendum censeo. In alienationibus puris dubium nullum est, controvertitur tantum de conditionalibus, unde distinguo inter conditiones. Aut enim impediunt dominii translationem aut retractant, priori casu non debetur laudemium, quum non sit vera alienatio, *l. si hominem 9. de usucap. l. 4. de in diem addict.* posteriori verò, si translatum jam dominium conditio retractat, debetur, arg. *l. 2. ff. de in diem addict. t. t. ff. de L. Commiss.* *Did. dict. Argent. de laudem. p. 11.*

XCIV.

XCIV. Unde porro disquiritur, An ex ipsa retro-
venditione debeantur laudemia? quam quaestionem iterum
distinctio dirimit. Aut enim ipsa retrovenditio per mo-
dum conditionis est & pacti, quod in continenti est ad-
jectum contractui, idemque est cum contractu & ei le-
gem dat. *l. 7. ff. de pact. §. 5.* neque tunc plures, sed una
est venditio, estque retrovenditio sequela prioris con-
tractus, hoc casu non nisi simplicia & semel debentur
laudemia. *Tiraquell. de R. C. §. 6. gl. 2. n. 20. vid. & Argen-
traum de laudem. p. 12.* ubi ait, verius esse non deberi, eo
quod non proveniat à libero consensu, sed vi & neces-
sitate praeexistentis contractus, cuius pars est executio,
agitur enim ex prioris venditionis contractu ad redimen-
dum vel revendendum. Aut retrovenditio est pactum
ex intervallo contractui Emptionis-Venditionis appositum,
ab eoque disceditur vel sine pacto, & duplicia debentur
laudemia, quia duae distinctae venditiones sunt, unum ex
priori venditione, alterum ex revenditione. Quid verò
sentiendum de illis, qui à contractu perfecto disident. Er-
gone his quoque laudemia debentur? quod affirmo cum
Hartmann. Pistor. l. 1. q. 5. n. II. 14. etiamsi ob non solum
pretium venditor cogatur recipiendam & poeniteat, quod
intellige, si poenitentia sequatur ex intervallo, sive non in-
gressu contractus, & non integris rebus. *vid. Argentraum de
laudem. p. 4. n. 4.* quia non ratione pecuniae numeratae sed
potius ratione personae laudemia persolvantur per aliena-
tionem immutatae, quam si dominus approbat & laudat,
laudemium illi inde debetur. *Vid. Jason. d. l. final. C. de
Jur. Emphyteutic. in verb. transponere, & in verb. qui in aliam
personam transfertur.*

XCV. Præter illud, quod dixi, pretium atque laude-
mium, ulterius tenetur retrahens emptori pristino offerre

Retracturus impensas in rem retractam necessario bonâque fide factas, debet impensas necessari- *arg. l. imperator. 16. de in diem addict. l. colonus. 61. locat. l. in hoc Judicium. 48. §. 1. comm. divid. l. sumtus. 48. de R. V. l. si in arca. 33. de cond. in deb. l. Paulus. 14. de Exc. dol. l. fin. au- tem. 27. §. fin. de R. V. l. si quis sciens. II. d. tit. Non obft. l. si servos. 15. de pign. act. & l. utilium. 8. d. imp. in res dot. fact.*
as bonâq; fide factas emtori reddere.

**Non verò ni-
mis magnas.**

**Nec semper
necessarias.**

Nec modicas.

Quod si verò in fraudem retrahentis factæ sint impensæ nimis magnæ, eas offerri necesse non est, *Chass. ad consv. Burgundic. rubr. 10. §. 1. in verb. les fraiz raisonnables. num. 2. & 3. Boër. Decis. 470. Francisc. Ming. ad consuetud. Andegavens. tit. de Retract. lignag. art. 278. n. 1. Joh. Gars. in tr. de Meliorat. c. 6. num. 8. & c. 18. Planè nec necessarias meliorationis impensas semper repetere licet, Matth. de Afflict. Decis. 87. num. 6. Nec modicæ impensæ, quales sunt, quæ ad conservationem ædificiorum pertinent, die Güter in Dach und Fach zu erhalten/restituendæ sunt, sed cum fructibus perceptis hæ compensantur. Quænam vero nomine impensæ modicæ veniant, exprimit. Daniel Möller. ad sep. dict. constitut. 32. num. 27. ibi. Hoc est ut obiter addam, die Gebäude an Ofen / Thüren / Fenstern / Leimwänden / Zäunen / Dachungen und was dergleichen seyn mag / wie ein fleißiger Hauswirt thun soll / Jährlich zu bessern / und das so lang zu erhalten / als es sich erhalten lassen wil / quemadmodum & Collegium Juridicum Lipsiense respondisse testatur, Modestin. Pistor. Cons. 26. nach fleißiger Verlesung / num. 123. ibi. das achtet man für kein Gebäude noch besserung der Güter / sondern ist nur Flickwerck. Et Magnif. Dn. Carpzov. dict. Const. Def. 7. ibi. so möchte doch der Käuffer ehe und in vor ihm nebenst dem ausgelegten Kauffgelde auch die notwendige Besserungskosten hinwiederumb entrichtet / das Haus abzutreten nicht gedrungen werden / aber die utiles impensas, und was sonst solches Haus*

Haus in Dach und Sach zu erhalten auffgewendet worden/
 seyd ihr ihm zu erstatten nicht schuldig. B. R. W. Add.
 omnino *Tiraquell. de Retract. 2. p. §. 7. gl. 1. num. 4. &*
segg. Boër. Detif. 47. Matth. de Afflict. Decis. Neap. 87.
num. 6. Ac ne retrahendi reddatur per impensas diffici-
cilior retractus, cautio est, ut denuntiet Emtori, ne sum-
tus in prædium Emtum faciat. Gail 2. observ. 19. num. 10.
Dn. Carpzov. dict. p. 2. Const. 32. Def. 7. Quod si verò Em-
tor oblatum pretium cum sumtibus ac impensis accipere
recuset, pecunia illa obsignata ritè deponenda erit: Sin
autem Emtor Retractum planè recuset, depositione, an-
tequam Retracturum admittere velit, vix erit opus. Ti-
ragell. de Retract. Lignag. §. 7. gl. 3. n. 3. & d. Retract. Con-
vention. §. 1. gl. 6. n. 1. 2. 3. & 4.

XCVI. Dixi IX. AB EMTORE REVOCANT.

Quod tamen minimè intelligendum I. de principe rem ^{Contra prin-}
 quandam retractui obnoxiam emente, idque tam ratione ^{cipem emen-}
 supremæ potestatis, quæ principem à statutis subditorum ^{rem cō valet}
 eximit, quàm ratione universalis domini, cuius intuitu ^{Retractus.}
 fortius Jus quàm consanguinei aut alii subditi paciscentes
 habere videtur. *Vid. Petr. Gregor. in Syntagm. lib. 26. c. 2.*
n. 10. Bonaventur. Gauer. Diss. Basil. de Retract. Jur. thes.
32. lit. B. C. Neque II. competit retractus erga eos, qui ^{Neque erga}
emunt aliquid ad usum publicum vel pium, utpore pro ^{eos qui rem}
ædificandis vel augendis scholis, pro reficiendis vallis & ^{retractui ob-}
fossis publicis, quinimo hoc casu prædia, exclusis aliis, po- ^{noxiam ad}
tiori Jure in talem usum retraherentur, quia utilitas pu- ^{pios usus e-}
blica præfertur privatæ, & quæ pluribus publicè expedi- ^{merunt.}
unt, præferuntur his, quæ singulariter quibusdam utilia
sunt, arg. l. utilitas. 12. C. de primip. l. actione. §. Labeo. ff.
pro socio, l. un. §. pen. C. de caduc. toll. Neque III. Adhiberi ^{Neque erga}
potest Retractus contra viduam, quæ si defuncto marito ^{viduam.}

ex ejusdem bonis fundum retractui conventionali subje-
ctum, jure portionis statutarie, assequuta fuerit, pacto illi
Juris protimiseos nequaquam est obstricta, sed pro lubitu
quando & cui voluerit, fundum vendere potest. *Magnif.
Dn. Carpzov. d. const. 32. Def. 22.* Neque enim ait ipse, Ju-
re hereditario vidua ex bonis prædefuncti mariti portio-
nem capit, sed jure statutario, quare nec heres mariti pro-
priè appellari potest. Et ita in causâ *Galle Richters zu
Etamlen. Mens. Septembr. 1582.* Lips. pronuntiatum esse
asserit.

**De Actione
Retractus.**

XCVII. Si itaque eo, quo diximus modo, proximior
emtori pretium offert, isque rem retractui obnoxiam tra-
dere recuset, tum omnino ipsi actio utilis erga emtorem
competit, quæ complectitur petitionem condemnationis
emtoris, ut is compellatur à judice legitimis Juris reme-
diis ad recipiendum pro re emtâ suum pretium & resti-
tuendam rem occupatam. Potest autem hæc actio in-
tentari tam in loco rei sitæ, quam domicilii. Ast, si plu-
res res uno contractu emtionis venditionis alienatæ sunt,
quarum singulæ ad diversas jurisdictiones spectant, & em-
tor fortè non habet domicilium, ideoque retracturo opus
sit rerum retrahendarum Jurisdictionem sequi, quæri pos-
set, quis Judex adeundus sit, anne omnes, an unus? Resp.
Aut plures & diversi judices isti unum se superiorem ju-
dicem habent vel non habent, & æquè principales sunt, si
prius, supremus eorum Judex adeundus est, sin posterius, is
Judex adeundus, in cujus territorio major pars rerum
alienatarum est sita, *arg. l. 50. ff. de Judic. Et ubi quis in,
princ. Et §. 1. l. 66. §. fin. ad Trebellian.* Ratio est, quia, ut
dignius ad se trahit minus dignum. *cap. 3. de consecrat. Ec-
cles. vel Al.* ita major ad se minorem partem trahit. *l. 24. ff.
de acquir. rer. domin.* sed tutissimum est diversorum loco-
rum consuetudines observare.

XCVIII.

XCVIII. Tandem Retractu, secundum ea quæ diximus, utiliter instituto, totum periculum & commodum in retrahentem transfertur, atque hoc in utroque Retractu locum habere dicit *Carol. Molin. in consuet. Paris. tit. 1. §. 20. gloss. 5. in verb. vendu sub num. 40. vers. ut enim totum.* Hinc quæritur, utrum etiam fructus pendentes tempore cadentis contractus pro ratâ dividendi sint an commodo retrahentis cedant? Communis sententia eaque in æquitate fundata est, eos inter emptorem & retrahentem siue ex pacto, siue ratione proximitatis pro ratâ anni ultimi esse dividendos. Non obst. *l. 2. C. de pact. inter emt. & vend. compos.* At vero, si universitas aut minor Retractum ejusmodi vel omiserit, vel non ritè suscepit, utrum restituendi sint in integrum, quæritur? Quod affirmo cum *Besold. Consil. 47. p. 2. pag. 88.*

XCIX. Ad extremum quæritur, Utrum re venditâ & retractâ & sic perdita venditor teneatur etiam emptori de evictione, quod affirmo contra *Tiraquell. §. 1. gloss. 9. n. 34. & 53. in fin. de R. M.* quia evictionis præstatio, teste *3to post fata celebratissimo Dn. Doctor. Georg. Frantzio. comm. in ff. tit. de evict. num. 7.* tanquam proprietas quædam naturaliter emtioni venditioni inesse censetur, & ob id venditor non saltem ex naturâ contractus tenetur, licet promissa non sit, sed & volente emptore, siue statim ab initio quum res traditur, siue postea ex multo tempore de eâ expressè repromittere debeat. Secus tamen obtinere arbitror, si pactum intervenerit, ne de evictione venditor teneatur. Unicuique enim contemnere licet ea, quæ pro se introducta sunt, *l. si judex. 41. ff. de minor.*

C. Dixi X. UT CONSERVATIONE BONORUM EX PARENTELA PROVENIENTIUM FAMILIE CONSERVENTUR, ET QUÆ HOMINES INTER

N

SE

SE PACTI SUNT, RITE PRÆSTENTUR. Inducunt hæc verba causam finalem Utriusque Retractus, quem hoc nomine laudabili quâdam consuetudine invaluisse ex superioribus constat, ut cognationis atque propinquitatis ratio habeatur, pax conservetur & omnis dissensionum via præcludatur, si ea, quæ hominibus invicem placuerunt, probè custodiantur. *Add. Benedell. de Jur. Regni: in Rubric. num. 12. & seqq.* Hæc itaque finalis causa Recomparationis finem quoque Dissertationis nostræ claudat. Constitueram equidem, ad acuendum ingenium satis obtusum, omnes omnino controversias, quæ circa hanc amplissimam, difficillimam, nec non pulcherrimam materiam, *ita n. appellat illam Ostermannus Colleg. Colonienf. Disput. Extraord. III. Rubr.* occurrunt, adducere, & ad principia æquitatis, ut in prioribus institui, revocare. Sed quum res quædam fonticæ, controversiæ ac hereditariæ in patriam me ad tempus protudere videantur, radiosa verò typographi mora nimium diu retardare conetur, ideoque æquus rerum arbiter in peiorem partem, ut spero, minimè accipiet, si posteriora prioribus prolixitate minimè respondeant.

ADJECTA.

INter plures liberos unus in solidum Jus Recomparationis exercere potest, *Magn. Dominus Pras. Decis. 76. num. 15.*

2. Filius, qui ut testis subscripsit instrumento venditionis à matre factæ, utrum sibi in retractu præjudicat? Negat id ipsum simpliciter *Sande 3. Decis. Frisc. tit. 5. Def. 8.* Nos distinguimus respiciendo tria tempora ætatum: Primum scilicet imperfecti prorsus iudicii, ubi filius omni ferè rationis usu adhuc destitutus est, quod, quousq; seu ad quotum ætatis annum illud se extendat per diversa ingenia determinare non licet. Secundum verò perfecti iudicii, quo tamen pars adhuc familiæ paternæ est, neq; eâ egressus. Tertium, quando perfecto iudicio & sufficienti prudentiâ

dentiâ peculiarem familiam regendi instructus paternam familiam relinquit, & propriæ præest. In prioribus duobus casibus, quibus filius adhuc infamiliâ paternâ constitutus actiones suas ad nutum parentum convertere debet, si fortean jussu & instinctu matris instrumentum venditionis subscripsit, eum sibi non præjudicare existimo. In tertio verò casu, ubi filius jam separatus est à laribus paternis, & propriam familiam constituit, imperium paternum ac maternum cessat, ipseq; sui juris existit. Atq; si tum instrumento venditionis subscribit, omnino sibi præjudicare eum arbitror.

3. Si fratres vel heredes divisa habent bona, ita ut unus in ducatu Brunsvicensi, alter in Vinariensi bona sua habeat: in alterius autem sc. Brunsvicensis relucenda essent bona, an solus ille, an etiam coheres admittendus? Pro utroq; concludo cum *Tiraq. d. Retr. conv. §. 1. gl. 6. n. 36. 37. 38. & 40.*

4. Retractus conventionalis, quem vulgò vocant pactum de retrovendendo vel revendendo auff einen Wiederkauff & pactum relutionis die Ablösung per se non est contractus usurarius: initus autem occasione mutui judicatur feneratitius & usurarius *Magn: Dominus Carpz. 2. const. 1. Des. 2.* Quot modis fiat pactum illud, quique ejus sint effectus egregiè pertractat *Rennem: JPT. Roman: Germanic: D. Jur. oblig: Diss. 9. per tot:*

5. Ex Retractu gentilitio oritur condictio ex moribus vel statuto in rem scripta ad rem alienatam Jure sanguinis revocandam, *Lindem: de Jur: proxim: c. 4. th. 4. & 5. Reink. de Retr: cons: q. 9. n. 73. 77. & seqq.*

TANTUM HAC VICE LICUIT: MELIORA
MELIORES. GLORIA TRINUM

AD CLARISS. DN. ADAMUM CORTREJUM,
J. U. Candid. dignissimum,
*Fautorem, Amicum, & Domesticum singulariter
dilectum ac honorandum.*

Cum toties pugnam subeas ac praelia docta,
CUR TE victorem premia non maneant?
*singulari affectui testando gratulabundus
addebam.*

Job. Ern. Gerhardus, S. S.
Th. D. & P. P.

Dogmata vere novo nova fers de iure retractus,
Atq. tuis scriptis praelia docta moves.
Ergo tuis meritis veniet nova gloria, diva
certantiq. Themis premia grata dabit.
Honoris & benevolentiae causa f.
Præses.

Omnia nunc florent, nunc formosissimus annus.
Protrudis mentis germina pulcra Tuæ.
Fructus provenient dulces ac messis opima:
Tu quoque produces commoda, & ipse feres.
Ita vovet & gratulatur
Georgius Adam Struve / D. P. P.

Ingenium sublime tuum, super æthera vectum
Quæ doctrinarum sistere meta potest?
Nulla potest; Penitrat labor improbus omnia, laudes
Nulla igitur poterit sistere meta tuas.

Gratulabundus scripsit
Job. Strauch / D. P. P.

FINIS.

Richter, Christoph Philipp,

De iure recomparationis, Recht des Einstands

Jenae 1660

Regensburg, Staatliche Bibliothek -- 999/A.Diss.8244

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11076729-7